

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΤΡΑ)

Θέμα πτυχιακής εργασίας:

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

Πτυχιακή εργασία των:

Αναγνωστόπουλος Αντώνιος

Κουρνούτας Κωνσταντίνος

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αλίκη Παναγιώταρου

ΠΑΤΡΑ , 2017

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτριά μας για τη βοήθεια και την καθοδήγησή της κατά τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας.

Επιπλέον, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλα τα κοντινά μας πρόσωπα, τις οικογένειές μας και τους φίλους μας για την υποστήριξή τους κατά τη συγγραφή της παρούσας πτυχιακής.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία που πραγματοποιείται στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Δυτικής Ελλάδας στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων έχει ως θέμα: «Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα». Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη της σημασίας της κοινωνικής οικονομίας και της σύνδεσής της με την επιχειρηματικότητα, αλλά και η σημαντικότητα κάποιων καλών πρακτικών που εφαρμόζονται από επιχειρηματικές μονάδες στον ελλαδικό χώρο. Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια και η δομή τους έχει ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί ανάλυση της έννοιας της κοινωνικής οικονομίας και θα γίνει αναφορά στο πώς αναπτύχθηκε στην Ελλάδα. Επιπλέον, θα δοθεί έμφαση στη σημασία των φορέων της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, αλλά και στα προβλήματα που προκύπτουν στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις. Αρχικά, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια των κοινωνικών επιχειρήσεων, στους τομείς δραστηριότητας τους, στη νομοθεσία που διέπει τις κοινωνικές επιχειρήσεις και στην εξέλιξή τους. Επί πρόσθετα, θα τονιστεί ιδιαίτερα η σημασία και η αναγκαιότητα της ύπαρξης και ανάπτυξής τους.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Πρώτα απ' όλα, τονίζεται η στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στον ελλαδικό χώρο και η σημασία της και καταγράφονται οι συνέπειες που έχει η ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στη συνέχεια αναλύονται τα χρηματοδοτικά εργαλεία και οι τεχνικές μόχλευσης των οικονομικών πόρων, καθώς και τα εμπόδια που υπάρχουν στη χρηματοδότηση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα ακολουθήσει μία σειρά προτάσεων και προοπτικών της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας. Δηλαδή, θα αναφερθεί πώς η κοινωνική οικονομία μπορεί να συμβάλλει στην έξοδο από την οικονομική κρίση. Επιπλέον, θα τονιστούν οι

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

προϋποθέσεις προκειμένου να είναι επιτυχημένες οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, αλλά θα ακολουθήσει αναφορά και στους τρόπους με τους οποίους η κοινωνική οικονομία συντελεί, ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της ανεργίας. Τέλος, θα σημειωθεί πόσο σημαντική είναι η στήριξη του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και πως ακόμα σημαντικότερη είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θα εστιάσουμε πιο συγκεκριμένα σε δύο επιχειρήσεις, στην κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» που εδρεύει στην πόλη της Πάτρας και η λειτουργία της ξεκίνησε το Δεκέμβριο του έτους 2013, στοχεύοντας στην οικολογική και κοινωνική διαχείριση των ανακυκλώσιμων υλικών στη βορειανατολική περιοχή της Πάτρας. Η πολυσυμμετοχική κοινωνική επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» ιδρύθηκε το 2011 στην Αρχαία Ολυμπία χωρίς τραπεζικό δανεισμό και πλέον διαθέτει εργοστάσιο επεξεργασίας φυσικού χυμού και προμηθεύει την ελληνική αγορά, αλλά και την αγορά κάποιων χωρών του εξωτερικού.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ABSTRACT

This thesis conducted within the undergraduate curriculum of Western Greece Technological Educational Foundation in Business Administration has the theme: "Social economy and entrepreneurship-best practices from businesses in Greece." The aim, therefore, of this study is to highlight the importance of the social economy and its connection with entrepreneurship, but also the significance of some good practices by business units in Greece. This thesis consists of five chapters and their structure is as follows:

The first chapter will analyze the concept of social economy and will make reference to how developed in Greece. Furthermore, it emphasizes the importance of the social economy in Greece and the problems arising in the social economy.

The second chapter will analyze social enterprises. Initially, emphasis will be placed on the concept of social enterprises in the fields of activity, legislation governing social enterprises and their development. In additional, it particularly emphasizes the importance and necessity of existence and development.

The third chapter refers to the strengthening of social entrepreneurship. First of all, stressed the support of social entrepreneurship in Greece and its relevance and recorded the effects of the strengthening of social enterprises. Then is analyzed the financial tools and techniques leverage of financial resources as well as the barriers to financing social enterprises.

The fourth chapter will follow a series of proposals and perspectives of social economy in our country. That is, you mentioned how the social economy can contribute to the exit from the economic crisis. Moreover, the conditions in order to be successful social enterprises in Greece, but will follow a reference and the ways in which the social economy helps to tackle the phenomenon of unemployment will be highlighted. Finally, it noted the importance of supporting the potential of the social economy and entrepreneurship and that even more important is the strengthening of the social economy and social entrepreneurship.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

In the fifth and final chapter will focus more specifically on two enterprises, social cooperative enterprise "Recycle at source" based in the city of Patras and its operation began in December of 2013, aiming at ecological and social management of recyclable materials in the northeast area of Patras. The multi-stakeholder social enterprise "Alfeios Rodi S.A." was founded in 2011 in Ancient Olympia without a bank loan and now has natural juice processing plant and supplies the Greek market but also the purchase of some foreign countries.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 Κοινωνική οικονομία.....11
1.2 Η κοινωνική οικονομία και η ανάπτυξή της στην Ελλάδα.....18
1.3 Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.....21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Η έννοια των κοινωνικών επιχειρήσεων.....26
2.2 Οι τομείς δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων29
2.3 Η νομοθεσία των κοινωνικών επιχειρήσεων και η εξέλιξή τους.....30
2.4 Η σημασία και αναγκαιότητα ύπαρξης κοινωνικών επιχειρήσεων.....33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

**Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

3.1 Οι θετικές και αρνητικές συνέπειες της ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων.....36
3.2 Τα χρηματοδοτικά εργαλεία και οι τεχνικές μόχλευσης οικονομικών πόρων.....43
3.3 Τα εμπόδια στη χρηματοδότηση των κοινωνικών επιχειρήσεων.....48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

4.1 Κοινωνική οικονομία και έξοδος από την κρίση.....54

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

4.2 Οι προϋποθέσεις επιτυχημένων κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.....	55
4.3 Κοινωνική οικονομία και αντιμετώπιση της ανεργίας.....	58
4.4 Στήριξη του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας.....	59
4.5 Ενδυνάμωση κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

5.1 Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή».....	72
5.1.1 Η επιχείρηση	72
5.1.2 Εργαζόμενοι της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή».....	73
5.1.3 Οι ιδέες της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» για την ανακύκλωση υλικών.....	74
5.1.4 Επιχειρησιακό σχέδιο –έργο της επιχείρησης.....	78
5.2 Η Κοινωνική Επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.».....	84
5.2.1 Η επιχείρηση.....	84
5.2.2 Οι εργαζόμενοι της «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.».....	86
5.2.3 Επιχειρησιακό σχέδιο της Αλφειός Ρόδι Α.Ε.....	87
5.3 Σύγκριση των δύο κοινωνικών επιχειρήσεων.....	92

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	97
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	99
--------------------------	-----------

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας θα εξεταστεί μία επιχειρηματική οντότητα, η οποία δραστηριοποιείται ως κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση και είναι γνωστή με την ονομασία «Ανακυκλώνω στην πηγή». Σύμφωνα με τις αρχές που τη διέπουν η ανακύκλωση στην πηγή αποτελεί το μοναδικό οικολογικό τρόπο για τη διαχείριση των απορριμμάτων και στηρίζεται στις αποφάσεις που λαμβάνονται και ελέγχονται συλλογικά, διαθέτοντας τα οφέλη σε κοινωνικούς σκοπούς και αποτελώντας τη συνειδητή επιλογή των ενεργών πολιτών ενάντια της ιδιοποίησης του κοινωνικού πλούτου.

Είναι αλήθεια ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η οικονομική κρίση έχουν αρκετές και άσχημες επιπτώσεις στην καθημερινότητα των πολιτών, οι οποίοι έχουν αναπτύξει διάφορες συνεργασίες έχοντας ως κίνητρο την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την κάλυψη των αναγκών τους, τις οποίες δεν είναι δυνατό σε καμία περίπτωση να καλύψει ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας.

Ως κοινωνική οικονομία καλούνται όλες εκείνες οι πρωτοβουλίες των πολιτών, οι οποίες αναφέρονται σε κοινωνικοοικονομικές αλλαγές. Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες του οικονομικού τομέα, οι οποίες διεκπεραιώνονται από επιχειρήσεις, οργανισμούς, σωματεία και ενώσεις που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με κύριο σκοπό να παρέχουν υπηρεσίες προς τα μέλη τους ή το κοινωνικό σύνολο κι όχι να επιδιώκουν το κέρδος. Δηλαδή, να αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία κι όχι στο κεφάλαιο, να διοικούνται ανεξάρτητα και να λαμβάνουν αποφάσεις με δημοκρατική διαδικασία.

Οι όροι, οι οποίοι χρησιμοποιούνται εναλλακτικά για την κοινωνική οικονομία είναι τρίτος τομέας της οικονομίας, τριτογενές σύστημα, κοινωνική οικονομία της αγοράς και εναλλακτική οικονομία. Αυτοί οι ορισμοί έχουν ορισμένες διαφορές στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε κάθε μορφής οικονομία, αλλά και στην ανάμειξη του κράτους με την αγορά. Παρόλ' αυτά παρουσιάζουν και κάποιες βασικές ομοιότητες, επειδή το κύριο σημείο τους που είναι κοινό είναι η επίλυση

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

προβλημάτων έχοντας στο επίκεντρο τον ανθρώπινο παράγοντα και σε σχέση με τη δεδομένη οικονομία και την κρίση την οποία υφίσταται το κράτος πρόνοιας (Μητροσύλη, 2007).

Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης δεν ταυτίζεται με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας και η διαμόρφωσή της πραγματοποιείται σταδιακά ως έννοια είδους προς γένος συγκριτικά με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις έχουν ως βάση τις ακόλουθες αξίες: τη δημοκρατία, την ισότητα, την αλληλεγγύη, τη δικαιοσύνη, την αυτοβοήθεια και την αυτοευθύνη. Σύμφωνα με τον Παπαγεωργίου (2004), όλα αυτά είναι τα απαραίτητα χαρακτηριστικά, τα οποία δημιουργούν τα θεμέλια για μια σωστή συνεργασία για την εξέλιξη και την επίτευξη των στόχων των συνεταιρισμών στο μέλλον.

Το νομικό πλαίσιο (ν. 4019/2011) των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) αποτελεί την εξέλιξη της συνεργατικής νομοθεσίας και συνθέτει αυτό που ονομάζεται κοινωνική οικονομία σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, θεσπίστηκε σύμφωνα με αυτό η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της κοινωνικής οικονομίας με τη μορφή αστικού συνεταιρισμού έχοντας κοινωνικό σκοπό και διαθέτει σύμφωνα με το νόμο την εμπορική ιδιότητα.

Υπάρχει η δυνατότητα τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε αυτήν με μια ψήφο, ανεξαρτήτως από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η ισότιμη διοίκηση από τα μέλη της, αλλά και η λειτουργία της έχει ως βάση την επιδίωξη του συλλογικού οφέλους, ενώ το κέρδος της προκύπτει από δράσεις, οι οποίες εξυπηρετούν αποκλειστικά το κοινωνικό συμφέρον.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 Κοινωνική οικονομία

Είναι αλήθεια ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η οικονομική κρίση έχουν αρκετές και άσχημες επιπτώσεις στην καθημερινότητα των πολιτών, οι οποίοι έχουν αναπτύξει διάφορες συνεργασίες έχοντας ως κίνητρο την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών, τις οποίες δεν είναι δυνατό να καλύψει ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας. Σύμφωνα με το Rifkin (1995), ο εμπορικός και ο δημόσιος τομέας δεν είναι δυνατό να καλύψουν κάποιες από τις βασικές ανάγκες των λαών και οι πολίτες αρχίζουν να φροντίζουν τον εαυτό τους προκειμένου να προστατευτούν από τη δύναμη της παγκόσμιας αγοράς που είναι απρόσωπη, αλλά και από την αδυναμία και ανικανότητα που χαρακτηρίζει τις κρατικές αρχές.

Ως κοινωνική οικονομία καλούνται οι πρωτοβουλίες των πολιτών, οι οποίες αναφέρονται σε κοινωνικοοικονομικές αλλαγές. Η εμφάνιση του θεσμού της κοινωνικής οικονομίας χρονολογείται περίπου στην αρχή του 19^{ου}. Σύμφωνα με το Defourny (2001) η έννοια της κοινωνικής οικονομίας που χρησιμοποιείται στις περισσότερες χώρες είναι ότι περιλαμβάνει δραστηριότητες οικονομικού τομέα, οι οποίες διεκπεραιώνονται από επιχειρήσεις, οργανισμούς, σωματεία και ενώσεις που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με κύριο σκοπό να παρέχουν υπηρεσίες προς τα μέλη τους ή το κοινωνικό σύνολο κι όχι να επιδιώκουν το κέρδος, αποδίδοντας προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία κι όχι στο κεφάλαιο, να διοικούνται ανεξάρτητα και να λαμβάνουν αποφάσεις με δημοκρατική διαδικασία.

Πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν προκειμένου να δώσουν έναν ορισμό σχετικά με τον όρο κοινωνική οικονομία και τον αντικειμενικό της σκοπό, τα όριά της και τα χαρακτηριστικά των επιχειρηματικών μονάδων που ασκούν τη δραστηριότητά τους στα

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

πλαίσια αυτής. Ένας ορισμός γενικά αποδεκτός είναι ότι η κοινωνική οικονομία αποτελεί το χώρο της οικονομίας ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, όπου πραγματοποιούνται οικονομικές δραστηριότητες που έχουν κοινωνικούς σκοπούς.

Σύμφωνα με τους Bruyn και Smokoviti (1989) η κοινωνική οικονομία συνδυάζει την κοινωνία και την οικονομία σε ένα κοινό πλαίσιο, ενώ με βάση τον Van Til (1988) δε θα πρέπει να θεωρείται ως το κοινωνικό πλαίσιο μαζί με το οικονομικό, αλλά ως συνδυασμός και των δύο και αυτό που απορρέει από τη σύνθεση να έχει κατά κύριο λόγο οικονομικά αποτελέσματα με έμμεσα οικονομικά κέρδη. Διαχωρίζοντας τον όρο σε δύο μέρη, με την έννοια κοινωνική εννοούμε την ιδιαιτερότητα που δίνεται στον ανθρωπισμό και στην αλληλεγγύη, ενώ με τον όρο οικονομία εννοούμε το μηχανισμό λειτουργίας της αγοράς. Κατά συνέπεια, μπορεί να εστιάσει κανείς είτε στο κοινωνικό είτε στο οικονομικό της κομμάτι.

Όροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται εναλλακτικά αυτού της κοινωνικής οικονομίας είναι τρίτος τομέας της οικονομίας, τριτογενές σύστημα, κοινωνική οικονομία της αγοράς και εναλλακτική οικονομία. Αυτοί οι ορισμοί έχουν ορισμένες διαφορές στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε κάθε μορφής οικονομία, αλλά και στην ανάμειξη του κράτους με την αγορά. Παρόλ' αυτά παρουσιάζουν και βασικές ομοιότητες, επειδή το κύριο σημείο τους που είναι κοινό είναι η επίλυση προβλημάτων έχοντας στο επίκεντρο τον ανθρώπινο παράγοντα και σε σχέση με τη δεδομένη οικονομία και την κρίση την οποία υφίσταται το κράτος πρόνοιας (Μητροσύλη, 2007).

Προκειμένου να περιγραφεί το φαινόμενο της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας υπάρχουν δύο προσεγγίσεις. Αυτές είναι η θεσμική-νομική προσέγγιση καθώς και η κανονιστική ή ορθολογική προσέγγιση. Η πρώτη διακρίνει τις κοινωνικές επιχειρήσεις και τους οργανισμούς σε ομάδες, στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, τις κοινωνίες αλληλοβοήθειας, καθώς και τα σωματεία ή οργανισμούς. Σύμφωνα με τον Cambell (1999), η δεύτερη προσέγγιση έχει ως κυρίαρχο ρόλο τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών που βρίσκονται σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, οι οποίοι εμφανίζουν διαφορές, αλλά

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

εξυπηρετούν και κοινούς στόχους. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν οικονομικές δραστηριότητες και παρουσιάζουν ανεξάρτητη διοίκηση, στοχεύουν στην προσφορά υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή ακόμα και προς την κοινωνία χωρίς να επιδιώκουν κέρδος και λαμβάνουν αποφάσεις με πολύ δημοκρατικό τρόπο (Χρυσάκης, Ζιώμας, Καραμητοπούλου, Χατζαντώνης, 2002).

Σύμφωνα με τον Κασσαβέτη (2000) ο όρος κοινωνική επιχείρηση χαρακτηρίζει τις δραστηριότητες ορισμένων επιχειρήσεων και οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας. Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης δεν ταυτίζεται με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας και η διαμόρφωσή της πραγματοποιείται σταδιακά ως έννοια είδους προς γένος συγκριτικά με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο ορισμός που επικρατεί κατά κύριο λόγο για την κοινωνική επιχείρηση είναι αυτός, ο οποίος προέρχεται από το δίκτυο Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (1999) και στηρίζεται στα κοινωνικά, αλλά και στα οικονομικά στοιχεία της, όπως είναι λόγου χάρη η παροχή υπηρεσιών στην κοινότητα, αλλά και η συνεχής δραστηριότητα παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών αντίστοιχα.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις έχουν ως βάση τις ακόλουθες αξίες: τη δημοκρατία, την ισότητα, την αλληλεγγύη, τη δικαιοσύνη, την αυτοβοήθεια και την αυτοευθύνη. Σύμφωνα με τον Παπαγεωργίου (2004), όλα αυτά είναι τα απαραίτητα χαρακτηριστικά, τα οποία δημιουργούν τα θεμέλια για μια σωστή συνεργασία για την εξέλιξη και την επίτευξη των στόχων των συνεταιρισμών στο μέλλον.

Το νομικό πλαίσιο (ν. 4019/2011) των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) αποτελεί την εξέλιξη της συνεργατικής νομοθεσίας και συνθέτει αυτό που ονομάζεται κοινωνική οικονομία σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, θεσπίστηκε σύμφωνα με αυτό η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της κοινωνικής οικονομίας, με τη μορφή αστικού συνεταιρισμού έχοντας κοινωνικό σκοπό και διαθέτει βάσει νόμου την εμπορική ιδιότητα. Υπάρχει η δυνατότητα τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε αυτήν με μια ψήφο, ανεξαρτήτως από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η ισότιμη

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

διοίκηση από τα μέλη της, αλλά και η λειτουργία της βασίζεται στην επιδίωξη συλλογικού οφέλους, ενώ το κέρδος της προκύπτει από δράσεις που εξυπηρετούν αποκλειστικά το κοινωνικό συμφέρον.

Αναφορικά με τον τρίτο τομέα της οικονομίας μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι καλύπτει ένα μεγάλο σύνολο λειτουργιών των κοινωνικών υπηρεσιών, όπως είναι για παράδειγμα η φροντίδα για την υγεία, η παιδεία, η κατοικία, διάφορα πολιτισμικά στοιχεία κ.λ.π. και εξαιτίας αυτού του γεγονότος είναι ιδιαίτερα δύσκολο να βρεθεί ένας ορισμός που να είναι κοινά αποδεκτός. Κατά καιρούς έχουν δοθεί για τον τρίτο τομέα έννοιες σχετικές με τον μη οικονομικό ρόλο των φορέων του με βάση τις οποίες εμφανίζονται αρκετά μειονεκτήματα σχετικά με την απασχόληση και τη μείωση της ανεργίας, αλλά και με τον οικονομικό ρόλο των φορέων του που δίνεται προτεραιότητα στην οικονομική του συμβολή.

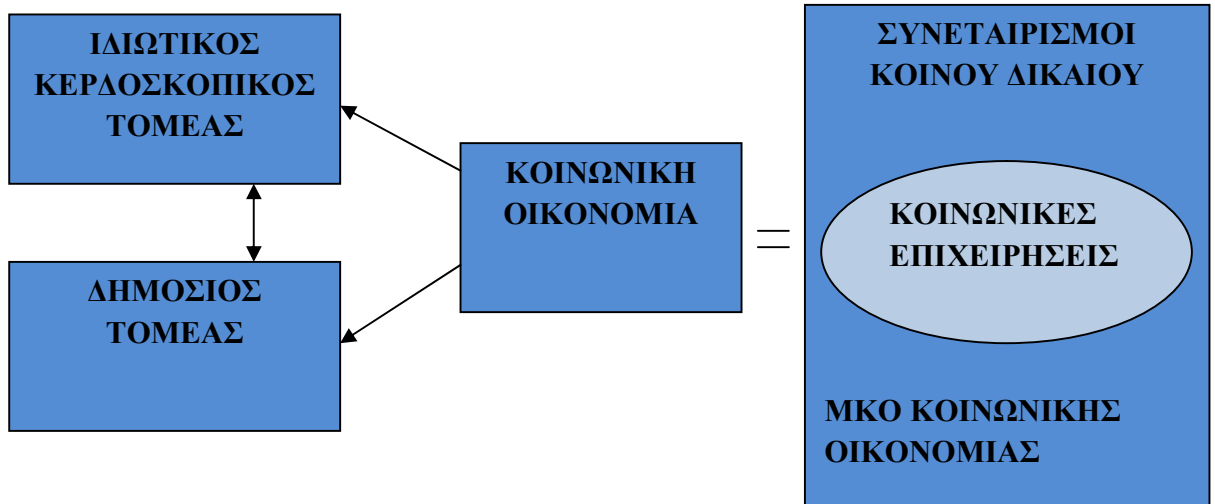
Η κοινωνική οικονομία είναι ένα πεδίο με ευρύτατη φιλοσοφική, κοινωνιολογική και οικονομική έρευνα. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών και ο μετασχηματισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας έχουν αρνητικά επακόλουθα στην καθημερινότητα των πολιτών, οι οποίοι αναπτύσσουν συλλογικές πρωτοβουλίες με βάση την αλληλεγγύη και τη συνεργασία με βασικό στόχο να καλυφθούν οι ανάγκες που δε μπορούν να καλύψουν ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας. Ουσιαστικά, η δομή της σύγχρονης οικονομίας περιλαμβάνει (Μητροσύλη, 2007):

- 1) Τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος λειτουργεί στα πλαίσια της αγοράς.
- 2) Το δημόσιο τομέα, ο οποίος υποστηρίζει με υποδομές και επενδύσεις την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.
- 3) Την κοινωνική οικονομία, η οποία λειτουργεί εκμεταλλευόμενη τη δυνατότητα που έχει για εθελοντικές δράσεις, κοινωνικές επιχειρήσεις και γενικότερα για ενέργειες, οι οποίες δεν έχουν κερδοσκοπικό σκοπό, αλλά αποδίδουν σε οικονομικό και κοινωνικό πεδίο.

Παρακάτω παρουσιάζεται η σχέση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας σε σχέση με τους άλλους δύο τομείς, το δημόσιο και τον ιδιωτικό.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Σχήμα 1. Σχέση κοινωνικής οικονομίας με δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Πηγή: Μητροσύλη, 2007.

Όχι μόνο στις προηγμένες, αλλά και σε αρκετές αναπτυσσόμενες οικονομίες έχει αρχίσει, λοιπόν, να αναπτύσσεται ένας τρίτος τομέας ανάμεσα στο κράτος και στην αγορά, ο επονομαζόμενος τομέας της κοινωνικής οικονομίας ή τρίτο σύστημα ή τρίτος τομέας της οικονομίας ή μη κερδοσκοπικός τομέας της οικονομίας ή τομέας της αλληλέγγυας οικονομίας. Η σύσταση του τρίτου τομέα γίνεται από άτυπες και τυπικές οργανώσεις, δομές, φορείς, συμπράξεις, ομάδες, συνέργιες και οργανισμούς που αναλαμβάνουν διάφορες πρωτοβουλίες κοινωνικοοικονομικού και κοινωνικοπολιτικού περιεχομένου και ασκούν αντίστοιχες δράσεις.

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας έχει διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός του όρου της κοινωνικής οικονομίας. Όμως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο επικρατέστερος είναι ότι η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς, ιδιαίτερα συνεταιρισμούς, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και σωματεία (ενώσεις), των οποίων η ίδρυση και η λειτουργία διέπεται από κάποιες αρχές. Καταρχήν, έχουν ως σκοπό την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την κοινωνία παρά την επιδίωξη κέρδους. Επίσης, διαθέτουν

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ανεξάρτητη διοίκηση, εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων και δίνουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία αντί στο κεφάλαιο κατά τη διανομή του εισοδήματος (Defourny, 2001).

Απλούστερα, η κοινωνική οικονομία αποτελεί το σύνολο των επιχειρηματικών, παραγωγικών οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή από ενώσεις προσώπων που σκοπός τους είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους, αλλά και γενικότερα η εξυπηρέτηση κοινωνικών συμφερόντων. Οι κύριες αρχές που διαμόρφωσαν την κοινωνική οικονομία στο 19^ο και 20^ο αιώνα και εξακολουθούν να τη χαρακτηρίζουν μέχρι και στις μέρες μας είναι:

- Η αλληλεγγύη
- Η ελεύθερη συμμετοχή
- Ο δημοκρατικός τρόπος διοίκησης
- Το αδιαίρετο του ιδίου κεφαλαίου
- Η έμφαση που δίνεται στον ανθρώπινο παράγοντα έναντι του κεφαλαίου
- Η δίκαιη διανομή
- Η ανεξαρτησία απέναντι στο κράτος

Τις τρεις κυριότερες συνιστώσες της κοινωνικής οικονομίας αποτελούν:

α) Οι συνεταιρισμοί

β) Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αλλά και ο κλάδος της κοινωνικό-ιατρικής δραστηριότητας

γ) Οι διάφορες ενώσεις οικονομικής δραστηριότητας που παράγουν αγαθά ή προσφέρουν υπηρεσίες στον πολιτιστικό, κοινωνικό και αθλητικό τομέα, αλλά και στον τομέα της εκπαίδευσης, της συνεργασίας, της ανάπτυξης κ.λ.π.

Η ομαδοποίηση των κοινωνικών δραστηριοτήτων με βάση το νομικό καθεστώς περικλείει (Κετζετσοπούλου, 2004):

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Εταιρίες αλληλοβοήθειας
- Σωματεία, ενώσεις, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς
- Συνεταιρισμούς
- Ταμεία αλληλασφάλισης
- Ιδρύματα, φιλανθρωπικές, εθελοντικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις
- Μη κερδοσκοπικές παραγωγικές επιχειρήσεις
- Αναπτυξιακές συμπράξεις και οργανισμούς προώθησης της απασχόλησης

Η ομαδοποίηση των κοινωνικών δραστηριοτήτων με βάση το σκοπό και τις αρχές που υπηρετούν είναι η εξής (Κετζετσοπούλου, 2004):

- Ενώσεις εθελοντικής εργασίας
- Οργανώσεις γειτονιάς
- Τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες
- Κοινωνικές πρωτοβουλίες για την υγεία, την παιδεία, τις οργανώσεις που αφορούν την ενίσχυση του τρίτου κόσμου
- Εναλλακτικές – ‘‘ηθικές’’ - τράπεζες

Στόχος του τρίτου τομέα είναι η παροχή αγαθών και υπηρεσιών που βρίσκουν ανταπόκριση σε ανάγκες της κοινωνίας που δεν έχουν εκπληρωθεί συντελώντας με αυτόν τον τρόπο στην τοπική ανάπτυξη, αλλά και στην καταπολέμηση της ανεργίας, για το λόγο ότι γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν άτομα με μειονεκτήματα στην αγορά εργασίας. Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας έγινε ακόμα πιο έντονη με την κρίση του κράτους πρόνοιας που παρατηρήθηκε κατά τη δεκαετία του '80 στον ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και από την ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη για κοινωνικές υπηρεσίες καθώς και για προϊόντα και υπηρεσίες υπέρ των ανέργων ατόμων στην κοινωνία. Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί έχει προκύψει ότι ο τρίτος τομέας στοχεύει στα παρακάτω (Borgaza et al, 1999):

- Κοινωνική συνοχή

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Τόνωση της κατανάλωσης και αύξηση των εισοδημάτων
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- Ανάπτυξη νέων οικονομικών τομέων
- Σύνδεση των αλλαγών των τοπικών αναγκών με την εξισορρόπηση της προσφοράς και της ζήτησης
- Ενδυνάμωση της απασχόλησης διάφορων ευάλωτων ομάδων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό
- Μείωση γεωγραφικών ανισοτήτων και τοπικών αποκλίσεων
- Κινητοποίηση πολιτών και δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης
- Εκσυγχρονισμός τοπικών αγορών

1.2 Η κοινωνική οικονομία και η ανάπτυξή της στην Ελλάδα

Αρκετές δεκαετίες πριν, οι κοινωνικοί οργανισμοί στην Ελλάδα συνδέονταν με την περιορισμένη ανάπτυξη της φιλανθρωπίας που είχε σχέση κατά κύριο λόγο με τη μορφή δωρεών στην ίδρυση ιδρυμάτων, νοσοκομειακών μονάδων και φιλανθρωπικών σωματείων που βοηθούσαν να αναπληρωθούν οι δραστηριότητες που δεν ήταν δυνατό να ασκήσει το κράτος πρόνοιας. Η εμφάνιση της κοινωνικής οικονομίας χρονολογείται το 17ο αιώνα, ενώ γνώρισε μεγαλύτερη ανάπτυξη το 19ο αιώνα. Παρόλ' αυτά προς τα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, η κοινωνική οικονομία δέχτηκε επιρροή από τη Δυτική Ευρώπη, έτσι ώστε να ιδρυθούν σύγχρονες μορφές συνεταιρισμών, εταιρίες, ενώσεις, σύλλογοι, ταμεία αλληλοβοήθειας, κ.λ.π. (Παπαγεωργίου, 2004).

Από τη δεκαετία του '80 και μετά παρουσιάστηκε μεγάλη άνοδος στην Ελλάδα όσον αφορά στον αριθμό των οργανώσεων και των καινούριων δραστηριοτήτων και ενεργειών στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας. Από τότε άρχισαν να εμφανίζονται όλο και πιο έντονα οι νέες μορφές κοινωνικής επιχειρηματικότητας που ο εντοπισμός τους γίνεται κατά κύριο λόγο με τη μορφή αγροτικού συνεταιρισμού, αλλά και με την ένταξη ευπαθών ομάδων του

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

πληθυσμού στον τομέα της εργασίας έχοντας τη μορφή μη κερδοσκοπικής εταιρίας. Η πρώτη προσπάθεια για την κατοχύρωση της κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το έτος 1999 με την υιοθέτηση του θεσμού των Κοι.ΣΠΕ και είχε ως στόχο την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των ατόμων που αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές με την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας.

Στον ελλαδικό χώρο, σε ό,τι αφορά την κοινωνική οικονομία, μπορούν να αναφερθούν και οργανώσεις εθελοντισμού, καθώς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και μικτές οργανώσεις. Η πλειοψηφία αυτών έχει τη νομική μορφή φιλανθρωπικών σωματείων και μη κερδοσκοπικών εταιριών και ιδρυμάτων. Επίσης, οι πιο πολλές θεωρούν πολύ σημαντική την πραγματοποίηση βασικών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του ανθρώπου, ενώ κάποιες άλλες συμμετέχουν ενεργά στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας με την ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους στο χώρο της υγείας και πρόνοιας.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις σέβονται την αξία του ανθρώπου, είναι με το μέρος των ατόμων που βιώνουν τον αποκλεισμό και τα υποστηρίζουν κι έχουν την ανάγκη για προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα. Κατά συνέπεια, πρόκειται για οργανώσεις που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και προωθούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Σύμφωνα με σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, κάτι το οποίο απουσιάζει από τα ελληνικά δρώμενα είναι η προσφορά των κοινωνικών υπηρεσιών και αυτών ποιότητας ζωής, αλλά και η ανάγκη για την ανάπτυξη υπηρεσιών από επιχειρηματικές μονάδες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας (Χρυσάκης, Ζιώμας, 2002).

Αναμφίβολα, η κατάσταση της ανεργίας στην Ελλάδα έχει δημιουργήσει αρκετές δυσκολίες στον τομέα της απασχόλησης και ιδιαίτερα στην ένταξη των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, των γυναικών, των μεταναστών κ.λ.π. Άλλωστε, με βάση έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει και αφορούν στατιστικά στοιχεία με τη μορφή ποσοστών επί τις εκατό, αποδεικνύουν ότι η πλειονότητα των ατόμων αυτών δεν εντάσσεται στο εργατικό δυναμικό της χώρας και αντιμετωπίζει προβλήματα σχετικά με την

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά και την ανάληψη πρωτοβουλιών για άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο αποκλεισμός δεν υπάρχει μόνο στην περίπτωση που υφίσταται πλήρης και ισότιμη ένταξη στην αγορά εργασίας.

Στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας η ανάπτυξη πολλών δραστηριοτήτων μπορεί να καλύψει μέρος κάποιων απαιτήσεων, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο νέες προοπτικές στην αγορά εργασίας και φυσικά ανοίγοντας νέες θέσεις απασχόλησης για ευάλωτα άτομα με την προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών που έχουν να κάνουν με την ποιότητα ζωής, το περιβάλλον και διάφορα πολιτισμικά στοιχεία. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται συνεχώς και εξελίσσονται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας έχουν συμβάλει στην τόνωση της επιχειρηματικότητας των επιχειρήσεων, οι οποίες αποβλέπουν στο όφελος της κοινωνίας από την παροχή υπηρεσιών φροντίδας, στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών απασχόλησης για τα άτομα εκείνα που δύσκολα έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας και φυσικά στην κάλυψη αναγκών που σχετίζονται με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και δε θα μπορούσαν να καλυφθούν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο (Borzaga, Defourny, 2001).

Συνεπώς, η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας είναι ουσιαστικά μια εναλλακτική λύση ώστε να ενισχυθούν οι προσφερόμενες κοινωνικές υπηρεσίες, να γίνει επέκταση των ευκαιριών απασχόλησης και να εξαλειφθούν οι διαφορές του αποκλεισμού στο χώρο της εργασίας, οι οποίες πλήττουν όλο και πιο πολύ συγκεκριμένο τμήμα του πληθυσμού. Ακόμα, οι επιχειρήσεις του τρίτου τομέα θα μπορούσαν να καλύψουν κάποιες ανάγκες για να διαφοροποιηθεί η οικονομία των τοπικών κοινωνιών και να δημιουργηθούν πιο ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών επιχειρηματικότητας, αλλά και προκειμένου να απορροφηθεί πρόσθετο εργατικό δυναμικό σε νέες δραστηριότητες.

Επομένως, είναι ολοφάνερο ότι είναι απαραίτητη η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στον ελλαδικό χώρο για να αποτελέσει μια στρατηγική, προκειμένου να συντελέσει στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ωθώντας στην κοινωνική συνοχή, την ενθάρρυνση της τοπικής κοινωνίας και την ενεργοποίηση των πολιτών. Αναμφισβήτητα, το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα δεν έχει αξιοποιηθεί με τον

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

κατάλληλο τρόπο, έτσι όπως θα έπρεπε. Θα μπορούσε να έχει δημιουργήσει νέα δεδομένα στην τοπική οικονομία και ειδικότερα με την προβολή νέων πρωτοβουλιών των κοινωνικών παραγωγικών και οικονομικών μονάδων που έχουν συγκεκριμένο κοινωνικό προσανατολισμό.

Τέτοιες πρωτοβουλίες προκύπτουν κυρίως από μια διαδικασία που είναι πάνω από το συμφέρον κάθε ατόμου και διακρίνονται από αμοιβαιότητα και κατανόηση και φυσικά επιδρούν με θετικό τρόπο στην οικονομική τους δραστηριότητα. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι το πλεονέκτημα των πρωτοβουλιών της κοινωνικής οικονομίας έγκειται στην ικανότητα που υπάρχει για την μετατροπή τμήματος του κοινωνικού κεφαλαίου σε παραγωγικό συντελεστή, όχι μόνο σε περιοχές που είναι αναπτυγμένο, αλλά και σε αυτές που ακόμα δεν έχει αναπτυχθεί (Ιατρίδης, 2000).

1.3 Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα

Οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα έχουν παρουσιάσει μικρή ανάπτυξη και η κινητοποίηση για την εξέλιξή τους τα τελευταία έτη σχετίζεται ιδιαίτερα με την υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση και όχι με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Παρόλ' αυτά έχουν παρατηρηθεί πολλές δραστηριότητες στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας και έχουν εμφανιστεί πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην καταπολέμηση της ανεργίας και του αποκλεισμού, στην αγροτική και τοπική ανάπτυξη και στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, ώστε να υπάρχει κάποια βελτίωση στην ποιότητα ζωής των πολιτών.

Οι φορείς κοινωνικής οικονομίας μπορούν να εμφανιστούν με διαφορετικές μορφές στον ελλαδικό χώρο και η ίδρυσή τους βασίζεται στα πλαίσια του Αστικού Κώδικα σε περίπτωση που αναλαμβάνουν ειδική αποστολή. Οι φορείς αυτοί βρίσκονται σε θέση να αναπτύξουν οικονομική δραστηριότητα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν έχουν ως στόχο το

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

οικονομικό όφελος. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, λοιπόν, που δραστηριοποιούνται σε τομείς κοινωνικής οικονομίας είναι δυνατό να πάρουν τις εξής μορφές (Δασκάλου, 1992):

α) Ίδρυση Αστικής Εταιρίας

Η ίδρυση των αστικών εταιριών αποβλέπει σε οικονομικούς σκοπούς. Φυσικά υπάρχει η δυνατότητα και για φιλανθρωπικούς, επιστημονικούς και άλλους σκοπούς. Ακόμα, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί και για τη συνεργασία μεταξύ φορέων, έτσι ώστε να εφαρμοστούν κοινοτικά προγράμματα που θα συντελέσουν στην εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού.

β) Ίδρυση Αστικών Σωματείων

Τα αστικά σωματεία ασκούν τη δραστηριότητά τους με βάση τον αστικό κώδικα και οι στόχοι τους δεν είναι κερδοσκοπικοί. Όμως, υπάρχουν ειδικοί νόμοι, οι οποίοι επιτρέπουν την επιδίωξη του κέρδους και συσχετίζονται άμεσα με τη λειτουργία αλληλοβοηθητικών ταμείων.

γ) Ίδρυση συνεταιριστικών οργανώσεων και επιχειρήσεων

Ο συνεταιρισμός αποτελεί μια εθελοντική ένωση προσώπων που έχουν σκοπό να προβούν στην ικανοποίηση των από κοινού κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών αναγκών τους, αλλά και των φιλοδοξιών που έχουν μέσω της κοινής κοινωνικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας με εκλεγμένη διοίκηση δημοκρατικά και ισότιμη συνεργασία, δηλαδή κάθε άτομο να έχει μία ψήφο άσχετα με τις εταιρικές μερίδες που κατέχει κάποιο μέλος. Φυσικά, σκοπός του συνεταιρισμού είναι η αποτροπή των μελών να ελαχιστοποιήσουν τα υπερβολικά κέρδη.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις στη χώρα μας διακρίνονται σε δύο κατηγορίες.

Πρώτον, τις αστικές και δεύτερον, τις αγροτικές βάσει της ελληνικής νομοθεσίας (ν. 1667/1986, ν. 2169/1993, ν. 2810/2000). Επιπλέον, σύμφωνα με το ν. 2716/1999 έχουν

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ιδρυθεί κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης για τα άτομα εκείνα που αντιμετωπίζουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα.

δ) Ίδρυση Εταιριών Λαϊκής Βάσης

Η λειτουργία αυτών των εταιριών πραγματοποιείται σύμφωνα με το νόμο περί ανωνύμων εταιριών, όμως οι διατάξεις που έχουν διατυπωθεί στο καταστατικό της θέτουν περιορισμούς όσον αφορά στα κεφαλαιουχικά χαρακτηριστικά που έχουν οι ανώνυμες εταιρίες.

ε) Ίδρυση Επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης

Βάσει των διατάξεων του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Π.Δ. 410/1995, αρ. 277 κ. επ.), η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να προχωράει στην ίδρυση δικών της επιχειρήσεων. Την πιο δυνατή μορφή συνεταιρισμού αποτελούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, με τα περισσότερα μέλη και ακολουθούν οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί (Κασσαβέτης, 2001).

στ) Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ)

Η ανάπτυξη και ο έλεγχος των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης του ΚοιΣΠΕ είναι υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας και ασκείται από τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας. Ο ΚοιΣΠΕ είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και η ευθύνη που έχουν τα μέλη του είναι περιορισμένη. Αποτελεί μια ξεχωριστή μορφή συνεταιρισμού για το λόγο ότι είναι παραγωγική και παράλληλα εμπορική μονάδα, αλλά και μονάδα ψυχικής υγείας.

Ο ΚοιΣΠΕ έχει ως στόχο την ενσωμάτωση των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα στα κοινωνικοοικονομικά δρώμενα και φυσικά στο χώρο εργασίας, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο στη θεραπεία τους και στην οικονομική τους αυτάρκεια, στο βαθμό που κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Στα πλαίσια της επαγγελματικής ένταξης των ατόμων με ψυχικά και

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

κοινωνικά προβλήματα, ο ΚοιΣΠΕ μπορεί να αναπτύξει οικονομικές δραστηριότητες, όπως είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η βιομηχανία, η βιοτεχνία, η εμπορική, η παροχή υπηρεσιών και η κοινωνική ανάπτυξη. Ασκεί ένα σύνολο ενεργειών και οι σκοποί που απορρέουν από αυτές είναι οι εξής:

- 1) Η ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και η αυτονομία.
- 2) Η ανάδειξη της αξίας εταίρου και εργαζόμενου.
- 3) Η μελέτη νέων δράσεων προς όφελος των εταίρων και των εργαζομένων.
- 4) Η συμμετοχή των εταίρων στις επιλογές και στις αποφάσεις που λαμβάνονται για το συνεταιρισμό.
- 5) Η συνεχής βελτίωση και εξέλιξη των εσωτερικών και εξωτερικών συστημάτων επικοινωνίας και πληροφόρησης.
- 6) Ο καθορισμός αντικειμενικών κριτηρίων αξιολόγησης και η βελτίωση της ποιότητας εργασίας.

Οι γενικές αρχές του συνεταιρισμού είναι οι εξής:

- Η μορφή συνεταιριστικής επιχείρησης, αντανακλά μια διαδεδομένη μορφή επιχειρηματικότητας σε ολόκληρο τον κόσμο, όπου κάθε εταίρος έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει σε επιχειρηματικές επιλογές.

- Κάθε πολίτης ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική του κατάσταση, θα πρέπει να έχει το δικαίωμα της επιχειρηματικότητας, έτσι ώστε να μπορεί να συμμετέχει στην οικονομική ζωή του τόπου του.

- Κάθε εργαζόμενος - εταίρος μπορεί να αποζημιωθεί δίκαια για την εργασία που προσφέρει, με βάση τις ευθύνες που αναλαμβάνει, τις δεσμεύσεις που έχει και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Κάθε εταίρος μπορεί να διατυπώνει την άποψή του όσο αναφορά τις κοινωνικές επιλογές και να ενημερώνεται για διαδικασίες προκειμένου να προχωράει στην άσκηση των δικαιωμάτων του με συνειδητό τρόπο.

- Κάθε εταίρος έχει δικαίωμα να ωφελείται από τη συμμετοχή του στο συνεταιρισμό, όχι μόνο οικονομικά, αλλά μπορεί να έχει και διάφορα εργασιακά και πολιτισμικά πλεονεκτήματα.

Τα μέλη του ΚοιΣΠΕ διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Άτομα που αντιμετωπίζουν ψυχικές ασθένειες (Σε ποσοστό που κυμαίνεται τουλάχιστον στο 35%).

- Άτομα που εργάζονται στο χώρο ψυχικής υγείας, ψυχίατροι και ψυχολόγοι του Ε.Σ.Υ.(Σε ποσοστό μέχρι και 45%)

- Δήμοι, κοινότητες, ιδιώτες, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου όπως προβλέπεται από το καταστατικό του ΚοιΣΠΕ (Σε ποσοστό που κυμαίνεται το πολύ στο 20%).

Οι χρηματικοί πόροι του ΚοιΣΠΕ προέρχονται κατά κύριο λόγο από:

- Τα έσοδα από κάθε δραστηριότητα που ασκεί ο ΚοιΣΠΕ.
- Τα έσοδα από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων του ΚοιΣΠΕ.
- Τα κληροδοτήματα, τις δωρεές, τις επιχορηγήσεις διάφορων περιουσιακών στοιχείων.

- Τη χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους εθνικούς οργανισμούς, το πρόγραμμα επενδύσεων καθώς και άλλα αναπτυξιακά προγράμματα.

- Τη χρηματοδότηση από διεθνείς οργανισμούς.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Η έννοια των κοινωνικών επιχειρήσεων

Ο όρος “κοινωνική επιχείρηση” εμφανίστηκε σχετικά πρόσφατα και πιο συγκεκριμένα χρονολογείται γύρω στο 1990 και αναφέρεται στην ενίσχυση του ρόλου των φορέων κοινωνικής οικονομίας, οι οποίοι επιδιώκουν την ικανοποίηση των αναγκών εκείνων που δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν από δημόσιες αρχές.

Επομένως, η έννοια κοινωνικές επιχειρήσεις αναφέρεται σε αυτές τις μονάδες που συνδέουν την παραγωγή αγαθών με βάση το νομικό καθεστώς των ιδιωτικών επιχειρηματικών μονάδων που έχουν αναλάβει κάποια συγκεκριμένη κοινωνική αποστολή. Ο όρος έχει σχέση με τις δραστηριότητες κάποιων επιχειρήσεων και οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας, όμως δεν είναι ταυτόσημος με τον όρο κοινωνική οικονομία και η διαμόρφωσή του πραγματοποιείται σταδιακά.

Για το χαρακτηρισμό μιας επιχείρησης ως “κοινωνική” απαιτείται να πληρούνται μια σειρά οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων. Οι οικονομικοί παράγοντες αφορούν στη συνεχή οικονομική δραστηριότητα πάνω στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, στην ανεξάρτητη και αυτόνομη διοίκηση και διαχείριση, στην ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου και στην απασχόληση που αμείβεται. Σχετικά με τους κοινωνικούς παράγοντες είναι ολοφάνερος ο κοινωνικός σκοπός των κοινωνικών επιχειρήσεων, λαμβάνονται πρωτοβουλίες από κοινού με συμμετοχική διαδικασία και δημοκρατικό τρόπο και απουσιάζουν τα υψηλά κέρδη από τους στόχους αυτών.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε κάποιες κατηγορίες αναφορικά με τον τομέα που ασκούν τη δράση τους και το τι έχουν ως τελικό στόχο. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσεται η κοινωνική επιχείρηση κοινωνικής φροντίδας που στοχεύει στην παραγωγή, αλλά και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών φροντίδας σε συγκεκριμένες ομάδες του

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

πληθυσμού, δηλαδή σε ηλικιωμένους, παιδιά, σε άτομα με ειδικές ανάγκες κ.λ.π. Τη δεύτερη κατηγορία αποτελεί η κοινωνική επιχείρηση ένταξης που έχει ως στόχο την ένταξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού στον τομέα της εργασίας, όπως άτομα με αναπηρία, φυλακισμένους κ.λ.π. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσεται η κοινωνική επιχείρηση συλλογικού σκοπού που επιδιώκει την τοπική ανάπτυξη για την ικανοποίηση αναγκών και της κοινής ωφέλειας καθώς επίσης και την προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο με σκοπό την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής (Μητροσύλη, 2007).

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό για μια κοινωνική επιχείρηση είναι να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αυτή ανομοιογενείς κοινωνικές ομάδες, όπως είναι λόγω χάρη οι μισθωτοί, οι εθελοντές και οι διάφοροι οργανισμοί στήριξης. Στη σύγχρονη εποχή η συμμετοχή εθελοντών στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών παίζει καθοριστικό ρόλο. Επιπλέον, η ανάληψη οικονομικού κινδύνου, αλλά και η εύρεση νέων μορφών απασχόλησης για να καταπολεμηθεί η ανεργία είναι συστατικά μιας κοινωνικής επιχείρησης (Defourny, 2004).

Τα κριτήρια βάσει των οποίων κατατάσσονται οι οργανισμοί στον τρίτο τομέα είναι:

- Ο προσανατολισμός προς το κοινωνικό σύνολο
- Η μη επιδίωξη οικονομικών κερδών
- Η ανταπόκριση σε ανάγκες που δεν καλύπτονται από το δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα
- Η αξιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου
- Η κινητοποίηση της εθελοντικής εργασίας

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη και αρκετά ακόμη κριτήρια που σχετίζονται με την αξιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως είναι παραδείγματος χάρη, η συμβολή στην ανάπτυξη δικτύων που διευκολύνουν τη συνεργασία και το συμφέρον. Για τη διευκόλυνση της αναγνώρισης μιας κοινωνικής επιχείρησης κρίνεται απαραίτητη η αναφορά στα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά ενός οργανισμού, ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως κοινωνική επιχείρηση.

Η επιχειρηματικότητα συνδέεται με καινούριες ιδιαιτερότητες αναφορικά με τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων και δε συσχετίζεται τόσο άμεσα με την ιδιοκτησία του οργανισμού, αλλά με μεταβολές που γίνονται και αφορούν σε καινοτομίες σχετικά με (Borzaga, Defourny, 2001):

- Το καινούριο νομικό πλαίσιο
- Τις νέες μεθόδους παραγωγής
- Τις νέες μεθόδους οργάνωσης
- Τα καινούρια προϊόντα
- Τη ποιότητα των νέων προϊόντων
- Τις καινούριες σχέσεις προμηθευτή και πελάτη ανάμεσα στις δημόσιες και κοινωνικές μονάδες
- Τις μορφές απασχόλησης

Στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες στον ευρωπαϊκό χώρο, πολλά συνδικάτα έχουν εκφράσει το φόβο και την ανησυχία που έχουν για τις αμοιβές αυτών που απασχολούνται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, αφού υποστηρίζουν ότι έχει πιο μεγάλη σημασία η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που διαφέρουν ως προς την ποιότητα. Ορισμένες φορές οι καινούριες θέσεις εργασίας που αντικαθιστούν τις θέσεις απασχόλησης στις κερδοσκοπικές

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

επιχειρήσεις και στον τομέα του δημοσίου, ενδεχομένως, να χαρακτηρίζονται από χαμηλή ποιότητα και όχι πολύ καλές αμοιβές.

2.2 Οι τομείς δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων

Μια κοινωνική επιχείρηση είναι δυνατό να προσφέρει σημαντικές προοπτικές απασχόλησης και οι τομείς διαχωρίζονται στις εξής κατηγορίες δραστηριοτήτων.

- 1) Στην ανάπτυξη νέας τεχνολογίας, πληροφορικής κι επικοινωνίας.
- 2) Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- 3) Στην περιβαλλοντική ανάπτυξη.
- 4) Στην ανάπτυξη πολιτισμού, αθλητισμού και μέσω μαζικής επικοινωνίας.

Οι δραστηριότητες, οι οποίες αναπτύσσονται στην κοινωνική οικονομία σχετίζονται με τους εξής τομείς:

- Κοινωνικές υπηρεσίες
- Υγεία
- Διατροφή
- Υποστήριξη δικαιωμάτων
- Τοπική ανάπτυξη
- Εκπαίδευση
- Επαγγελματικά σωματεία
- Μη κυβερνητικές οργανώσεις
- Συνεταιριστικές τράπεζες

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

2.3 Η νομοθεσία των κοινωνικών επιχειρήσεων και η εξέλιξή τους

Η Ολομέλεια της Βουλής στις 20 Σεπτεμβρίου 2011 ψήφισε το σχέδιο νόμου, το οποίο αναφέρεται στην καινούρια μορφή επιχειρηματικών μονάδων της κοινωνικής οικονομίας, τις λεγόμενες Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.). Πιο συγκεκριμένα, θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εμπορική ιδιότητα σύμφωνα με το νόμο. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα.

Τα μέλη της έχουν συμμετοχή σε αυτήν με μια ψήφο ανεξαρτήτως από τον αριθμό συνεταιριστικών μερίδων που έχουν στην κατοχή τους. Με αυτόν τον τρόπο είναι εφικτή η ύπαρξη της ισότιμης διοίκησης από τα μέλη της και η λειτουργία της στηρίζεται στην επιδίωξη του συλλογικού οφέλους. Από την άλλη μεριά, το κέρδος της μπορεί να προκύψει από δράσεις, οι οποίες συντελούν αποκλειστικά στην εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος.

Ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετούν κάθε φορά οι Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να διακριθούν σε 3 κατηγορίες:

- Την πρώτη κατηγορία αποτελούν οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης. Αυτές έχουν ως στόχο την ένταξη στην οικονομική, αλλά ταυτόχρονα και στην κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, δηλαδή ΑμεΑ, ανήλικοι παραβάτες, απεξαρτημένοι, οροθετικοί, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι κ.λ.π.. Σε αυτήν την κατηγορία, περίπου λιγότερο από το 40% των εργαζόμενων πρέπει να εντάσσεται στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

- Τη δεύτερη κατηγορία αποτελούν οι Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αποσκοπούν στην παραγωγή προϊόντων, αλλά και στην παροχή υπηρεσιών κοινωνικού

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

χαρακτήρα που απευθύνονται σε ομάδες πληθυσμού, όπως είναι οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, παιδιά και άτομα με χρόνιες παθήσεις.

- Την τρίτη κατηγορία αποτελούν οι Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες έχουν ως στόχο την προαγωγή τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην απασχόληση, στην τοπική ανάπτυξη και στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Μπορούν να δραστηριοποιούνται σε τομείς, όπως είναι λόγου χάρη, ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η εκπαίδευση, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.λ.π.

Για να ιδρυθεί μία Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης χρειάζονται τουλάχιστον 7 μέλη, ενώ για να ιδρυθεί μία Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, χρειάζονται τουλάχιστον 5 μέλη.

Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα. Τα νομικά πρόσωπα που συμμετέχουν στην επιχείρηση δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν το 1/3 του συνόλου των μελών της. Επίσης, δεν είναι δυνατό να συμμετέχουν στην επιχείρηση οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) που υπάγονται σε αυτούς. Εξαιρείται η Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, όπου συμμετέχουν ως μέλη Ν.Π.Δ.Δ. λαμβάνοντας την έγκριση από το φορέα που τα εποπτεύει.

Κάθε Κοιν.Σ.Επ. έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Το κάθε μέλος θα πρέπει να διαθέτει το λιγότερο μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα και το ανώτερο μέχρι πέντε προαιρετικές συνεταιριστικές μερίδες. Όλα τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. δικαιούνται μια ψήφο ανεξαρτήτως του αριθμού των συνεταιριστικών μερίδων που διαθέτουν. Μόνο η συμμετοχή σε Κοιν.Σ.Επ. ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα μέλους-εταίρου, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις.

Επίσης, ένα μέλος μίας Κοιν.Σ.Επ δεν είναι δυνατό να μετέχει σε άλλη Κοιν.Σ.Επ που εδρεύει στην ίδια περιφερειακή ενότητα. Δεν πραγματοποιείται διανομή των κερδών στα

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

μέλη της Κοιν.Σ.Επ. εκτός αν τα μέλη εργάζονται σε αυτήν. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως ποσοστιαία, μάλιστα, το 5% για να σχηματιστούν αποθεματικά, ποσοστό έως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους ως κίνητρο παραγωγικότητας και το υπόλοιπο (τουλάχιστον 60%) διατίθεται για δραστηριότητες της επιχείρησης και προκειμένου να δημιουργηθούν καινούριες θέσεις εργασίας (Κασσαβέτης, 2001).

Εκτός από την καταβολή του ποσού για απόκτηση της συνεταιριστικής μερίδας, το μέλος της Κοιν.Σ.Επ. δεν ευθύνεται για κάτι άλλο απέναντι στους δανειστές της. Τους πόρους της Κοιν.Σ.Επ. αποτελούν το κεφάλαιο της επιχείρησης, οι δωρεές τρίτων, τα έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας της, καθώς και από την επιχειρηματική δραστηριότητά της, έσοδα από άλλα προγράμματα, κεφάλαια από κληροδοτήματα, δωρεές περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, κ.λ.π.

Το εισόδημα της Κοιν.Σ.Επ. δε φορολογείται για το ποσοστό των κερδών της που διατίθεται για τις δραστηριότητές της και προκειμένου να σχηματιστεί αποθεματικό. Το ποσοστό των κερδών που διανέμεται στους εργαζόμενους παρακρατείται ως φόρος εισοδήματος και με αυτήν την παρακράτηση εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, αναφορικά με τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. και των εργαζομένων της που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Τα άτομα που εργάζονται στις Κοιν.Σ.Επ., ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας εξακολουθούν να εισπράττουν παροχές παράλληλα με την αμοιβή τους από την Κοιν.Σ.Επ. Επί πρόσθετα, οι Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, αλλά και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης.

Ακόμη, είναι δυνατό να εντάσσονται στο ν. 3908/2011 για την «Ενίσχυση των Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή» και σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας και σε κάθε

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Μπορούν και να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού.

Το Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας αποτελεί ένα δημόσιο βιβλίο, το οποίο τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή και εγγράφονται υποχρεωτικά οι Κοιν.Σ.Επ. Τηρείται στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας κι έχει πρόσβαση σε αυτό οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος. Οι Κοιν.Σ.Επ. εγγράφονται υποχρεωτικά στο Μητρώο της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και με την εγγραφή τους αποκτούν πρόσβαση στα χρηματοδοτικά εργαλεία του άρθρου 9 και μπορούν να επωφεληθούν από τα οικονομικά κίνητρα και μέτρα στήριξης του άρθρου 10.

Για να συσταθεί μία Κοιν.Σ.Επ. θα πρέπει να τηρηθεί η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού. Είναι δυνατό να γίνει χρήση πρότυπου καταστατικού που συμπληρώνεται από τους ιδρυτές της Κοιν.Σ.Επ. και το περιεχόμενο ορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης της παραγράφου 5 του άρθρου 17. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

2.4 Η σημασία και αναγκαιότητα ύπαρξης κοινωνικών επιχειρήσεων

Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν στο επίκεντρο τους τη μεγαλύτερη αυτονομία, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και εν τέλει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Οι παραδοσιακοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί προχωρούν στη διανομή του οικονομικού κέρδους με αλλιώτικους τρόπους και σύμφωνα με το νομικό σχήμα της μονάδας. Οι τρόποι αυτοί έχουν να κάνουν με το προσωπικό κέρδος, με κεφάλαια που είναι δυνατό να επανεπενδυθούν στην ίδια την επιχείρηση ή είναι δυνατό και να γίνει η

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

διάθεσή τους σε δραστηριότητες που συντελούν στην εκπλήρωση της κοινωνικής ευθύνης (Defourny, 2004).

Εντελώς αντίθετα με τις επιχειρήσεις που λειτουργούν με παραδοσιακό τρόπο, στις κοινωνικές επιχειρήσεις, ο σκοπός και ο κοινωνικός χαρακτήρας τους συσχετίζεται με ολόκληρη τη διαδικασία της παραγωγής. Η κοινωνική επιχείρηση επιθυμεί το κέρδος προκειμένου να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα της, αλλά και το κοινωνικό όφελος των ομάδων που ενδιαφέρονται άμεσα. Επί πρόσθετα, όταν πραγματοποιείται επανεπένδυση του κέρδους δίνεται η ευκαιρία στην υπάρχουσα επιχείρηση για επέκταση των δραστηριοτήτων της, συνεπώς, μπορεί να αυξήσει και το κοινωνικό όφελος. Ακόμα μπορεί να βρεθεί και στη θέση να δημιουργήσει άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις που θα μπορέσουν να καλύψουν ανάγκες της αγοράς καθώς και να αυξήσουν το κοινωνικό όφελος τους.

Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας ή διαφορετικά οι επιχειρήσεις της αλληλεγγύης με βασικό χαρακτηριστικό τους την καινοτομία, έχουν επεκταθεί σε νέα πεδία, όπως σε υπηρεσίες που αφορούν στη βοήθεια ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, επαγγελματικής ενσωμάτωσης ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, κ.λ.π. Η κοινωνική οικονομία αποβλέπει περισσότερο στην πραγματοποίηση των στόχων της κοινωνικής πολιτικής ή της πολιτικής της απασχόλησης. Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η ιδιαιτερότητα ως προς τη διαχείρισή των επιχειρήσεων του τρίτου τομέα ώθησε στη δημιουργία της προσδοκίας μιας ανώτερης δυνατότητας από εκείνης του κράτους σχετικά με την παροχή υπηρεσιών γενικού οφέλους με αποτελεσματικότερο τρόπο (Μητροσύλη, 2007).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ωθούν στην κάλυψη αναγκών προκειμένου να ενισχυθεί ο παραγωγικός ρόλος των οργανισμών και να εξασφαλιστεί η καλή πορεία και βιωσιμότητά τους. Μια κοινωνική επιχείρηση διακρίνεται από τα εξής βασικά χαρακτηριστικά (Ναξάκης, 2005):

- Τη σύνδεση οικονομικών και κοινωνικών σκοπών

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Την οικονομική και κοινωνική αυτονομία
- Την οικονομική βιωσιμότητα
- Την προώθηση της εργασιακής απασχόλησης
- Την καταπολέμηση της ανεργίας
- Την ένταξη ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες στην αγορά εργασίας
- Το δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων
- Την άμεση συμμετοχή των εργαζομένων στις υποθέσεις της επιχείρησης
- Τη νομική υπόσταση των κοινωνικών επιχειρήσεων που εμφανίζει διαφορές από κράτος σε κράτος
- Τη δράση της που παρουσιάζει επιχειρηματικό χαρακτήρα και σχετίζεται με κριτήρια βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας χωρίς την υποβάθμιση του κοινωνικού στόχου της επιχείρησης
- Την υψηλή χρηματοδότηση των ασκούμενων δραστηριοτήτων της
- Την ανάπτυξη συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της διοίκησης και των εργαζόμενων, καθώς και μεταξύ της επιχείρησης και της τοπικής κοινωνίας.
- Την κάλυψη συλλογικών αναγκών, οι οποίες δεν καλύπτονται από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα μέσω της παραγωγής καινοτόμων αγαθών και υπηρεσιών.
- Τη δημιουργία νέου πεδίου συνεργασίας ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, δημοσίων φορέων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και του ιδιωτικού τομέα.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

**Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

**3.1 Οι θετικές και αρνητικές συνέπειες της ενίσχυσης των κοινωνικών
επιχειρήσεων**

Σύμφωνα με το νόμο 4019/11 που αναφέρεται στην κοινωνική οικονομία, στόχος της είναι η προώθηση των δράσεων συλλογικότητας, όπως για παράδειγμα, πολιτιστικών δράσεων, περιβαλλοντικών και οικολογικών δραστηριοτήτων, η αξιοποίηση και προώθηση των τοπικών προϊόντων, η προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών κ.λ.π. Οι κοινωνικές επιχειρηματικές μονάδες έχουν ως προτεραιότητα την ένταξη και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Για να επέλθει η κάλυψη των αναγκών του νόμου 4019/11, οι ευπαθείς ομάδες πληθυσμού διακρίνονται σε δύο κατηγορίες (Ν. 4019/11 (ΦΕΚ 216 Α/30-9-2011)):

- Η πρώτη κατηγορία είναι οι ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, όπου ανήκουν οι ομάδες του πληθυσμού που εντάσσονται στην κοινωνία και γενικότερα στην οικονομική ζωή με βάση τα σωματικά και ψυχικά αίτια ή εξαιτίας της παραβατικής συμπεριφοράς τους. Πρόκειται για ομάδες στις οποίες ανήκουν τα άτομα που εμφανίζουν αναπηρίες, άτομα, τα οποία εξαρτώνται από ουσίες, οι φυλακισμένοι, οι αποφυλακισμένοι, αλλά και ανήλικοι παραβάτες.

- Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι ειδικές ομάδες πληθυσμού, δηλαδή οι ομάδες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, όχι μόνο από οικονομικής, αλλά και από κοινωνικής άποψης, αναφορικά με την ομαλή ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι άνεργοι, τα μέλη των πολύτεκνων οικογενειών, τα άτομα που εμφανίζουν διάφορες πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών, γυναίκες και παιδιά που πέφτουν θύματα κακοποίησης κ.λ.π.

Με βάση το άρθρο 2 του νόμου 4019/11 αναφορικά με την κοινωνική οικονομία, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) είναι φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας που έχει κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη συμμετέχουν με μια ψήφο, ανεξαρτήτως από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που έχουν στην κατοχή τους (Ν. 4019/11 (ΦΕΚ 216 Α/30-9-2011), άρθρο 2).

Πρόσφατα, καταβάλλονται προσπάθειες στη χώρα μας, προκειμένου να ευνοηθεί η ανάπτυξη συλλογικών και κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες έχουν παραγωγικό χαρακτήρα και επιχειρηματικό προσανατολισμό. Πρόκειται, λοιπόν, για δραστηριότητες που έχουν ως στόχο την επαγγελματική ένταξη των ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα εξελίσσεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια και οι πιο βασικοί τύποι κοινωνικών επιχειρηματικών μονάδων που έχουν αναπτυχθεί ιδιαίτερα είναι *οι παρακάτω*:

- Οι αστικοί και αγροτικοί συνεταιρισμοί γυναικών.
- Οι αστικοί και αγροτικοί συνεταιρισμοί, καθώς και οι αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, όπου απασχολούνται άτομα με αναπηρία.
- Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης για τα άτομα εκείνα που αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες και ορισμένες ψυχοκοινωνικές ιδιαιτερότητες.
- Διάφορες άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν τη μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας, αλλά και της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης που έδωσαν λύσεις στο θέμα της ανεργίας σε πολλά άτομα και παράλληλα η δημιουργία τους τοποθετείται στο πλαίσιο του πρώτου, αλλά και του δεύτερου κύκλου της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL.

Πολλές από τις κοινωνικές επιχειρήσεις αυτών των ειδών υποστηρίχθηκαν φορείς για να αναπτυχθούν, να εξελιχθούν και εν τέλει για να εξασφαλιστεί η καλή πορεία και βιωσιμότητά τους. Παραδείγματα βασικών φορέων αποτελούν τα παρακάτω:

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- οι δήμοι
- οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ
- οι νομαρχιακές διευθύνσεις αγροτικής ανάπτυξης
- οι φορείς στήριξης των ατόμων με αναπηρία
- οι αναπτυξιακές εταιρίες
- το Κέντρο Ερευνών για θέματα ισότητας
- ο ΕΟΜΜΕΧ
- τα Επιμελητήρια

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα εντάχθηκαν αρκετές φορές και σε διάφορα προγράμματα σχετικά με συμβουλευτική υποστήριξη, τεχνική στήριξη και επιχορήγηση, προκειμένου να αναπτύξουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.. Παραδείγματα τέτοιων προγραμμάτων αποτελούν αυτά των νέων ελεύθερων επαγγελματιών του ΟΑΕΔ, τα προγράμματα επιχειρηματικότητας του ΕΟΜΜΕΧ, κ.λ.π. Επίσης, αρκετά συχνά οι φορείς γνώριζαν τις ιδιαιτερότητες αυτών των επιχειρηματικών δράσεων και προσάρμοζαν τις ανάγκες τους στην παροχή υπηρεσιών τους.

Για την ανάπτυξη δράσεων στήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων θεωρείται πολύ σημαντική η κίνηση που πραγματοποιήθηκε το έτος 2002 με την εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL. Στα πλαίσια αυτής άρχισαν να λειτουργούν οι δομές στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που είχαν στο επίκεντρο την υποστήριξη των ανωτέρω τύπων επιχειρηματικών μονάδων. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης σημειώθηκε η λειτουργία 24 τέτοιων δομών, όμως, κατά τη δεύτερη φάση τέθηκαν σε λειτουργία 17 δομές.

Γενικότερα, είναι αισθητή από την ελληνική πραγματικότητα η απώλεια οργανωτικών δομών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που προσφέρουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και τεχνικής υποστήριξης για να προωθηθεί η σύσταση των καινούριων κοινωνικών επιχειρήσεων. Οι μελέτες Δομής Στήριξης για την κοινωνική επιχειρηματικότητα θα πρέπει να ανταποκριθούν στον προσδιορισμό γενικότερων

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

χαρακτηριστικών στοιχείων, στον προσδιορισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών κι οργανωτικών και τεχνικών προδιαγραφών για την εξασφάλιση της συνεχούς και επιτυχούς στήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Παράλληλα είναι εφικτή και η παρακολούθηση της εξέλιξης του ευρύτερου κοινωνικού τομέα (Αλτάνης, Οικονόμου, 2009).

Σίγουρα θεωρείται ότι είναι αναγκαία η συμβουλευτική, αλλά και η τεχνική υποστήριξη προκειμένου να δημιουργηθούν καινούριες κοινωνικές επιχειρήσεις, αλλά και για να καλυφθεί η υποστήριξη των ήδη υπαρχόντων. Οι αρχικές προσπάθειες που έγιναν προκειμένου να δημιουργηθούν και να λειτουργήσουν οι δομές υποστήριξης των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στον ελλαδικό χώρο στα πλαίσια της πρώτης και της δευτερης φάσης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, απέδειξαν τη χρησιμότητα της λειτουργίας τέτοιων φορέων.

Τα άτομα που έχουν αναπτύξει δράση στον κοινωνικό τομέα ασχολούνται με την ανάπτυξη όλων εκείνων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που προέρχονται από διάφορους χώρους και ορισμένοι από αυτούς από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες. Η πλειονότητα των ενδιαφερόμενων δε μπορεί να εξειδικεύσει και να τεκμηριώσει το επιχειρηματικό της σχέδιο και δε γνωρίζει τα μέσα που είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν, έτσι ώστε να είναι εξασφαλισμένη η επιτυχία.

Η παρέμβαση συμβουλευτικών και υποστηρικτικών Δομών Υποστήριξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στοχεύει στη στήριξη της επιχειρηματικότητας αυτού του τύπου με τρόπο που να είναι προσαρμοσμένη στις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς, αλλά και του κοινωνικού συνόλου. Ανάγκες που μεταβάλλονται συνεχώς και πρέπει να καλυφθούν. Οι Δομές αυτές παίζουν καθοριστικό ρόλο και οι υπηρεσίες που προσφέρουν διακρίνονται σε δύο μεγάλες ομάδες.

Στην πρώτη ομάδα ανήκει η ένταξη των υπηρεσιών ενημέρωσης, πληροφόρησης, αλλά και εξειδικευμένης εκπαίδευσης που επιθυμούν την τόνωση επιχειρηματικότητας στοχεύοντας στην ενίσχυση της δημιουργίας καινούριων κοινωνικών επιχειρήσεων.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Πρόκειται για υπηρεσίες, οι οποίες έχουν ως στόχο την ανάπτυξη κλίματος επιχειρηματικότητας, την αναζήτηση νέων μεθόδων χρηματοδότησης και την προβολή νέων κοινωνικών επιχειρήσεων.

Στη δεύτερη ομάδα ανήκουν οι υπηρεσίες εκείνες που προσφέρονται στις υπάρχουσες κοινωνικές επιχειρήσεις για να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Σχετίζονται με τον τομέα της λογιστικής παρακολούθησης, της προβολής, της τεχνολογικής υποστήριξης, της εύρεσης προσωπικού και της υποστήριξης στον τομέα πληροφορικής κ.λ.π. (Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία)

Παρά το γεγονός ότι η λειτουργία των Δομών Στήριξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας παρουσιάζει πλήθος θετικών στοιχείων, χαρακτηρίζεται και από ορισμένα πολύ σημαντικά προβλήματα.

Το πρώτο πολύ βασικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η προσφορά εργατικού δυναμικού υπερέχει από τη ζήτηση αυτού, ενώ οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες που σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τη στελέχωση των θέσεων, όπου απαιτείται εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Η εξειδίκευση των στελεχών κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το δεύτερο πρόβλημα αποτελεί η απουσία χρηματοδοτικών εργαλείων. Όταν δεν υπάρχουν ειδικά εργαλεία για τη χρηματοδότηση και ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων, αποθαρρύνεται η ανάπτυξή τους όλο και περισσότερο και δυσκολεύει το έργο τους. Αυτό προκύπτει επειδή η παροχή συμβουλών και τεχνικής βοήθειας δίχως χρηματοδότηση δεν αρκούν προκειμένου να ληφθούν οι απαραίτητες πρωτοβουλίες κοινωνικής επιχειρηματικότητας και κυρίως οι άνεργοι αντιμετωπίζουν όλο και πιο πολλά προβλήματα όταν πρέπει να βρουν οικονομικούς πόρους.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Το τρίτο πρόβλημα αποτελεί το ασαφές πλαίσιο δράσης. Η λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων είχε άτυπο χαρακτήρα λόγω του ότι δεν υπήρχε ένα σαφές κανονιστικό πλαίσιο για την οργάνωση και την λειτουργία τους. Απουσιάζοντας το θεσμικό πλαίσιο δημιουργήθηκαν αρκετά προβλήματα στην καθημερινότητα και ένα αρνητικό κλίμα προκειμένου να αναπτυχθεί η κοινωνική επιχειρηματική δραστηριότητα από ομάδες πολιτών.

Το τρίτο πρόβλημα αποτελεί η αποσπασματικότητα. Πληθώρα κοινωνικών επιχειρήσεων ιδρύθηκαν σε συγκεκριμένες περιοχές στην Ελλάδα χωρίς να απευθύνονται στο σύνολο της επικράτειας, με την εξυπηρέτηση μόνο συγκεκριμένων ατόμων. Μερικές από αυτές λειτούργησαν για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και η πλειονότητά τους όταν υπήρχε επιχορήγηση από την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, διότι μετέπειτα δεν ήταν δυνατό να προχωρήσουν στην κάλυψη των εξόδων τους με αποτέλεσμα να σταματήσουν την προσφορά υπηρεσιών τους.

Για τους παραπάνω λόγους άρχισε σιγά σιγά να μην επιτρέπεται η ανάπτυξη νέων μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Εξαιρούνται οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης που σύμφωνα με το νόμο 2716/99 υπάρχουν υποστηρικτικές ρυθμίσεις. Στη χώρα μας δεν έχει συμφωνηθεί πλήρως ποιες επιχειρήσεις αποτελούν τον τρίτο τομέα και ποιά ακριβώς είναι τα χαρακτηριστικά τους, ποιό εργατικό δυναμικό συμμετέχει σε αυτές κ.λ.π. Αυτό αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για όλες εκείνες τις προσπάθειες που καταβάλλονται από τις κοινωνικές επιχειρήσεις, αλλά και τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους άνεργους (Borzaga, Defourny, 2001).

Οι επιχειρηματικές μονάδες του κοινωνικού τομέα έχουν ανάγκες προερχόμενες από νομικά θέματα, από την απουσία προσόντων των εργαζόμενων, αλλά και από ζητήματα της διοίκησης και της χρηματοοικονομικής διαχείρισης. Πρόκειται για ανάγκες που δημιουργούν προβλήματα, λόγω χάρη, την έλλειψη γνώσεων, αλλά και κατανόησης διαθέσιμων εργαλείων, καθώς και μεθόδων διαχείρισης.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Κάποια σημαντικά προβλήματα των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι τα εξής:

- Οι περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης που παρέχει το νομοθετικό πλαίσιο με αποτέλεσμα να παρέχονται οριοθετημένα πεδία δράσης που τις περισσότερες φορές ωθούν στην έλλειψη εκμετάλλευσης ευκαιριών.
- Η απουσία δομών επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, συνεπώς είναι αισθητή η έλλειψη ικανών στελεχών που είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένα με τα βασικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Δεν προκύπτει πολύ μεγάλη ευαισθητοποίηση ως προς τα άτομα που αντιμετωπίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, κατά συνέπεια δεν απορροφώνται επαρκώς στην αγορά εργασίας.
- Δεν επαρκούν τα δίκτυα υποστήριξης της δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν βασικό παράγοντα σχετικά με τη δημιουργία θετικών οικονομικών κλίμακας.
- Η προσφορά μειωμένων ευκαιριών μέσω των φορολογικών συστημάτων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρόσθετα κίνητρα για τη δραστηριοποίηση στον τρίτο τομέα.
- Δεν αρκεί η πληροφόρηση σχετικά με τις δυνατότητες, αλλά και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Υπάρχουν δυσκολίες στην εξεύρεση χρηματοδοτικών πόρων και κυρίως μέσω του δανεισμού ιδιωτικών τραπεζών που αντιμετωπίζουν κοινωνικές επιχειρήσεις ως επισφαλείς πελάτες. Επί πρόσθετα, εντοπίζονται πάρα πολλά εμπόδια στην εδραίωση της κουλτούρας, εξαιτίας του ήδη υπάρχοντος μοντέλου ευημερίας που θέτει ως βάση την κερδοσκοπία και τον καταναλωτισμό.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

3.2 Τα χρηματοδοτικά εργαλεία και οι τεχνικές μόχλευσης οικονομικών πόρων

Όπως σε όλες τις επιχειρηματικές μονάδες, έτσι και στις κοινωνικές επιχειρήσεις, η χρηματοοικονομική διοίκηση περιλαμβάνει τρία πεδία αποφάσεων που διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- **Τις επενδυτικές αποφάσεις**

Πρόκειται για αποφάσεις που έχουν άμεση συσχέτιση με τις επενδύσεις που θα πρέπει να κάνει η επιχείρηση και αφορούν στο ποσό που μπορεί να επενδύσει και στο χρόνο που απαιτείται γι' αυτό. Η διοίκηση κάθε επιχειρηματικής μονάδας λαμβάνει συνεχώς αποφάσεις επί τέτοιων θεμάτων.

- **Τις χρηματοδοτικές αποφάσεις**

Όταν λαμβάνονται επενδυτικές αποφάσεις είναι αναγκαίο να αναφέρονται στους τρόπους που πραγματοποιείται η πληρωμή των επενδύσεων. Είναι γεγονός ότι αρκετές κοινωνικές επιχειρήσεις αποτυγχάνουν και αυτό είναι κάτι που συνδέεται άμεσα με τις απόψεις που έχουν τα διοικητικά στελέχη σε σχέση με την αγορά μιας επένδυσης που θα πρέπει να υπάρχει η αντίστοιχη χρηματοδότηση, δηλαδή τα αντίστοιχα μέσα πληρωμής.

Ορισμένες φορές υπάρχει και το ενδεχόμενο οι χρηματοδοτικές αποφάσεις να υποκρύπτονται από άλλες αποφάσεις. Για παράδειγμα, ενώ κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδότηση για την κατασκευή νέων κτιρίων, πιθανότατα να μην είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι η άνοδος που παρατηρείται στις πωλήσεις απαιτεί χρηματοδότηση, για το λόγο ότι οι πιο πολλές πωλήσεις ωθούν τους πελάτες σε περισσότερες πιστώσεις και οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεσμεύουν τους χρηματοοικονομικούς πόρους.

Στην περίπτωση εκείνη που η διοίκηση λαμβάνει τις σωστές αποφάσεις, μπορεί και σχεδιάζει πολύ καλά τις μελλοντικές επενδύσεις, αλλά και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων. Η χρηματοδότηση των επενδύσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί από πολλές και διαφορετικές πηγές.

· Ο έλεγχος μετρητών

Πρόκειται για μια κατηγορία χρηματοδοτικών αποφάσεων που γενικότερα ωθεί προς τη διασφάλιση ότι ο οργανισμός έχει σε όποια χρονική στιγμή επιθυμεί τα μετρητά που χρειάζεται, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις υποχρεώσεις του. Η έλλειψη μετρητών σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τις επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ακολουθούν μια καλή οικονομική πορεία και πολύ πιο σπάνια με μονάδες, οι οποίες σημειώνουν μια επιτυχημένη πορεία (Βασιλείου, Ηρειώτης, 2008).

Στις κοινωνικές επιχειρήσεις που σημειώνουν επιτυχημένη πορεία πιθανότατα να προκύψουν μεγάλες επενδύσεις σε πελάτες, αλλά και σε αποθέματα που ενδεχομένως να χρηματοδοτούνται με πιστώσεις προμηθευτών, αλλά και με τραπεζικές πιστώσεις. Αν πραγματοποιηθεί περιορισμός των πιστώσεων, η επιχείρηση θα είναι αναγκασμένη να περιορίσει όλες τις δραστηριότητές της ή πιθανότατα και να κλείσει, αφού διαπιστώσει ότι τα κεφάλαιά της δεν είναι αρκετά (Βασιλείου, Ηρειώτης, 2008).

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι ότι η άσκηση των δραστηριοτήτων τους χρηματοδοτείται από διαφορετικές πηγές της αγοράς μέσω της πώλησης αγαθών και υπηρεσιών, πηγών εκτός της αγοράς, με κρατικές επιχορηγήσεις και ιδιωτικές δωρεές και μη χρηματικούς πόρους. Η χρηματοδότηση είναι διαφορετική κάθε φορά και αυτό εξαρτάται από τον τύπο της κοινωνικής επιχείρησης που γενικά περιλαμβάνει ίδια κεφάλαια μελών, δάνεια τραπεζών, εκπτώσεις φόρων, καθώς και στοχευμένες χρηματοδοτήσεις από το δημόσιο τομέα.

Ορισμένοι τύποι κοινωνικών επιχειρήσεων, όπως είναι για παράδειγμα, οι συνεταιρισμοί εργαζόμενων, ξεκινούν την εμπορική τους δραστηριότητα, ενώ παράλληλα στηρίζονται σε περιορισμένους πόρους εργαζόμενων-συνεταίρων. Κάποιοι άλλοι τύποι κοινωνικών επιχειρήσεων μπορούν και προχωρούν στην έναρξη της δραστηριότητας τους με κάποια επιχορήγηση ή ακόμα και με ένα ευνοϊκό δανεισμό.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Ο τρόπος που προσεγγίζονται οι κοινωνικές επιχειρήσεις με βάση τη θεωρία της κοινωνικής οικονομίας, αλλά και μέσω της θεωρίας του τομέα των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων υπογραμμίζουν ότι τα οφέλη για την κοινωνία και για συγκεκριμένες ομάδες. Οι θετικές επιπτώσεις δικαιολογούν την παροχή επιχορηγήσεων απέναντι στις επιχειρήσεις του τρίτου τομέα, κάτι το οποίο ισχύει και για τις κοινωνικές επιχειρήσεις που η χρηματοδότησή τους πραγματοποιείται όχι μόνο από πηγές της αγοράς, αλλά ταυτόχρονα και από μη εμπορικές πηγές μέσω της κατανομής που γίνεται από τις δημόσιες αρχές σε όφελος της κοινωνίας (Defourny, 2001).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στοχεύουν στη δημιουργία κοινωνικής αξίας κι όχι προσωπικού πλούτου. Επομένως, μπορούν να προσελκύσουν ακόμα περισσότερες επιχορηγήσεις. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις κάνουν προσπάθειες για να επιβιώσουν μέσω της εμπορικής δραστηριότητάς τους, ενώ η πλειονότητα των μορφών κοινωνικής επιχείρησης απαιτεί χρηματοδοτική υποστήριξη όταν ξεκινάει να λειτουργεί.

Η χρηματοδοτική υποστήριξη είναι διαφορετική, αφού πολλοί και διαφορετικοί τύποι κοινωνικών επιχειρήσεων μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορων ειδών χρηματοδοτικά μέσα και μπορούν να εκμεταλλευτούν τις εκπτώσεις φόρων. Λόγω αυτού του γεγονότος είναι δυνατό να διαφοροποιούνται από τις εθελοντικές οργανώσεις που στηρίζονται σε επιχορηγήσεις και όταν ξεκινούν τη λειτουργία τους, αλλά και στη διάρκεια που ασκούν τη δραστηριότητά τους. Η πλειοψηφία των κοινωνικών επιχειρήσεων που λαμβάνουν αυτές τις επιχορηγήσεις είναι όσες προσφέρουν λύσεις στο πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού (Chell, 2007).

Σε υποβαθμισμένες κοινότητες, οι επιχορηγήσεις μπορούν να υποκαταστήσουν τις επενδύσεις ιδίων κεφαλαίων των μελών καλύπτοντας την αγορά του αρχικού κεφαλαίου και του αρχικού κόστους, παρά το γεγονός ότι πολύ συχνά συνδέονται με συγκεκριμένα προγράμματα κατάρτισης ή ακόμα και με την παροχή άλλων κοινωνικών ωφελειών. Μέσω των επιχορηγήσεων, η χρηματοδοτική υποστήριξη θεωρείται πολύ σημαντική στα πρώτα βήματα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν βιώσιμες κοινοτικές επιχειρήσεις και μάλιστα σε

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

περιοχές, όπου τα χρηματοδοτικά μέσα που χρειάζονται, αλλά και τα ανθρώπινα προσόντα είναι σε σχετική στενότητα ή έλλειψη.

Αναμφίβολα, απαιτείται ο κατάλληλος χρόνος για να αποκτηθούν τα απαραίτητα προσόντα από τους εργαζόμενους, καθώς και από τους νέους διοικητές της κοινωνικής επιχείρησης, χωρίς να υπάρχει η πίεση για την άμεση ανάπτυξη της εμπορικής τους δραστηριότητας ώστε να καλυφθούν τα λειτουργικά έξοδά τους.

Στα πρώτα στάδια λειτουργίας μιας κοινωνικής επιχείρησης είναι απαραίτητο να επιτρέπεται η προσωπική ανάπτυξη και κατάρτιση που αποτελούν και μέρος του σκοπού της. Οι περισσότερες από τις κοινωνικές επιχειρήσεις, στο ξεκίνημα της λειτουργίας τους, στηρίχθηκαν σε ευνοϊκά δάνεια και σε επιχορηγήσεις από υποστηρικτικούς οργανισμούς. Αρκετές από αυτές στηρίχθηκαν σε δάνεια εμπορικών τραπεζών όταν ιδρύθηκαν, αλλά εκ των υστέρων, πολλά θέματα του τρόπου λειτουργίας τους έκαναν αυτή την πηγή χρηματοδότησης να είναι μη προσβάσιμη (Chell, 2007).

Οι τράπεζες παρέχουν δανειοδότηση στις κοινωνικές επιχειρήσεις όπως ακριβώς δανειοδοτούν και επιχειρηματικές μονάδες του ιδιωτικού τομέα, παρόλο που υπάρχουν τράπεζες, οι οποίες διαθέτουν ειδικά προγράμματα και χρηματοοικονομικά προϊόντα με τα οποία υποστηρίζουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Όμως, πολλές είναι οι κοινωνικές επιχειρήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν διάφορες δυσκολίες όταν χρηματοδοτούνται από τις τράπεζες. Πολύ βασικός λόγος είναι ότι πολλοί τύποι κοινωνικών επιχειρήσεων δε διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία.

Ακόμη ένας λόγος είναι ότι πραγματοποιούνται πολλές προσπάθειες για να μειωθεί η προσωπική ευθύνη των μελών τους και αυτό συμβάλλει ώστε οι τράπεζες να θεωρούν ότι ρισκάρουν με την παροχή δανείων στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Όσοι λαμβάνουν την απόφαση να δημιουργήσουν μια επιχείρηση του κοινωνικού τομέα παίρνουν το ρίσκο αυτής της πρωτοβουλίας και αντίθετα με τους δημόσιους οργανισμούς, η βιωσιμότητά της και η καλή πορεία της εξαρτώνται από τις προσπάθειες των μελών και των εργαζομένων προκειμένου να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι πόροι (Nyssens, 2006).

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Τα εισοδήματα που απορρέουν είναι η πιο εύκολη και ευέλικτη χρηματοδότηση και προέρχονται κυρίως από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών, όπως είναι για παράδειγμα τα δίδικτρα για εκπαίδευση και κατάρτιση, οι εισφορές για κοινωνικές υπηρεσίες, το εισόδημα από την εκμετάλλευση περιουσίας της επιχείρησης, κ.λ.π. Οι υπόλοιποι πόροι είναι δυνατό να προέλθουν από κοινοτικές χρηματοδοτήσεις, δωρεές ιδρυμάτων, αλλά και από χρηματοδοτήσεις μέσω διαφόρων προγραμμάτων ανάπτυξης. Είναι λογικό ότι το εισόδημα των κοινωνικών επιχειρήσεων δεν είναι αναγκαίο να προέρχεται μόνο από πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά συνήθως πρέπει να γίνεται ένα μίγμα άσκησης εμπορικής δραστηριότητας και εθελοντικής εργασίας, δωρεών και επιχορηγήσεων.

Πολύ σημαντικό ρόλο παίζει να μη λαμβάνονται υπόψη μόνο τα χρήματα, αλλά και οι υπόλοιποι πόροι, οι οποίοι διατίθενται προκειμένου να αναπτυχθεί και να υποστηριχθεί μια κοινωνική επιχείρηση σε τοπικό, περιφερειακό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Ο εθελοντισμός μπορεί να θεωρηθεί και ως αποτέλεσμα για την κινητοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου που αποτελεί πολύ βασικό παράγοντα της παραγωγής, αφού είναι κομμάτι της και τη βελτιώνει με τη μείωση του κόστους των συναλλαγών και του κόστους παραγωγής. Τα κόστη συναλλαγών μειώνονται μέσω της εμπιστοσύνης που υπάρχει μεταξύ των εργαζομένων και διευκολύνει το συντονισμό, ενώ τα κόστη παραγωγής μειώνονται σύμφωνα με τη χρησιμοποίηση δωρεών, εθελοντών, αλλά και καλύτερης συμμετοχής των χρηστών (Smallbone et al, 2001).

Επί πρόσθετα, το πόσο επιτυχημένες είναι οι κοινωνικές επιχειρήσεις εξαρτάται και από την ικανότητα που έχουν για να διασφαλίσουν χρηματοδότηση με την ανακατανομή των πόρων, ώστε να γίνει σίγουρη η εξασφάλιση παραγωγής συλλογικών ωφελειών. Εξαιτίας της απουσίας ενός στρατηγικού πλαισίου, η πολυπλοκότητα των εξωτερικών χρηματοδοτικών πηγών στέκεται εμπόδιο στην υποστήριξη των αναγκών της επιχείρησης. Πολλές φορές οι επιχορηγήσεις προς τις κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν τη μορφή ανεπίσημων πόρων από εθνικά, περιφερειακά, καθώς και τοπικά όργανα (Smallbone et al, 2001).

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

3.3 Τα εμπόδια στη χρηματοδότηση των κοινωνικών επιχειρήσεων

Στην Ελλάδα για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από φορείς της κοινωνικής οικονομίας γίνονται πολλές προσπάθειες, αλλά δυστυχώς έχει διαπιστωθεί ότι όταν κάποια άτομα καταβάλλουν τέτοιου είδους προσπάθειες έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά και σημαντικά προβλήματα. Ένα από τα πιο βασικά είναι η αδυναμία που έχει εντοπιστεί στην πρόσβαση μηχανισμών χρηματοδότησης.

Πολλές μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων, λόγου χάρη οι συνεταιρισμοί γυναικών, οι αστικοί συνεταιρισμοί, οι αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες κοινωνικού σκοπού, διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, ιδρύονται και μετά από λίγο κλείνουν και αυτό συμπίπτει με την εξάντληση των δωρεάν επιχορηγήσεων από διάφορα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ελλάδα βρίσκεται σε άσχημη οικονομική κατάσταση τη δεδομένη χρονική περίοδο και απαιτεί κάποια ενίσχυση μέσω των κρατικών ή μέσω των χρηματοπιστωτικών φορέων προκειμένου να υπάρξει οποιαδήποτε επιχειρηματική δράση. Το κράτος έχει αναπτύξει εργαλεία χρηματοδοτικής υποστήριξης σε πολλές μορφές επιχειρηματικής δράσης. Τέτοιου είδους χρηματοδοτικά εργαλεία είναι οι αναπτυξιακοί νόμοι για μεγάλες επιχειρήσεις, τα προγράμματα που συντελούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ κ.λ.π.

Όμως, στην περίπτωση των κοινωνικών επιχειρήσεων λόγω των χαρακτηριστικών που έχουν, δε γίνεται λόγος για οποιαδήποτε ενίσχυση. Αυτές οι επιχειρηματικές μονάδες έχουν να αντιμετωπίσουν τον αποκλεισμό από το τραπεζικό σύστημα, για το λόγο ότι δε μπορούν να εξασφαλίσουν τις επιδιωκόμενες εγγυήσεις. Παρά το γεγονός ότι ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας είναι πάρα πολύ σημαντικός στην απασχόληση και την έμφαση που δίνεται στη χώρα μας, αλλά και στον ευρωπαϊκό χώρο για να προωθηθεί ο τομέας της εργασίας, η ανάπτυξή του παρουσιάζει αρκετές δυσχέρειες. Οι επιχειρήσεις λοιπόν της κοινωνικής οικονομίας έρχονται αντιμέτωπες με τα παρακάτω χρηματοδοτικά εμπόδια (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Κοινωνική Οικονομία», 2007-2008):

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

1) Αποκλεισμός από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα λόγω των παρακάτω:

- Δεν υπάρχει πλήρης ενημέρωση που να σχετίζεται με την ύπαρξη των σχετικών προγραμμάτων χρηματοδότησης.

- Δεν υπάρχει επαρκής τεχνική υποστήριξη.

- Εντοπίζεται αδυναμία ως προς την κάλυψη της συμμετοχής.

2) Αποκλεισμός από το κλασσικό τραπεζικό σύστημα εξαιτίας:

- Του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα των κοινωνικών επιχειρήσεων που ωθεί στην επισφαλή πορεία και βιωσιμότητά τους.

- Των χαμηλών αποδόσεων των κεφαλαίων

- Της αδυναμίας ως προς την εξασφάλιση των εγγυήσεων για τέτοιου είδους χρηματοδοτήσεις

3) Η επιφύλαξη που υπάρχει όσον αφορά στην ανάληψη υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου σε σχέση με τις δανειακές πηγές χρηματοδότησης.

4) Δεν υπάρχει κάποιο επιχειρησιακό σχέδιο ανάπτυξης προκειμένου να καθοριστούν και να προσδιοριστεί κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα για τις ανάγκες χρηματοδότησης.

5) Απουσιάζουν διοικητικά στελέχη με υψηλή εμπειρία και τεχνογνωσία, τα οποία επιθυμούν να αξιοποιήσουν τις σύγχρονες μεθόδους και τα εργαλεία χρηματοδότησης.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η ανάγκη για τη δημιουργία χρηματοδοτικών μέσων και εργαλείων που είναι κατάλληλα για τις ανάγκες των φορέων κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα διατυπώθηκε από τους φορείς υλοποίησης του Προγράμματος της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal (Α.Σ. και Ε.Θ.Δ.). Η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL συμβάλλει έτσι ώστε να εντοπιστούν οι αδυναμίες χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις και αναλαμβάνει δράση προκειμένου να προωθήσει κάποιους εναλλακτικούς μηχανισμούς και κάποιες μεθόδους χρηματοδότησης (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Κοινωνική Οικονομία», 2007-2008).

Κατόπιν της εξέτασης και των μηχανισμών και μεθόδων προτείνονται χρηματοδοτικά εργαλεία που θα συντελέσουν:

- Στην εφαρμογή ενός μηχανισμού για τη διευκόλυνση της κατανάλωσης υπηρεσιών του τρίτου τομέα και των συναλλαγών των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας μέσω των διατακτικών πληρωμής έχοντας ως σκοπό να εξαπλωθεί η χρήση αυτών των υπηρεσιών και να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που είναι σχετικό με την αδυναμία χρηματοδότησης των φορέων κοινωνικής οικονομίας.

- Στη διαμόρφωση ενός δανείου περιορισμένου ύψους προκειμένου να καλυφθεί πλήρως η αναγκαιότητα για εγγυήσεις από το μηχανισμό εγγυοδοσίας, αλλά και το αντίστοιχο κόστος του, δηλαδή το δάνειο που δεν τοκίζεται.

- Στην εφαρμογή της συμμετοχής των κοινωνικών επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών με τη λειτουργία τοπικών εταιρικών σχέσεων μέσω τριμερών Τοπικών Συμφώνων που αναφέρονται στην απασχόληση και την κοινωνική οικονομία.

Είναι σίγουρο ότι η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων και μικρών επιχειρήσεων θα αποτελέσει τη σημαντικότερη ίσως διάσταση στην πολιτική για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στα προσεχή χρόνια. Η δύσκολη πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων στον τραπεζικό δανεισμό είναι δύσκολο να επιλυθεί, έπειτα από την ενεργοποίηση των

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

καινούριων χρηματοδοτικών μέσων, αλλά και του επιχειρηματικού κεφαλαίου. Η εξασφάλιση υψηλού ποσοστού κάλυψης των απαιτούμενων εγγυήσεων δεν αποτελεί επαρκές κίνητρο για την πρόσβαση μιας επιχείρησης στον τραπεζικό δανεισμό (Ζιώμας, 2008).

Κρίνεται, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη χάραξης μιας πολιτικής στήριξης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα εφαρμόζοντας ένα μηχανισμό παροχής δανειακών προϊόντων με ευνοϊκούς όρους για τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας. Θα πρέπει, δηλαδή να διαμορφωθεί ένα ειδικό δάνειο περιορισμένου ύψους, καλύπτοντας πλήρως την απαίτηση για εγγυήσεις από το μηχανισμό εγγυοδοσίας, καλύπτοντας σε επαρκή βαθμό το κόστος του δανείου.

Το συγκεκριμένο δάνειο θα πρέπει να έχει διάρκεια αποπληρωμής 4 με 5 έτη, ενώ το αντικείμενο δραστηριοποίησης θα πρέπει να είναι οι υπηρεσίες και οι δραστηριότητες που εντάσσονται στην κοινωνική οικονομία, αλλά και όλες εκείνες οι ενέργειες που αναφέρονται στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Η πρόταση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και αποτελεί έναν πολύ βασικό παράγοντα προκειμένου να χρηματοδοτηθούν πολλές μικρές επιχειρηματικές μονάδες. Και μάλιστα περισσότερο σημαντική είναι για τους φορείς που ασκούν τη δραστηριότητά τους στον ευρύτερο τομέα της κοινωνικής οικονομίας που έχουν ασθενή κεφάλαια και δε μπορούν να εξασφαλίσουν εγγυήσεις έναντι κάποιου δανείου.

Αναφορικά με την πρόταση για την ανάπτυξη και εφαρμογή κάποιου μηχανισμού συναλλακτικής διευκόλυνσης για τις υπηρεσίες της κοινωνικής οικονομίας είναι να γίνεται μέσω των διατακτικών πληρωμής. Σύμφωνα με την εμπειρία που υπάρχει σε διεθνές επίπεδο, έχει διαπιστωθεί ότι οι μηχανισμοί, οι οποίοι συντελούν στην ενθάρρυνση της κατανάλωσης υπηρεσιών που ανήκουν στους φορείς της κοινωνικής οικονομίας είναι μια εναλλακτική λύση χρηματοδότησης.

Πρόκειται για μηχανισμούς, οι οποίοι έχουν άμεση σχέση με την κάλυψη ορισμένου κόστους υπηρεσιών, ενώ παράλληλα αποσκοπούν στη βελτίωσή τους. Πρώτον, Ο μηχανισμός συναλλακτικής διευκόλυνσης αναφέρεται στους ιδιώτες, δηλαδή σε φυσικά

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

πρόσωπα που είναι διατεθειμένα να αγοράσουν υπηρεσίες από πιστοποιημένους φορείς κοινωνικής οικονομίας.

Τα οφέλη που προκύπτουν για τους χρήστες αυτών των υπηρεσιών είναι η απλοποιημένη χρήση συγκεκριμένου μέσου πληρωμής και κατά κύριο λόγο η δυνατότητα για έκπτωση της δαπάνης από το εισόδημα που φορολογείται. Επίσης, ο μηχανισμός συναλλακτικής διευκόλυνσης απευθύνεται σε νομικά πρόσωπα-χρηματοδότες που δίνουν στους εργαζόμενους ή σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού διατακτικές πληρωμής για υπηρεσίες που προσφέρει ο τομέας κοινωνικής οικονομίας.

Οι οργανισμοί αγοράζουν τους συγκεκριμένους τίτλους από πιστοποιημένους φορείς της κοινωνικής οικονομίας και τους μεταβιβάζουν στους εργαζόμενους δωρεάν ή σε χαμηλότερη αξία. Η υιοθέτηση και η εφαρμογή ενός τέτοιου πολύπλοκου μηχανισμού έχει ως στόχο να διευκολυνθεί η χρήση υπηρεσιών κοινωνικής οικονομίας και να αναπτυχθεί όλο και περισσότερο η χρηματοδότηση των φορέων της. Αυτός ο μηχανισμός έχει σημασία εάν πρώτα απ' όλα γίνει η εξασφάλιση του καθορισμού κριτηρίων κι αν ταυτόχρονα πραγματοποιηθεί η αποσαφήνιση των ασφαλιστικών και φορολογικών κινήτρων όχι μόνο για καταναλωτές υπηρεσιών, αλλά και για τους παρόχους.

Ένας ακόμη τρόπος χρηματοδότησης είναι να εφαρμοστεί κοινωνική ρήτρα εκτέλεσης στις δημόσιες συμβάσεις. Αυτό αφορά στην τήρηση της υποχρέωσης της κοινωνικής ρήτρας που σχετίζεται με την απασχόληση ενός ελάχιστου αριθμού εργαζόμενων από το χώρο του κοινωνικού αποκλεισμού. Η κοινωνική ρήτρα είναι πάρα πολύ σημαντική για να ενταχθούν οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας στην αγορά των δημόσιων συμβάσεων, δηλαδή στα πεδία που μπορούν να αναπτύξουν δραστηριότητα που είναι ενταγμένη στο πεδίο ανταγωνιστικής οικονομίας.

Με την ενσωμάτωση σε διαγωνισμούς προμηθειών κοινωνικής ρήτρας νομιμοποιείται το γεγονός ότι οι επιχειρηματικές μονάδες προχωρούν στην υλοποίηση πολιτικών, στρατηγικών και προγραμμάτων απασχόλησης ατόμων με κοινωνικές δυσκολίες. Εάν γίνει

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ενσωμάτωση της κοινωνικής ρήτηρας μπορεί να προκύψουν δύο διαδρομές. Η μία διαδρομή είναι η υποχρέωση να προσληφθεί ένας ελάχιστος αριθμός ατόμων κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ η δεύτερη διαδρομή είναι να ανατεθεί ο ρόλος εκπλήρωσης αυτής της υποχρέωσης σε επιχείρηση της κοινωνικής οικονομίας. Αναγκαία κρίνεται και η τοποθέτηση ορίων στις υπηρεσίες που αποτελούν αντικείμενο εφαρμογής της κοινωνικής ρήτηρας, αλλά και η καταγραφή αναγκών για κοινωνική ενσωμάτωση.

Για το λόγο αυτό συνεργάζονται τρεις τομείς, οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις και η κοινωνική οικονομία. Οπότε και η χρήση της κοινωνικής ρήτηρας δεν είναι ξαφνική, αλλά όλοι γνωρίζουν για την εφαρμογή αυτής και για τα αποτελέσματά της. Η υιοθέτηση και εφαρμογή της κοινωνικής ρήτηρας είναι μια ασφαλής διαδικασία προκειμένου να εμπλακούν οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας μέσω ενός μικτού συστήματος δημοσίων συμβάσεων.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

4.1 Κοινωνική οικονομία και έξοδος από την κρίση

Σαφέστατα, η κοινωνική οικονομία παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο για την έξοδο της χώρας μας από την οικονομική κρίση που βιώνει τα τελευταία χρόνια, αφού αποτελεί ένα από τα πιο καλά οικονομικά εργαλεία προκειμένου να δημιουργηθούν διάφορες επιχειρηματικές μορφές. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις προσφέρουν νέες δυνατότητες και ευκαιρίες επιχειρηματικότητας για ορισμένες ομάδες πληθυσμού που μέχρι τη σύγχρονη εποχή ήταν ανενεργές ή ακόμα μπορεί να μην ήταν δυνατή η απορρόφησή τους στην αγορά εργασίας (Γεώργιας, 2013).

Ακόμα, συνεισφέρουν καθοριστικά στη δραστηριοποίηση της τοπικής κοινωνίας, αφού εξαιτίας του κοινωνικού χαρακτήρα που έχουν κινητοποιούν κι άλλους πόρους, όπως είναι η εθελοντική εργασία, οι δωρεές, τα κεφάλαια που δεν αποσκοπούν στο κέρδος κ.λ.π. Οι κοινωνικές επιχειρηματικές μονάδες είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές όσον αφορά στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση των εργαζομένων και φυσικά συντελούν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων όσων κατοικούν και εργάζονται σε μια περιοχή, κάτι το οποίο αποσκοπεί θετικά στην ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας. Η επιδότηση ενός άνεργου για τη δημιουργία μιας κοινωνικής επιχείρησης έχει ως επακόλουθο πολλά πλεονεκτήματα για την εξέλιξη της οικονομίας της Ελλάδας, αλλά και για τη βιωσιμότητα της κοινωνικής προστασίας. Επιπλέον, στην Ελλάδα οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι δυνατό να συνεισφέρουν στην καταπολέμηση της παραοικονομίας (Γεώργιας, 2013).

Η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας είναι αποτέλεσμα της αποτυχίας κάποιων εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι και τη σύγχρονη εποχή. Προκειμένου να βρεθεί διέξοδος από αυτήν, απαιτούνται νέα εργαλεία και συνεπώς είναι ευκαιρία για να αναδειχθεί η κοινωνία και η οικονομία, όπως τις επιθυμούμε και στην οποία θα μπορούμε όλοι να έχουμε ίσες ευκαιρίες (Γεώργιας, 2013).

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Στις μέρες μας, μπορούμε με τη βοήθεια των συγχρηματοδοτήσεων από το ΕΣΠΑ να αντλήσουμε κάποιο ικανοποιητικό ποσό για τη χρηματοδότηση των κοινωνικών επιχειρήσεων. Κύριες πηγές χρηματοδότησης αποτελούν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη και τα δύο Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια, Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανάπτυξης της Αλιείας. Επιπλέον, οι πολιτικές του ΟΑΕΔ και του Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής μπορούν να συντελέσουν στην ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

4.2 Οι προϋποθέσεις επιτυχημένων κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Ο τρίτος τομέας, δηλαδή ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα δεν έχει γνωρίσει ακόμα την κατάλληλη ανάπτυξη, αυτή που θα έπρεπε. Οι γνώσεις που υπάρχουν γύρω από αυτό το πεδίο είναι αρκετά περιορισμένες, γεγονός το οποίο δεν έχει επιτρέψει μέχρι σήμερα να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο για προβληματισμό και ανταλλαγή απόψεων, το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει ταυτόχρονα και στην ανάληψη αξιόλογων πρωτοβουλιών που στοχεύουν στα σοβαρά προβλήματα της ανεργίας, της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού (Κασσαβέτης, 2001).

Όλες οι προσπάθειες επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια κι έχουν κοινωνικό σκοπό, παράλληλα έχουν και άτυπο χαρακτήρα. Αυτό συμβαίνει λόγω της ανυπαρξίας ενός σαφούς και ολοκληρωμένου κανονιστικού πλαισίου για την οργάνωση και τη λειτουργία τους. Το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν ευνοεί την ίδρυση νέων οργανωτικών μορφών, όπως είναι οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις κι από αυτό απορρέει το γεγονός ότι πολλές από τις προσπάθειες που επιχειρούνται, ακυρώνονται.

Στην Ελλάδα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν πολύ μικρή ιστορία, η οποία περιορίζεται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη συνεταιρισμών ιδιαίτερα γυναικείων, αλλά και

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

αγροτικών. Η βασικότερη νομοθετική οριοθέτηση των θεμάτων που αφορούν τους συνεταιρισμούς στην Ελλάδα σημειώθηκε κατά τη δεκαετία του '80, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο νόμος 1667/1986 για τους αστικούς συνεταιρισμούς και ο νόμος 1541/1985 για τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο για τους ελληνικούς αστικούς συνεταιρισμούς, αναγνωρίζεται η έμφαση που δίνεται στη συνεργασία των μελών, στην εθελοντική συμμετοχή, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξή τους και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής με τη δραστηριοποίησή τους σε αυτούς. Μέλη των αστικών συνεταιρισμών είναι εφικτό να αποτελούν και διάφορες τοπικές δημόσιες αρχές, όπως είναι λόγου χάρη οι δήμοι, οι κοινότητες, καθώς και άλλα νομικά πρόσωπα του δημοσίου ή του ιδιωτικού δικαίου (Κασσαβέτης, 2001).

Η συνεταιριστική μερίδα που εισφέρει το κάθε μέλος είναι ίση για όλους τους συνεταιίρους και θα λέγαμε ότι υπάρχει μάλιστα αυστηρά προσδιορισμένο όριο στον αριθμό των μερίδων που μπορεί να αποκτήσει ο κάθε συνέταιρος και κατά την αποχώρηση κάποιου από αυτούς, του αποδίδεται μόνο η συνεταιριστική μερίδα. Όλα αυτά δείχνουν το μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών. Πολύ βασικό χαρακτηριστικό των αστικών συνεταιρισμών είναι ο ρόλος της γενικής συνέλευσης, όπου κάθε συνέταιρος συμμετέχει με μία και μοναδική ψήφο ανεξαρτήτως αριθμού των συνεταιριστικών μερίδων που διαθέτει. Παραδείγματος χάρη, οι δραστηριότητες ενός αγροτικού συνεταιρισμού χαρακτηρίζονται από συλλογικότητα και δείχνουν σχέσεις αλληλοϋποστήριξης ανάμεσα στα μέλη του (Γεώργιας, 2013).

Βάσει του νόμου 2810/2000 που αντικατέστησε τον παλιό νόμο 1541/1985, οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις που δημιουργούνται εθελοντικά επιθυμούν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη καθώς και την προαγωγή των μελών τους. Ενδεχομένως, η πιο καθοριστική εξέλιξη σε σχέση με το νομοθετικό πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα μέχρι και στις μέρες μας, θεωρείται ο νόμος 2716/1999 που εισήγαγε και το θεσμό των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης που

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

αποβλέπουν στην κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και στην επαγγελματική ένταξη των ατόμων που έρχονται αντιμέτωπα με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα και συντελούν στη θεραπεία τους και στη μεγαλύτερη κατά το δυνατό οικονομική τους αυτάρκεια. Έχουν τη δυνατότητα να είναι ταυτόχρονα παραγωγικές, καταναλωτικές, εμπορικές, πιστωτικές, αναπτυξιακές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και πολιτιστικές μονάδες που μπορούν να αναπτύσσουν οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα (Ν.2716/1999).

Σε πρώιμο στάδιο βρίσκεται η ανάπτυξη και κάποιων άλλων μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, όπως είναι λόγω χάρη τα κέντρα απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες που εύκολα μπορούν να χαρακτηριστούν και ως είδος κοινωνικής επιχείρησης εργασιακής ενσωμάτωσης. Εκτός Ελλάδας, σε άλλες χώρες, οι κοινωνικές επιχειρήσεις εμφανίστηκαν με τις πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών.

Ένα σημαντικό θέμα που πρέπει να ληφθεί υπόψη στη χώρα μας είναι η δημιουργία υποστηρικτικού μηχανισμού για να προωθηθούν οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας με τη στελέχωση ατόμων που δραστηριοποιούνται σε δημόσιες υπηρεσίες κι έχουν επαφή με την κοινωνική οικονομία. Άλλωστε για την εξέλιξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, χρειάζεται τα άτομα να έχουν ενδιαφέρον γι' αυτή. Ένα ακόμα στοιχείο για την επιτυχία στην Ελλάδα είναι να εκσυγχρονιστεί το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας (Κασσαβέτης, 2001).

Πολύ μεγάλη σημασία για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων έχει η οικονομική υποστήριξη από πολλές πηγές όπως είναι ο δημόσιος τομέας, οι τοπικές αρχές, η αγορά, οι δωρεές, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχουν προγράμματα κατάρτισης για την κοινωνική οικονομία που θα ωθήσουν στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Εάν επικεντρωθούν οι δραστηριότητες στις τοπικές ανάγκες και στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, αν υπάρχει η σωστή αναλογία εργαζομένων, συλλογικό πνεύμα, κατάλληλη ομάδα διαχείρισης, αναγνώριση των επιχειρηματικών ευκαιριών και των αναγκών που πρέπει να καλυφθούν, τότε το επιχειρηματικό πνεύμα είναι απαραίτητο για τη βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

4.3 Κοινωνική οικονομία και αντιμετώπιση της ανεργίας

Αναμφίβολα, η κοινωνική οικονομία είναι δυνατό να συνεισφέρει στην καταπολέμηση ενός σημαντικού τμήματος της ανεργίας στην Ελλάδα, ακόμη και της ανεργίας που έχει πλήξει τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Απ' ότι έχει αποδειχθεί σε διεθνές επίπεδο, η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι δυνατό να δημιουργήσει χιλιάδες θέσεις εργασίας σε διάφορους τομείς, πιο απλούς, αλλά και πιο πολύπλοκους, όπως είναι τα τρόφιμα και η υψηλή τεχνολογία αντίστοιχα (Γεώργας, 2013).

Στην Αθήνα, στη περιοχή του Χαλανδρίου, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση "Συνεταιρισμός Γονέων" υποστήριξε κάποιο πρόγραμμα για τη φύλαξη των βρεφών σε ιδιωτικό χώρο με την πρόσληψη παιδαγωγού προκειμένου να αντιμετωπιστεί ένα μεγάλο και βασικό πρόβλημα για εκείνους τους γονείς που εργάζονται. Από την άλλη πλευρά, στη Θεσσαλονίκη, ο τοπικός Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης βοήθησε πάρα πολλά άτομα να βρουν λύση σε ψυχοκοινωνικά προβλήματα, βρίσκοντας θεραπεία, αλλά και στην επαγγελματική τους αποκατάσταση για να έχουν μεγαλύτερη οικονομική αυτάρκεια.

Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις προσφέρουν κέρδη, όχι μόνο για να αποκομίσουν όφελος οι ίδιες, αλλά και για να αποδώσουν κάποια οφέλη και στην κοινωνία. Βασική τους προτεραιότητα είναι ο άνθρωπος και λαμβάνουν με δημοκρατικό τρόπο όλες τις αποφάσεις, προσπαθώντας να πετύχουν στόχους, οι οποίοι αναδεικνύουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και καλύπτουν τις κοινωνικές ανάγκες. Στην Ελλάδα, οι συνολικά απασχολούμενοι στην κοινωνική οικονομία αντιστοιχούν σε ποσοστό μικρότερο από το 2%.

Με βάση διαθέσιμα στοιχεία που αφορούσαν το έτος 2003 μόνο το 1,8% της συνολικής απασχόλησης στη χώρα μας αφορά άτομα, τα οποία εργάζονται ή είναι μέλη σε κοινωνικές επιχειρήσεις και οργανισμούς. Στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 κρατών-μελών το ποσοστό απασχολούμενων σε κοινωνικές επιχειρήσεις κυμαίνεται γύρω στο 6% και αξίζει να σημειωθεί ότι στη Γαλλία το ποσοστό αυτό κυμαίνεται περίπου στο 10%. Το ρυθμιστικό πλαίσιο, του οποίου η έγκριση έγινε το 2011 δε μπορεί να λειτουργήσει καλά και υπάρχουν διάφορες ελλείψεις όσον αφορά στα κατάλληλα εναλλακτικά

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

χρηματοδοτικά εργαλεία, στα καταρτισμένα στελέχη και στη δικτύωση Είναι λογικό ότι οι ελλείψεις αυτές απαιτούν γρήγορη αντιμετώπιση προκειμένου να ενεργοποιηθεί η κοινωνική οικονομία. (<http://www.kathimerini.gr>)

Πέρα από τις συγκεκριμένες ελλείψεις, οι οποίες αποτελούν εμπόδιο στην ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη χώρα μας, εντοπίζεται ένα ακόμα πρόβλημα και είναι η έλλειψη της νοοτροπίας, όπως υποστηρίζει ο κύριος Κωνσταντίνος Γεώργιας. Επίσης, τόνισε ότι η οικονομική κρίση που βιώνουμε θα απελευθερώσει τα συναισθήματα της κοινωνικής αλληλεγγύης στη χώρα μας και μάλιστα για να βγει η Ελλάδα από την κρίση θα χρειαστεί η περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τον κύριο Γεώργιας, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 70% των πόρων των κοινωνικών επιχειρήσεων προέρχεται από πόρους του δημοσίου, όμως, αυτό που απασχολεί κατά κύριο λόγο τους κοινωνικούς επιχειρηματίες θα πρέπει να είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους. Προκειμένου να επιτευχθεί η ανάπτυξη μιας κοινωνικής επιχείρησης αποτελούν απαραίτητα στοιχεία η δικτύωση με άλλους συνεταιρισμούς, η σωστή επίβλεψη των εργαζόμενων που μειονεκτούν και η επένδυση σε τεχνικό εξοπλισμό (Γεώργιας, 2013).

4.4 Στήριξη του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας

Είναι γεγονός ότι η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός διατηρήσιμου προτύπου κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης που στηρίζεται σε έναν σύγχρονο καταμερισμό ρόλων, αλλά και ευθυνών ανάμεσα στην αγορά, το κράτος, τον «τρίτο τομέα» και τα μεμονωμένα άτομα.

Οι οντότητες που σχετίζονται με την παραδοσιακή κοινωνική οικονομία, οι καινούριες κοινωνικές επιχειρήσεις, οι κοινωνικά υπεύθυνοι καταναλωτές, οι αποταμιευτές, οι

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

χρηματοδότες, αλλά και οι κερδοσκοπικές εταιρίες εμφανίζουν ένα κοινό στοιχείο και αυτό είναι η έμφαση σε κοινωνικές αξίες που έχει ως αποτέλεσμα την ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη μιας κοινωνίας. Βασικό στοιχείο που απορρέει από τις δραστηριότητες οργανισμών κοινωνικής οικονομίας, αλλά και των κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί η συμβολή τους στη διαφοροποίηση της προσφοράς υπηρεσιών σε οικογένειες και ιδιώτες.

Οι οργανισμοί αυτοί λόγω της φύσης τους μπόρεσαν να προσδιορίσουν τις ανάγκες τους και να αναπτυχθούν δίχως την υποστήριξη του δημόσιου τομέα. Σταδιακά, οι δραστηριότητες αυτών των οργανισμών αναγνωρίστηκαν και στηρίχθηκαν από το κράτος και σε ορισμένες περιπτώσεις, εντάχθηκαν στο δημόσιο σύστημα πρόνοιας. Η ικανότητα εντοπισμού των αναδυόμενων αναγκών οφείλεται στην ύπαρξη πολλών ενδιαφερόμενων μερών εντός των οργανισμών. Στη διακυβέρνησή τους συμμετέχουν εργαζόμενοι, πελάτες και εθελοντές, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι οι νέες υπηρεσίες που αναπτύσσονται και παρέχονται είναι πιο κοντά στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας.

Οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας συντελούν ουσιαστικά στην κοινωνική καινοτομία, αναπτύσσοντας συνέχεια καινούρια προϊόντα και υπηρεσίες για να καλύψουν τις κοινωνικές ανάγκες τους. Τεράστιο ποσοστό των κοινωνικών επιχειρήσεων επιδιώκουν την επίτευξη αλλαγών εισάγοντας νέα επιχειρηματικά πρότυπα, επιφέροντας μεταβολές, ενεργοποιώντας ταλέντα και αξιοποιώντας ανεκμετάλλευτους πόρους.

Οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας προάγουν την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία επιχειρήσεων με πολλούς τρόπους. Αρχικά, κατευθύνουν την οικονομική δραστηριότητα σε χώρους παραμελημένους λόγω της χαμηλής κερδοφορίας. Αυτή είναι η περίπτωση των γεωργικών συνεταιρισμών που διατηρούν τη βιωσιμότητα της γεωργικής δραστηριότητας ακόμα και σε περιοχές που εμφανίζουν μεγάλο κόστος παραγωγής, όπως οι ορεινές περιοχές. Έπειτα, είναι ο τρόπος που οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας μπορούν να συνεισφέρουν στην επιχειρηματικότητα σε τομείς που θεωρούνταν εκτός του πεδίου της επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Όλες οι δραστηριότητες που εντάσσονται στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας δημιουργούν νέα απασχόληση και παράλληλα

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

συντελούν στη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων εργασίας. Αυτό συμβαίνει με την περίπτωση μετατροπής υφιστάμενων εταιριών σε οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας προκειμένου να συνεχίσουν τη δραστηριότητά τους, όταν οι προηγούμενοι ιδιοκτήτες αποφασίζουν για διάφορους λόγους να αποσυρθούν.

Οι νέες θέσεις εργασίας τις περισσότερες φορές ωφελούν άτομα με δυσχερή πρόσβαση στην αγορά εργασίας της ευρύτερης οικονομίας, όπως είναι γυναίκες και νέοι. Τα τελευταία χρόνια, αναμένεται από τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας να συντελέσουν στο μετριασμό δυσμενών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και να χαράξουν μια πορεία για ένα διαφορετικό πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης.

Αναμφίβολα, υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη για οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας όχι μόνο στους παραδοσιακούς τομείς που πάντα υπήρξαν ενεργοί, αλλά και σε νέα πεδία δραστηριότητας. Οι συνεταιριστικές τράπεζες παρέχουν πιστώσεις για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η δικτυακή δομή διακυβέρνησης πολλών οργανισμών κοινωνικής οικονομίας είναι ορθός τρόπος διοίκησης των δικτύων μικρομεσαίων επιχειρήσεων διατηρώντας την ανταγωνιστικότητά τους.

Η ικανότητα ανταπόκρισης των κοινωνικών επιχειρήσεων στις ανάγκες που προκύπτουν μπορεί να συνοψιστεί στην έννοια της κοινωνικής καινοτομίας, η οποία γίνεται όλο και πιο δημοφιλής τα τελευταία χρόνια. Η κοινωνική αποστολή αυτών των οργανισμών, διασφαλίζει ότι οι καινοτομίες στοχεύουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Ιστορικά, υπηρεσίες που έχουν πλέον ενσωματωθεί στο σύστημα πρόνοιας αποτελούν παραδείγματα πρωτοβουλιών κοινωνικής καινοτομίας από το χώρο της κοινωνικής οικονομίας. Αυτό συμβαίνει και με νέους τομείς δραστηριότητας, όπως είναι η εκπαίδευση, οι πηγές ανανεώσιμης ενέργειας, καθώς και η ενσωμάτωση των μεταναστών.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

4.5 Ενδυνάμωση κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Τα τελευταία χρόνια οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας μπορούν να συντελέσουν προκειμένου να μετριαστούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και να γίνει εφικτό να χαραχθεί μια πορεία προς ένα εντελώς διαφορετικό πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης. Μεταξύ αυτών των παραγόντων που οδηγούν σε αυτή την τάση περικλείεται και η μετατόπιση του καταναλωτικού υποδείγματος σε μια πιο έντονη ζήτηση προσωπικών και κοινοτικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν είναι καθόλου εύκολο να παρέχονται από τους ήδη υπάρχοντες ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει ακόμα μεγαλύτερη ανάγκη για τους οργανισμούς της κοινωνικής οικονομίας, όχι μόνο στους παραδοσιακούς τομείς, αλλά και σε άλλα νέα πεδία δραστηριότητας (Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4, 2013).

Η μορφή του συνεταιρισμού είναι παραδείγματος χάρη, πάρα πολύ σημαντική στο γεωργικό τομέα έτσι ώστε να υπάρχει ανταγωνισμός στη σύγχρονη διεθνή αγορά. Η δικτυακή δομή διακυβέρνησης πολλών οργανισμών κοινωνικής οικονομίας έχει αποδειχθεί ο σωστός τρόπος για τη διοίκηση των δικτύων μικρομεσαίων επιχειρήσεων διατηρώντας την ανταγωνιστικότητά τους. Σε κάποιες μάλιστα από τις χώρες του εξωτερικού, οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας ασχολούνται με νέους τομείς δραστηριότητας και αναλαμβάνουν να προσφέρουν υπηρεσίες γενικού συμφέροντος.

Με την ανάπτυξη των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας εμφανίζονται και πάρα πολλά εμπόδια. Ένα από αυτά αφορά στην κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης, το οποίο και κατευθύνει προς την αναγνώριση της κοινωνικής αξίας. Η απουσία ευαισθητοποίησης συσχετίζεται με την απουσία κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης. Επίσης, τα μαθήματα επιχειρηματικότητας που εμφανίζονται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την κατάρτιση σε θέματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι περιορισμένα σε αριθμό. Άρα, είναι πολύ δύσκολο για τις μονάδες κοινωνικής οικονομίας να βρουν προσωπικό και διευθυντικά

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

στελέχη που έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες και ικανότητες (Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4, 2013).

Η έλλειψη εκπαιδευμένων και καταρτισμένων ατόμων αποτελεί λοιπόν έναν από τους πιο σπουδαίους παράγοντες που κάνει τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας να έχουν μειονεκτική θέση συγκριτικά με τις συμβατικές επιχειρήσεις. Ακόμα, δεν έχουν αναπτυχθεί για τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας και τις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις τα δίκτυα υποστήριξης και υποδομής με μεγάλη επάρκεια, τα οποία μάλιστα μπορούν να προσφέρουν τις κατάλληλες υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης που ποικίλλουν. Είναι φορές που οι κοινωνικοί οργανισμοί έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες να αντιμετωπίσουν προκλήσεις αναθέτοντας μέρος λειτουργιών στα δικά τους δίκτυα.

Καθοριστικής σημασίας ζήτημα κρίνεται και η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία για οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας, οι οποίοι είναι δύσκολο να αποκτήσουν πρόσβαση σε επιλογές χρηματοδότησης που διατίθενται για συμβατικές επιχειρήσεις λόγω των χαρακτηριστικών τους στοιχείων. Αρκετές καινούριες επιλογές αναπτύσσονται. Βασική πρόκληση είναι και η απουσία ενιαίου ρυθμιστικού πλαισίου σε διάφορα μέρη. Αντίθετα με τις συμβατικές επιχειρήσεις, η αναγνώριση των διαφορετικών τύπων κοινωνικών επιχειρήσεων υλοποιείται με διαφορετικό τρόπο από χώρα σε χώρα. Φυσικά, οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας πολλών χωρών έχουν προκύψει δίχως τη στήριξη κάποιων πολιτικών ή ρυθμιστικών πλαισίων, τα οποία θα ήταν δυνατό να ωθήσουν στην ανάπτυξη τους (Γεώργιας, 2013).

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα έχουν άμεση σχέση με το μοντέλο ευημερίας και το κατά πόσο διενεργούνται προσπάθειες για να μεταβληθεί. Το μοντέλο ευημερίας που κυριαρχεί θέτει τις βάσεις του στην υπερκατανάλωση, αφού θέτει σε αναλογία την ποσότητα υλικών αγαθών που καταναλώνεται με την ευημερία των ατόμων. Ο υπολογισμός της ανάπτυξης πραγματοποιείται σε όρους παραγόμενων προϊόντων και κατά τη διάρκεια παραγωγής δε δίνεται ιδιαίτερη προσοχή,

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ώστε να εξοικονομηθούν οι περιορισμένοι πόροι ούτε στη συνεισφορά στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά ούτε και σε κοινωνικούς παράγοντες που ασκούν επιρροή στη διαβίωση των ανθρώπων.

Τα αγαθά που παράγονται από τις Κοιν.Σ.Επ. τείνουν να απαξιώνονται με τεχνητό τρόπο κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των υπερκαταναλωτικών συμπεριφορών που υπάρχουν. Με τη σύγκλιση των καταναλωτικών προτύπων παρατηρείται και πολύ έντονη εξάλειψη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι τοπικές κοινότητες χάνουν κάθε συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτουν και το οποίο θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιήσουν ως μοχλό ανάπτυξής τους.

Το μοντέλο ευημερίας που ισχύει θεωρείται μάλλον και το βασικό εμπόδιο σε μια πολιτική, η οποία θα επιδίωκε να αντιμετωπίσει κοινωνικά προβλήματα όπως είναι η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και η χαμηλή ποιότητα ζωής των ατόμων στην τοπική κοινωνία. Κατά συνέπεια, κύρια προϋπόθεση της οικονομικής, αλλά ταυτόχρονα και της κοινωνικής ανάπτυξης θεωρείται η προώθηση διαφορετικού μοντέλου ευημερίας. Σε αυτή την προσπάθεια κρίνεται πολύ σημαντική η δημιουργία πιο ανθρωποκεντρικών πολιτικών και κυρίως στον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας που προσδιορίζει σημαντικά τους υπόλοιπους τομείς.

Απαραίτητη κρίνεται και η αξιοποίηση ενός μέρους της αύξησης της παραγωγικότητας προκειμένου να εξισορροπηθούν η προσωπική και η εργασιακή ζωή, αλλά και για την εξισορρόπηση της παραγωγικότητας των εργαζόμενων με την εργασιακή απόλαυση, αφού ο ελεύθερος χρόνος και η δημιουργικότητα των ανθρώπων "κοστίζει" (θυσιάζεται) έχοντας ως αντάλλαγμα την άνοδο της παραγωγής και της κατανάλωσης.

Τα αγαθά που σήμερα απαξιώνονται τεχνητά θα πρέπει να ενσωματώσουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές διαστάσεις θέτοντάς τα ακριβότερα, αλλά και ποιοτικότερα, έχοντας ως αποτέλεσμα την αύξηση της συνολικής ευημερίας των καταναλωτών. Με την

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

καθιέρωση ενός νέου μοντέλου ευημερίας, αναμένεται να είναι μεγάλη και η συνεισφορά των κοινωνικών επιχειρήσεων. Τον τελευταίο καιρό γίνεται μια προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί το σπουδαιότερο εμπόδιο εδραίωσης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα και το οποίο αναφέρεται στην έλλειψη ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου.

Έχει κατατεθεί σχέδιο νόμου για τη θεσμοθέτηση της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που οριοθετεί τις βασικές έννοιες σε σχέση με τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας προσφέροντας χρήσιμη πληροφόρηση και θέτει τις βάσεις προκειμένου να οικοδομηθεί ένα σύστημα που θα ευνοήσει τη δημιουργία και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ως βασική μορφή φορέα κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας εισάγεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.). Για τα θέματα των Κοιν.Σ.Επ. σχετικά με τη σύστασή τους, τη σχέση των μελών τους, τη λειτουργία τους και τη λύση τους υπάρχουν ρυθμιστικές διατάξεις, όπως συμβαίνει και με τους αστικούς συνεταιρισμούς.

Η προώθηση των μεταρρυθμίσεων σε νομοθετικό επίπεδο για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να συνοδεύεται και από ένα σύνολο προσπαθειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα του τρίτου τομέα, έτσι ώστε να ξεπεραστούν ενδεχόμενα εμπόδια που οφείλονται στην κοινωνική κουλτούρα. Μέσω της ενημέρωσης οι πολίτες είναι δυνατό να κατανοήσουν το πλήθος ωφελειών που παρέχουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις τόσο στους εργαζόμενους σε αυτές όσο και σε αυτούς που προτιμούν να καταναλώνουν προϊόντα που παράγονται από αυτές.

Οι καταναλωτές θα στραφούν στην κατανάλωση προϊόντων των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω της αναγνώρισης του κοινωνικού έργου που επιτελούν. Πολύ σημαντική κρίνεται η τάση πολλών καταναλωτών να καταναλώνουν προϊόντα που προσφέρονται από κοινωνικά και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες επιχειρήσεις. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα προϊόντα που είναι φιλικά προς το περιβάλλον, τα βιολογικά προϊόντα, αυτά που παράγονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ή προϊόντα που προσφέρουν ένα μέρος του

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

αντιτίμου τους για κοινωνικούς σκοπούς, κ.λ.π. Η ευαισθητοποίηση σε σχέση με αυτές τις αξίες θα πρέπει να ξεκινήσει από τους νέους προκειμένου να συμβάλλει στην εδραίωση μιας νέας κουλτούρας και μιας νέας καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Οι δομές της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας προβλέπεται να εδραιωθούν ικανοποιητικά αφού θέσουν τις βάσεις τους σε τοπικές πρωτοβουλίες που θα προέρχονται από την κοινωνία των πολιτών και θα στηρίζονται στην τοπική συλλογικότητα. Η κρατική παρέμβαση θα πρέπει να γίνεται με συμβιβασμό για τις διαφορετικές επιδιώξεις. Με επίκεντρο την τοπική κοινωνία είναι δυνατό να αναδειχθούν και πρωτότυπες επιχειρηματικές ιδέες που εκμεταλλεύονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα καθώς και τις τοπικές δυνατότητες κάθε περιοχής.

Επί πρόσθετα, η οικονομική ανάπτυξη που στηρίζεται στην τοπικότητα μπορεί να συντελέσει στην ελαχιστοποίηση του κόστους μεταφορών και των μετακινήσεων και να συνεισφέρει θετικά στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) είναι δυνατό να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων με τη βοήθεια των υποστηρικτικών δομών της δραστηριότητάς τους. Το ενδιαφέρον τους θα πρέπει να επικεντρωθεί σε θέματα έρευνας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης. Οι τοπικές αρχές αποτελούν πάντα καλούς γνώστες των προβλημάτων, αλλά και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας περιοχής και μπορούν να προσφέρουν τις απαραίτητες πληροφορίες στους κοινωνικούς επιχειρηματίες, αλλά και στα άτομα που εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους να απασχοληθούν σε μια κοινωνική επιχείρηση.

Οι ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και με μεταρρυθμίσεις που μπορούν να κάνουν στον τομέα της εκπαίδευσης. Απαραίτητη συνθήκη για αυτό αποτελεί η ενίσχυση του ρόλου τους μέσω του νομοθετικού πλαισίου σε θέματα εκπαίδευσης. Μπορεί μέσω πρωτοβουλιών να δοθεί η δυνατότητα σε γονείς και σε σχολικές επιτροπές να προσθέτουν στοιχεία, τα οποία θα ευνοήσουν τον κοινωνικό χαρακτήρα μιας δραστηριότητας.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Ακόμα, οι ΟΤΑ είναι σε θέση να δημιουργήσουν δίκτυα που θα ενθαρρύνουν τη συνεργασία των κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή τους και να δημιουργήσουν σημαντικές δυνατότητες ανταλλαγής εμπειριών, υιοθέτησης καλών πρακτικών και ανάπτυξης τοπικών πρωτοβουλιών. Μια πρόσθετη δυνατότητα είναι η συμμετοχή των πολιτών ώστε οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα προϊόντα από τις τοπικές κοινωνικές επιχειρήσεις να αποκτούν κατά κύριο λόγο πολιτοκεντρικό χαρακτήρα.

Προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση των οργανισμών κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων χρειάζεται η δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για να συγκεντρωθούν συστηματικά δεδομένα στο συγκεκριμένο τομέα. Συνεπώς, θα δημιουργηθούν καλύτερες ικανότητες για τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας ξεκινώντας από εξειδικευμένα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για την κατανόηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των κοινωνικών επιχειρήσεων, αλλά και τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζει μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, πολλά εξειδικευμένα ευρωπαϊκά ερευνητικά δίκτυα διεξήγαγαν έρευνες και μελέτες με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και κάποιων ιδιωτικών ιδρυμάτων.

Κάποιες από αυτές τις έρευνες αξιοποιούνται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε προγράμματα υποστήριξης, όπως το πρόγραμμα της UnLtd, που έχει αναπτύξει συνεργασία με το 40% των αγγλικών πανεπιστημίων ώστε να προσφέρει βοήθεια στην καλλιέργεια κουλτούρας κοινωνικής επιχειρηματικότητας, αλλά συνεισφέρει και στην παροχή στήριξης σε μέλη του προσωπικού. Ακόμα πολλά είναι τα πανεπιστήμια, τα οποία συνεργάζονται με οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας και ιδρύουν νέα ερευνητικά κέντρα και μεταπτυχιακά προγράμματα που αφιερώνονται σε θέματα κοινωνικής οικονομίας, όπως η διοίκηση των κοινωνικών επιχειρήσεων και η κοινωνική καινοτομία (Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4, 2013).

Στις αρχές του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα όραμα εκσυγχρονισμού του κράτους πρόνοιας στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης που σχετίζεται με τις κοινωνικές

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

επενδύσεις για την ανάπτυξη και τη συνοχή. Τα μέτρα που αφορούν τις κοινωνικές επενδύσεις ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να ασχοληθούν πρώτα με δαπάνες που δίνουν την ευκαιρία να συνεισφέρουν στην οικονομία, αλλά και να συμμετέχουν στην κοινωνία. Τα κράτη μέλη μπορούν με τα μέτρα να ενισχύσουν τις στρατηγικές ένταξης και να χρησιμοποιήσουν πιο αποτελεσματικά τους κοινωνικούς προϋπολογισμούς.

Εξέχουσα σημασία έχουν οι δημόσιες επενδύσεις ώστε να αναπτυχθεί και να ενεργοποιηθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο, αλλά παράλληλα να αναδειχθούν και αυτά που μπορεί να πράξουν ο ιδιωτικός και ο τρίτος τομέας της οικονομίας προκειμένου να βελτιωθεί η ένταξη των ευπαθών κοινωνικοοικονομικά ομάδων. Ως αποτέλεσμα, τα μέτρα για τις κοινωνικές επενδύσεις δηλώνουν ότι είναι αναγκαία η ευκαιρία για επενδύσεις στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας υπό τις κατάλληλες συνθήκες, δηλαδή να συνεισφέρουν στην απασχόληση την κοινωνική ανάπτυξη και καινοτομία χωρίς αποκλεισμούς (Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4, 2013).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ανάληψη πρωτοβουλιών συντελούν στην ανάπτυξη των υπαρχόντων πλαισίων και δράσεων στήριξης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι εθνικές και περιφερειακές δράσεις πολιτικής στην Ευρώπη αναφέρονται σε έξι θέματα που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση μιας διεξοδικής πολιτικής στήριξης για να την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Αυτά τα θέματα αναφέρονται (Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4, 2013):

Ø Στην ενθάρρυνση, την ενεργοποίηση και την ενίσχυση των πολιτών προκειμένου να προωθηθεί η κοινωνική επιχειρηματικότητα σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, στα σχολεία, στα πανεπιστήμια και σε σχολές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι νέοι θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν εμπειρία από την εργασία τους σε μια κοινωνική επιχείρηση. Οι κυβερνήσεις υποστηρίζουν την ευαισθητοποίηση και την ενίσχυση με τη συγκέντρωση των ενδιαφερόμενων μερών σε συνέδρια και εκθέσεις με στόχο

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που υπάρχουν για να συσταθεί και να αναπτυχθεί μια κοινωνική επιχείρηση.

Ø Στην παροχή υπηρεσιών επιχειρηματικής ανάπτυξης και υποστήριξης. Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει να έχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες πληροφόρησης και καθοδήγησης προκειμένου να συνεισφέρουν στην εκπλήρωση της κοινωνικής αποστολής των κοινωνικών επιχειρήσεων και να επιτύχουν την οικονομική βιωσιμότητα. Καθώς παρέχεται συνδυαστική στήριξη, τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας προκαλούν δομές ανάπτυξης και στήριξης, όπως είναι για παράδειγμα τα πάρκα καινοτομίας και τα φυτώρια.

Ø Στην ενίσχυση και ανάπτυξη μιας κοινωνικής χρηματοπιστωτικής αγοράς που θα παρέχει κεφάλαια προκειμένου να αναπτυχθούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις. Τα τελευταία χρόνια, κάποια κράτη-μέλη άρχισαν να πειραματίζονται με θεσμικές ρυθμίσεις των σχέσεων δημόσιων αρχών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως μέσω των επενδυτικών προγραμμάτων από κοινού με τον ιδιωτικό τομέα, πράγμα το οποίο συνεπάγεται κοινωνικά και οικονομικά οφέλη.

Ø Στην πρόσβαση σε δημόσιες αγορές, όπως το άνοιγμα των δημόσιων συμβάσεων στον τομέα των κοινωνικών επιχειρήσεων. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, η ευρωπαϊκή νομοθεσία κάνει επιτρεπτή στις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης την εισαγωγή κάποιων ρητρών στις συμβάσεις τους, όπως είναι η ενθάρρυνση της απασχόλησης των ατόμων που έχουν παραμείνει άνεργα μακροχρόνια.

Ø Στην αποτελεσματική αξιοποίηση του νομικού, ρυθμιστικού και φορολογικού πλαισίου για να είναι εφικτή η ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων με τους κατάλληλους νόμους και προκειμένου να ξεκαθαριστούν διάφορα ζητήματα, όπως είναι η φορολογική μεταχείριση και η πρόσβαση στις δημόσιες αγορές.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Τα ρυθμιστικά πλαίσια καθιστούν δυνατή την ανταπόκριση στις κοινωνικές προκλήσεις και την επιτυχία ενός θετικού κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου επιτυγχάνοντας βιωσιμότητα στην αγορά μακροπρόθεσμα.

Οι σωστοί κανόνες στα πλαίσια της φορολογίας συνεπάγονται θετικά αποτελέσματα στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Κάποιοι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας, όπως τα φιλανθρωπικά ιδρύματα, πιθανότατα να απολαμβάνουν φορολογικές ελαφρύνσεις, όμως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν ωφελούνται πάντοτε των φορολογικών πλεονεκτημάτων. Ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη παρέχουν φορολογικά κίνητρα σε κοινωνικές επιχειρήσεις για να τις βοηθήσουν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και να καταφέρουν την εξισορρόπηση του κόστους από δραστηριότητες που απαιτούνται στα πλαίσια εργασίας με ευπαθείς ομάδες.

Ø Στην ολοκληρωμένη και αποτελεσματική στρατηγική, όπου περιλαμβάνονται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων σε συνεργασία με τα μέρη που ενδιαφέρονται, η συγκρότηση των κατάλληλων μηχανισμών καθώς επίσης και η εφαρμογή απλών διοικητικών κανόνων και διαδικασιών υλοποίησης.

Οι φορείς κοινωνικής οικονομίας προσφέρουν απασχόληση και δίνουν ευκαιρίες ανάπτυξης ικανοτήτων και δεξιοτήτων σε άτομα που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο περιθωριοποίησης ή έχουν παραμείνει άνεργοι για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ευρώπης καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες προκειμένου να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη, να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια και να βελτιώσουν τις προοπτικές για απασχόληση.

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί μια νέα έννοια στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθένα έχει διαφορετική ανάπτυξη όσον αφορά την οικονομία αυτή. Ο τομέας κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να αναπτυχθεί σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο. Όταν η κοινωνική οικονομία μπορέσει να προσφέρει προστιθέμενη αξία στην οικονομική ανάπτυξη ενός έθνους, ο τρίτος τομέας θα μπορέσει να αναπτυχθεί ανάλογα με τις δομές.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2020 δεν έχουν σχέση μόνο με επιδιώξεις στα οικονομικά, αλλά έχουν και κοινωνικούς στόχους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να δώσει λύση στην κατάσταση απασχόλησης, επιθυμεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και να είναι περιβαλλοντικά βιώσιμη. Η κοινωνική οικονομία μπορεί να δώσει λύση στα προβλήματα αυτά και γι' αυτό το λόγο εκτιμάται ότι θα αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία στα επόμενα έτη, μέχρι το 2020.

Για την ενίσχυση των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, των κοινωνικών επιχειρήσεων και των μικροχρηματοδοτήσεων μέχρι και το 2020, τα κράτη μέλη μπορούν να διαμορφώσουν πολιτικές και στρατηγικές για τη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας. Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και η επίτευξη διατηρήσιμης ανάπτυξης είναι πολύ σημαντικές για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και θα πρέπει να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα στους σχετικούς φορείς, όπως φορολογικά κίνητρα ή κίνητρα για να απασχοληθούν άτομα από ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού. Χρήσιμο ακόμα θα ήταν να εξεταστεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

**5.1 Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην
πηγή»**

5.1.1 Η επιχείρηση

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (ΚΟΙΝΣΕΠ) «Ανακυκλώνω στην πηγή», αποτελεί ένα συλλογικό όχι μόνο οικολογικό, αλλά και κοινωνικό συνεταιριστικό εγχείρημα, το οποίο ξεκίνησε στην πόλη της Πάτρας το Νοέμβριο του 2013. Στόχος της συγκεκριμένης Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης είναι η οικολογική και η κοινωνική διαχείριση όλων των ανακυκλώσιμων υλικών, καθώς και της επαναχρησιμοποίησης, στην περιοχή της ανατολικής Πάτρας.

Στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (ΚΟΙΝΣΕΠ) «Ανακυκλώνω στην πηγή», δραστηριοποιούνται 170 πολίτες, καθένας από τους οποίους είναι κάτοχος συνεταιριστικής μερίδας από διάφορες περιοχές της πόλης και οι οποίοι προχώρησαν στην ίδρυση της επιχείρησης έχοντας ως στόχο την ανακύκλωση στην πηγή. Η έδρα-αποθήκη της επιχείρησης βρίσκεται σε νέα διεύθυνση από το Μάιο του 2015, στην Καραϊσκάκη 120, πίσω από το κατάστημα Lidl Αγίου Βασιλείου.

Όπως όλες οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές βασίζεται και αυτή στο Ν.4019/2011 (ΦΕΚ 216, τόμος Α) και πρόκειται για έναν αστικό συνεταιρισμό κοινωνικού σκοπού που έχει περιορισμένη ευθύνη των μελών που το απαρτίζουν και διαθέτει σύμφωνα με το νόμο εμπορική ιδιότητα. Αποτελεί έναν συνεταιρισμό που η διοίκησή του γίνεται ισότιμα από τα μέλη του και η λειτουργία του στηρίζεται σε πολλές δράσεις, οι οποίες εξυπηρετούν μόνο κοινωνικούς σκοπούς, αλλά και συλλογικά οφέλη. Το συλλογικό όφελος που προκύπτει κατανέμεται σε ποσοστό 5% για αποθεματικό, μέχρι και ποσοστό 35% στους εργαζόμενους και σε ποσοστό μεγαλύτερο από 60% για κοινωνικούς σκοπούς.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» έχει ως στόχο τη διάδοση της ανακύκλωσης όχι μόνο στη θεωρία, αλλά και στην πράξη με το διαχωρισμό των υλικών στο σπίτι, στη δουλειά, σε δημόσιους χώρους. Ο διαχωρισμός υλικών αναφορικά με χαρτί, πλαστικό, μέταλλα, ηλεκτρικές συσκευές, μπαταρίες, έλαια κ.λ.π.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» έχει προχωρήσει στη συλλογή και διάθεση στην τοπική βιομηχανία το 2014-2015, 400 τόνων α' ποιότητας ανακυκλώσιμων υλικών. Υπάρχουν κανονισμένα δρομολόγια αποκομιδής για έναν αριθμό που ξεπερνάει τις 100 επιχειρήσεις. Παράλληλα, πολλοί εθελοντές φτάνουν στην αποθήκη της και φέρνουν διαλεγμένα τα υλικά που έχουν για ανακύκλωση.

5.1.2 Εργαζόμενοι της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή»

Υπάρχουν δύο τρόποι συμμετοχής στις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις. Ο πρώτος τρόπος είναι η συμμετοχή ως εθελοντές. Υπό αυτή την έννοια, συλλέγονται στο σπίτι ή στην εργασία τα ανακυκλώσιμα υλικά διαχωρισμένα σε 3 τσάντες, χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο, λευκοσίδηρο. Μάλιστα, στην περίπτωση που αυτό είναι εφικτό τα μέλη της επιχείρησης πηγαίνουν μόνα τους τα υλικά στην αποθήκη της. Εάν αυτό είναι αδύνατο, επικοινωνούν με την ΚΟΙΝΣΕΠ και σε αυτήν την περίπτωση δηλώνουν σε ποιο χρονικό διάστημα θέλουν να πραγματοποιείται η συλλογή των υλικών από το φορτηγό της ΚΟΙΝΣΕΠ.

Στη δεύτερη περίπτωση ως μέλη της ΚΟΙΝΣΕΠ συμμετέχουν, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, προσφέροντας ένα μερίδιο, μία μετοχή αξίας 50 € Επομένως, όποιοι γίνονται μέλη της ΚΟΙΝΣΕΠ έχουν όλες τις υποχρεώσεις και όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται απ' το καταστατικό της «Ανακυκλώνω στην πηγή», δηλαδή συμμετοχή στη γενική συνέλευση, αλλά και σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, εκλέγειν και

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

εκλέγεσθαι στην Δ.Ε. Πάντως σε κάθε περίπτωση, μέλη και εθελοντές, συμμετέχουν με ισότιμο τρόπο στις συνελεύσεις που πραγματοποιούνται, λαμβάνουν αποφάσεις και μπορούν να προχωρήσουν στην εισήγηση θεμάτων λειτουργίας, διαχείρισης, κατανομής οφέλους της ΚΟΙΝΣΕΠ στην ετήσια συνέλευση των μελών.

Τα μέλη που απαρτίζουν τη Διοικούσα Επιτροπή της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» είναι:

- Ο πρόεδρος
- Ο αντιπρόεδρος
- Ο γραμματέας
- Ο ταμίας
- Τα μέλη

5.1.3 Οι ιδέες της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» για την ανακύκλωση υλικών

Σήμερα η ανακύκλωση στην Πάτρα έχει βρεθεί στα χαμηλότερα ποσοστά της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, από τους 100.000 τόνους απορριμάτων που παράγονται σε ετήσια βάση, μόνο οι 8.800 τόνοι καταλήγουν στους μπλε κάδους και στη συνέχεια μόνο οι 3.500-4.000 επανακτώνται και είναι μάλιστα και κακής ποιότητας. Το 50% και παραπάνω του ανακυκλώσιμου υλικού που συλλέγεται στους μπλε κάδους δεν επαναχρησιμοποιείται και θάβεται στην Ξερόλακα, τη χωματερή της Πάτρας.

Η ταφή πολύ μεγάλου όγκου υλικών που είναι χρήσιμα για τη βιομηχανία και το σύνολο της κοινωνίας ώθησε τη χωματερή σε καθ' ύψος υπέρβαση 50 μέτρων υπάρχοντας ο κίνδυνος κατάρρευσης και φυσικά η ανάγκη για νέα μέτρα στήριξης. Από την άλλη μεριά, τα εργολαβικά συμφέροντα μπορούν και προωθούν τη λύση εργοστασίων μηχανικής

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

διαλογής και σε σύντομο χρονικό διάστημα και της καύσης με την αύξηση των δημοτικών τελών.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» στηρίζεται στις συλλογικές αποφάσεις και παράλληλα στον συλλογικό έλεγχο αποτελώντας πλέον τη συνειδητή επιλογή που κάνουν οι ενεργοί πολίτες ενάντια στην ιδιοποίηση του κοινωνικού πλούτου από τους εργολάβους. Πολλά υλικά που συλλέγονται από την κοινωνική αυτή επιχείρηση έχουν τη δυνατότητα επισκευής και εν συνεχεία χαρίζονται σε σχολεία και δομές που τα χρειάζονται. Επίσης, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» λειτουργεί και το πρώτο «Repair Café» στον ελλαδικό χώρο της ομόνυμης παγκόσμιας μη κερδοσκοπικής αλυσίδας επαναχρησιμοποίησης.

Η επιλογή αυτής της κοινωνικής επιχείρησης στα 7 καλύτερα κοινωνικά εγχειρήματα στην Ελλάδα σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό κοινωνικών επιχειρηματιών ASHOKA, το γεγονός ότι συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, καθώς και η συνεργασία της με το Πανεπιστήμιο Πατρών της δίνει το κίνητρο να προσπαθήσει και για καινούριες ΚΟΙΝΣΕΠ στο χώρο της ανακύκλωσης σε οποιαδήποτε πόλη της Ελλάδας το αποφασίσουν οι πολίτες της.

Η «Διαλογή στην Πηγή» αποτελεί το διαχωρισμό των διακριτών κατηγοριών απορριμμάτων στο σημείο που παράγονται, έχοντας φυσικά ως σκοπό τη ξεχωριστή συλλογή και ταυτόχρονα ανακύκλωσή τους. Σημείο παραγωγής των υλικών για ανακύκλωση είναι το σπίτι, ο χώρος εργασίας, τα καταστήματα, τα εμπορικά κέντρα κ.λ.π.. Απαιτείται, δηλαδή, η εμπλοκή καθενός στη διαλογή υλικών εκεί όπου παράγονται στοχεύοντας στην αποδοτική ανακύκλωσή τους.

Η εμπειρία της Ευρώπης που πρωτοστατεί στη σωστή διαχείριση των απορριμμάτων έχει καθιερώσει τη «Διαλογή στην Πηγή» ως αναγκαίο στοιχείο προκειμένου να επιτυγχάνεται η αποδοτική ανακύκλωση των απορριμμάτων. Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό ότι στην τελευταία ανανέωση της βασικής Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας για τη διαχείριση απορριμμάτων (την οδηγία πλαίσιο 2008/98/EK), η διαλογή στην πηγή έχει καθοριστεί πια ως απαραίτητη νομική υποχρέωση των κρατών μελών αναφορικά με το γυαλί, το χαρτί, το πλαστικό και το μέταλλο.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Τα απορρίμματα, όταν και όπου παράγονται, διαχωρίζονται συνήθως σε κατηγορίες. Ο τρόπος που αναμειγνύονται στον κάδο κάνει δύσκολο μετέπειτα το διαχωρισμό τους. Δε στέκει, λοιπόν, λογικά να τα αναμειγνύουμε στο σημείο παραγωγής των υλικών για «ευκολία» και στη συνέχεια να ξοδεύονται μεγάλα ποσά σε υποδομές για να ξαναγίνει στη συνέχεια ο διαχωρισμός τους για να μπορέσουν να ανακυκλωθούν (και μάλιστα αν είναι εφικτός ο διαχωρισμός τους).

Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εμπειρία, κατόπιν πολλών χρόνων δοκιμών και κατόπιν πολλών συγκρίσεων, αποδείχθηκε ότι η ανακύκλωση γίνεται πιο αποδοτική όταν πραγματοποιηθεί ο διαχωρισμός των υλικών στην πηγή από τον πολίτη. Διάφοροι άλλοι τρόποι για τη διαλογή των απορριμμάτων για να μη γίνεται η ανάμειξη των υλικών στο σημείο που παράγονται, δοκιμάστηκαν και αποδείχτηκε ότι πρέπει να δαπανηθούν τεράστια χρηματικά ποσά εξαιτίας της κακής ποιότητας που είχαν τα ανακτώμενα υλικά μετά τη διαλογή τους. Ειδικά για το λόγο ότι αυτό είχε προηγηθεί από την ανάμειξη των ανακυκλωσίμων υλικών από τους πολίτες με οργανικά απορρίμματα. Γι' αυτό το λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω διαφόρων προγραμμάτων επενδύει στην ενημέρωση των πολιτών και πολύ πρόσφατα έθεσε ως νομική υποχρέωση των κρατών μελών για τα βασικά υλικά συσκευασίας τη διαλογή τους στην πηγή.

Όλα αυτά είναι σημαντικά και θα πρέπει να τονιστούν, διότι στην Ελλάδα γενικά, αλλά και στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας πιο ειδικά, καταβάλλονται προσπάθειες για να κατασκευαστούν τεράστια ιδιωτικά εργοστάσια για την επεξεργασία των απορριμμάτων, προκειμένου να καθιερωθεί η εφαρμογή της διαλογής των ανακυκλωσίμων υλικών από ανάμεικτα απορρίμματα με την αύξηση των δημοτικών τελών για τη λειτουργία τους μέσω εγγυημένων ποσοτήτων.

Οι επενδύσεις σε νέες μεθόδους και νέες τεχνολογίες κρίνονται απαραίτητες. Πρέπει να εξυπηρετούν το σκοπό τους και να επιτυγχάνουν το ζητούμενο αποτέλεσμα. Μεγάλες επενδύσεις στη συγκεκριμένη περίπτωση αποκλίνουν από αυτό που έχει δοκιμαστεί στην υπόλοιπη Ευρώπη και την κατεύθυνση που έχει δοθεί από το ψηφισμένο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), τα περιφερειακά σχέδια (ΠΕΣΔΑ) και τα τοπικά σχέδια. Και τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα εάν αποκλίνουν κατά πολύ το μέγεθος των μονάδων και των

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

επενδύσεων δεδομένης της νομικής υποχρέωσης που υπάρχει να εφαρμοστεί η διαλογή στην πηγή. Οι απόψεις πάνω σε αυτό το θέμα είναι ποικίλες.

Κάποιοι, λοιπόν, υποστηρίζουν ότι είναι απαραίτητο να υπάρχουν αυτές οι μονάδες, διότι δε μπορούν, δεν έχουν μάθει οι απλοί πολίτες να διαχωρίζουν τα υλικά στην πηγή και επειδή απαιτείται χρόνος για να μάθουν, δε θα μπορέσουν να καλυφθούν οι στόχοι ανάκτησης και ανακύκλωσης των υλικών. Κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν ότι θα χάσουν χρηματικά ποσά από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εάν δεν τις κάνουν. Μία άλλη άποψη είναι ότι ακόμα και οι χώρες, οι οποίες κάνουν ανακύκλωση εδώ και πολλά χρόνια έχουν φτάσει περίπου στο 30% των ανακυκλώσιμων. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται αυτές οι μονάδες απαραίτητα όσο καταβάλλονται οι απαιτούμενες προσπάθειες, προκειμένου να πραγματοποιείται ο διαχωρισμός στην πηγή.

Οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανακύκλωσης είναι το Βέλγιο, η Γερμανία, οι Σκανδιναβικές χώρες κ.λ.π., οι οποίες επιτυγχάνουν την ανακύκλωση των συσκευασιών σε πολύ μεγάλα ποσοστά, 80 – 95%, στηριζόμενες κατά κύριο λόγο στη διαλογή στην πηγή. Οι συσκευασίες είναι περίπου το 30% του συνόλου των Δημοτικών στερεών απορριμμάτων.

Το μεγάλο ερώτημα που τίθεται είναι: Εάν η Ευρώπη διαθέτει σήμερα χρήματα και στην Ελλάδα για υποδομές ανακύκλωσης σημαίνει ότι πρέπει να πραγματοποιούνται τεράστιες υποδομές αν δεν είναι απαραίτητες στην πραγματικότητα;

Είναι δύσκολο να επενδύουμε σε τεράστιες υποδομές που κοστίζουν πολλά εκατομμύρια στηριζόμενοι μόνο και μόνο σε μια αδυναμία της ελληνικής κοινωνίας, ισχυριζόμενοι ότι κρίνεται αναγκαίο. Πώς είναι δυνατό κάτι τέτοιο από τη στιγμή που δε μάθαμε ποτέ να διαχωρίζουμε υλικά; Και για ποιο λόγο να μη γίνει τα επόμενα χρόνια η διάθεση αυτών των χρημάτων που θα στοιχίσουν οι μονάδες σε εντατική ενημέρωση σε όλα τα επίπεδα προκειμένου οι Έλληνες πολίτες να μάθουν για τη διαλογή στη πηγή και να την εφαρμόζουν;

Είναι προτιμότερο να μην επενδυθούν τα υπέρογκα χρηματικά ποσά πάνω στις αδυναμίες της κοινωνίας, αλλά να επενδυθούν για να διορθωθούν. Το λειτουργικό κόστος αυτών των υποδομών θα είναι πολύ μεγάλο και πώς θα πληρωθεί σε περίπτωση που οι

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

μονάδες αποδειχθούν ότι δεν επιτυγχάνουν το στόχο τους; Το ρίσκο είναι μεγάλο, αφού οι νέες μονάδες μπορεί να μην είναι δυνατό να παράγουν υλικά καθαρά που να μπορούν να ανακυκλωθούν.

Όλοι αυτοί οι προβληματισμοί υπάρχουν και δημιουργούνται κατά καιρούς ερωτήματα που θα πρέπει να απασχολήσουν αυτούς που πήραν αποφάσεις και αυτούς που θα πάρουν αποφάσεις για τις υπόλοιπες υποδομές στο σύντομο μέλλον. Εκτός από το κόστος των επενδύσεων και των λειτουργικών εξόδων των υποδομών, έχει σημασία και το τί μηνύματα περνούν στο κοινό οι μονάδες αυτές.

Η θεωρία από την πράξη απέχουν και είναι φυσικά διαφορετικό να ισχυριζόμαστε ότι πρέπει να μάθουμε τη διαλογή στην πηγή, όπως την έμαθαν και οι πολίτες άλλων ευρωπαϊκών χωρών και ότι θα επενδύσουμε για να μάθουμε πάνω σε αυτό και άλλο να λέμε ότι επειδή δε θα μάθουμε ποτέ την ανακύκλωση στην πηγή της, ότι πρέπει να ξοδέψουμε εκατομμύρια ευρώ σε υποδομές που θα έχουν αμφίβολο αποτέλεσμα. Η πρώτη διάσταση προσπαθεί να διορθώσει την κοινωνία και τη συμπεριφορά του πολίτη, ενώ η δεύτερη διάσταση την ωθεί απλά σε συμπεριφορές που θα είναι η «επιβεβαίωση» για την ορθότητα των επιλογών που γίνονται στις υποδομές έχοντας μεγάλο κόστος για τη χώρα.

5.1.4 Επιχειρησιακό σχέδιο –έργο της επιχείρησης

Αναφορικά με τους ιδιώτες πραγματοποιείται η συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών με φορτηγό της επιχείρησης σε διάφορες περιοχές της Πάτρας. Η ανακύκλωση περιλαμβάνει:

- Οικιακές συσκευές, όπως για παράδειγμα, τηλεοράσεις, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, πλυντήρια, κουζίνες, ψυγεία, air condition, κινητά, καλώδια, μικροσυσκευές κ.λ.π.
- Βιβλία, παλαιές συλλογές, αρχεία, έγγραφα, εγκυκλοπαίδειες κ.λ.π.
- Τηγανέλαια

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Πλαστικά καπάκια από μπουκάλια τροφίμων για την αγορά αναπηρικού αμαξιδίου.
- Όλες τις λάμπες και μπαταρίες

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες υπηρεσίες και τα σχολεία, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» πραγματοποιεί κανονικά δρομολόγια σε επιχειρήσεις, σε δημόσιες υπηρεσίες και σε σχολεία λαμβάνοντας χαρτόνια, πλαστικά περιτυλίγματα, συσκευασίες και υπολείματα παραγωγής, τα οποία είναι διαλεγμένα και καθαρά. Επίσης, αναλαμβάνει την τοποθέτηση χάρτινων ή συρμάτινων κάδων για τη συγκέντρωση χαρτιού, βιβλίων, χαρτονιού, καταλόγων, αρχείων, πλαστικών μπουκαλιών, ηλεκτρικών συσκευών και αλουμινίου.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δημιουργεί καινούριο μοντέλο οργάνωσης στα πλαίσια της κοινωνικής οικονομίας με διαφάνεια, αλλά και διαρκή συμμετοχή της κοινωνίας στις λειτουργίες του. Όλοι οι παράγοντες σύμφωνα με τους οποίους διαμορφώνεται αυτό το μοντέλο βρίσκονται στο παρακάτω επιχειρησιακό της σχέδιο.

Οι στρατηγικοί συνεργάτες τη επιχείρησης είναι:

- Οι πολίτες που φέρνουν υλικά στην αποθήκη
- Οι πολίτες που καλούν την επιχείρηση στο χώρο τους
- Τα σχολεία
- Το Πανεπιστήμιο
- Οι δημόσιες υπηρεσίες
- Η ελληνική εταιρία αξιοποίησης ανακύκλωσης
- Οι ιδιωτικές εταιρίες (εστίαση, χονδρέμποροι τροφίμων, super markets, βιομηχανίες κ.λ.π.)

Τα δρομολόγια που αναλαμβάνει η επιχείρηση να κάνει είναι:

- Καθημερινά δρομολόγια περισυλλογής με το φορτηγό

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Οργάνωση διαλογής των υλικών στην αποθήκη
- Ξεναγήσεις σχολείων
- Λειτουργία Repair Cafe
- Διοργάνωση καμπάνιας συλλογής ηλεκτρικών Σαββάτου ανά τρίμηνο

Τα βασικά πρόσωπα της εν λόγω Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης, πάνω στα οποία στηρίζεται είναι:

- Εθελοντές
- Εργαζόμενοι
- Μέτοχοι

Τα απαραίτητα εργαλεία που θα πρέπει να είναι στη διάθεσή της είναι:

- Η στεγασμένη αποθήκη
- Οι κάδοι σύρματος
- Ένα φορτηγό υδραυλικής φόρτωσης
- Η υδραυλική πρέσσα
- Το container ηλεκτρικών
- Το press container

Η προσφορά της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης στους πελάτες είναι:

- Οι σταθερές σε συχνότητα και όγκο παραδόσεις υλικών
- Η εύκολη μεταφορά σε μικρό χρόνο
- Η μεγάλη γκάμα ανακυκλωμένων υλικών
- Η άριστη ποιότητα στο διαλεγμένο υλικό

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο είναι η εξής:

- Το καθαρό περιβάλλον
- Το νέο συνεταιριστικό μοντέλο
- Η παροχή του 60% των κερδών της επιχείρησης
- Η εκπαίδευση στη διαλογή στην πηγή και στα υλικά
- Η μείωση απορριμάτων που συλλέγονται

Οι σχέσεις με τους πελάτες περιλαμβάνουν:

- Προφορικές συμφωνίες
- Συμβόλαια συνεργασίας

Τα κανάλια επικοινωνίας είναι:

- Η από «στόμα σε στόμα» διαφήμιση
- Τα social media
- Το ραδιόφωνο
- Η συμμετοχή σε εκδηλώσεις

Οι δωρεάν ωφελούμενοι είναι:

- Τα νοικοκυριά
- Οι σύλλογοι
- Τα σχολεία
- Το Πανεπιστήμιο
- Οι ιδιωτικές υπηρεσίες
- Οι δημόσιες υπηρεσίες
- Οι εκδηλώσεις

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Οι αγοραστές της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης είναι:

- Οι ανακυκλωτές ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών
- Οι χονδρέμποροι χαρτιού, πλαστικών, μετάλλων

Οι πηγές εσόδων της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» προέρχονται από:

- Τις πωλήσεις υλικών
- Τους μετόχους
- Τους κατόχους συνεταιριστικών μεριδίων

Τα κόστη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» είναι:

- Το ενοίκιο, οι λογαριασμοί ΔΕΚΟ
- Η αμοιβή εργαζόμενων
- Τα ασφάλιστρα
- Οι φόροι-τέλη
- Τα καύσιμα, οι επισκευές αυτοκινήτων

Τα οικονομικά της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή»

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δεν έχει δεχθεί καμία κρατική ή κάποια άλλη επιχορήγηση και τα έσοδά της απορρέουν καθαρά και μόνο από τις πωλήσεις των υλικών που συλλέγει.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα κιλά που συλλέχθηκαν ανά υλικό κάθε έτος και πραγματοποιείται σύγκριση ανάμεσα σε δύο ολοκληρωμένα έτη, το

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

2014 και το 2015. Στο δεξί μέρος του πίνακα αναφέρονται οι χρηματικές αξίες των υλικών σε ευρώ.

Πίνακας 1. Σύγκριση ποσότητας υλικών της κοινωνικής επιχείρησης για τα έτη 2014 και 2015.

ΕΤΟΣ	ΧΑΡΤΟΝΙ	ΛΕΥΚΟ	ΜΙΧ ΧΑΡΤΙ	ΒΙΒΛΙΟ	ΡΕΤ	ΠΛΑΣΤΙΚΟ	ΛΕΥΚΟΣΙ ΔΗΡΟΣ + ΜΕΤΑΛΛ Α	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ	ΤΕΛΑΡΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΙΛΑ	ΑΞΙΑ
2014	111.830	28.320	47.534	8.140	2.625	13.095	675	40	-	-	212.259	16.524,82 €
2015	87.290	22.700	19.070	8.550	1.720	19.510	2.790	1.490	15.670	240	179.030	15.848,90 €
ΣΥΓΚΡΙΣΗ	- 24.540	- 5.620	-28.464	410	- 905	6.415	2.115	1.450	15.670	240	- 33.229	-675,92 €
ΣΥΝΟΛΑ	199.120	51.020	66.604	16.690	4.345	32.605	3.465	1.530	15.670	240	391.289	32.373,72 €

Πηγή: recycleatsource.gr

Ένας πίνακας με τα στοιχεία που επιδιώκει η επιχείρηση σχετικά με τις εισροές της το 2016, διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 2. Πρόβλεψη εισροών της κοινωνικής επιχείρησης για το 2016.

	MATERIAL*				INCOME	COSTS
YEAR	PAPER	PLASTICS	METALS	ELECTRICS		
2014	196.000	16.000	700	0	16.000,00 €	16.000,00 €
2015	140.000	21.500	4.300	16.000	16.000,00 €	16.000,00 €
2016	140.000	25.000	4.300	32.000	18.000,00 €	16.000,00 €
* KILOS						

Πηγή: recycleatsource.gr

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Από τα δεδομένα του πίνακα απορρέει ότι υπάρχει η επιδίωξη να αυξηθούν κάποια υλικά, όπως για παράδειγμα, τα υλικά «πλαστικό» και «ηλεκτρικές συσκευές», φέρνοντας έσοδα που αναλογούν περίπου στο χρηματικό ποσό των 2.000 ευρώ, ενώ παράλληλα γίνονται προσπάθειες να παραμείνουν τα έξοδα στις 16.000 ευρώ.

Επίσης, το πρώτο Repair Cafe στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από την Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» που αποτελεί το πρώτο της παγκόσμιας αλυσίδας επαναχρησιμοποίησης RepairCafe.org και ξεπερνάει τα 1.025 σημεία σε όλο τον πλανήτη. Το Repair Cafe αποτελεί μια εκδήλωση, η οποία πραγματοποιείται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο φιλικό χώρο στην αποθήκη της, στην οποία μπορούν να προσέλθουν όλοι όσοι έχουν χαλασμένες συσκευές και αντικείμενα, ένα laptop, ένα ποδήλατο, ένα κινητό τηλέφωνο, μία επιχείρηση κ.λ.π. Μπορούν, λοιπόν, να συναντηθούν με εθελοντές που είναι ειδικοί και να προσπαθήσουν να τα επισκευάσουν δωρεάν, «πίνοντας έναν καφέ».

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι τηρούνται οι κανόνες ασφαλείας στο χώρο που γίνονται οι επισκευές. Πρόκειται για έναν φιλικό χώρο σε παιδιά και κατοικίδια, ενώ το Repair Cafe είναι δυνατό να διοργανωθεί και σε άλλους χώρους, όπως είναι οι σύλλογοι, τα σχολεία, οι πανεπιστημιακές σχολές, τα ΚΑΠΗ, οι καφετέριες και διάφορα καταστήματα.

5.2 Η Κοινωνική Επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.»

5.2.1 Η επιχείρηση

Πρόκειται για μία κοινωνική επιχείρηση, η οποία ξεκίνησε με 69 μετόχους από την Αρκαδία και την Ηλεία. Η ίδρυσή της πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2011 στην Αρχαία Ολυμπία και αποτέλεσε ένα μοντέλο κοινωνικής αυτοδιαχειριζόμενης επιχειρηματικότητας, μια πολυσυμμετοχική οικονομική μονάδα.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Το 2014 προχώρησε σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της κατά 420.000 ευρώ για να υλοποιήσει μία επένδυση ύψους 1 εκατομμυρίου ευρώ κατασκευής εργοστασίου χυμοποίησης και τυποποίησης των προϊόντων της. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια με την έκδοση 7.000 μετοχών ονομαστικής αξίας 60 ευρώ.

Η κοινωνική αυτή επιχείρηση εξασφάλισε την έγκριση της πρότασής της, την οποία και υπέβαλε στην Αναπτυξιακή Ολυμπία, προκειμένου να προχωρήσει στην κατασκευή του εργοστασίου χυμού και τυποποίησης των προϊόντων της. Η επένδυση ύψους 1 εκατομμυρίου ευρώ εντάχθηκε στο πρόγραμμα leader με επιχορήγηση που ανέρχεται στο ποσοστό 50% της δαπάνης.

Η κατασκευή χυμοποιητηρίου της πολυσυμμετοχικής κοινωνικής επιχείρησης Αλφειός Ρόδι Α.Ε. είναι το δεύτερο κομβικό σημείο στην πορεία, τρία χρόνια μετά την ίδρυσή της για να ακολουθήσει στη συνέχεια, το 2014, η τοποθέτηση των προϊόντων της στην αγορά με την μορφή φρέσκου καρπού και χυμού.

Η Αλφειός Ρόδι Α.Ε. έχοντας 126 μετόχους ασκεί τη δραστηριότητά της στην καλλιέργεια της ροδιάς, την εμπορία και τη μεταποίησή της και αναπτύσσεται έχοντας στο επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή της κοιλάδας του Αλφειού, του Λάδωνα και του Ερύμανθου. Μάλιστα, τον ίδιο χρόνο η επιχείρηση μετρούσε 60.000 ροδιές της ποικιλίας wonderful σε καλλιέργεια 1.100 στρεμμάτων που φροντίζουν οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες τους και υποστηρίζονται από την εταιρία με μια σειρά υπηρεσιών, καλλιεργητικές, αναπτυξιακές υπηρεσίες, υπηρεσίες μανάτζμεντ και μάρκετινγκ.

Από την ημέρα ίδρυσης μέχρι και σήμερα τα άτομα της Αλφειός αυξήθηκαν και οι ροδώνες καλύπτουν 2.000 στρέμματα. Μάλιστα, η γεωγραφική έκτασή τους εκτείνεται σε ολόκληρη την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και ορισμένοι βρίσκονται στην Ήπειρο, αλλά και στην Αττική. Σε συνδυασμό με τις σύγχρονες καλλιεργητικές πρακτικές δημιούργησε μια επιστημονική βάση δεδομένων και προχώρησε στην πιστοποίηση των καλλιεργειών με τα πιστοποιητικά Agro 2.1, Agro 2.2 και Global gap. Συνεπώς, ακολούθησε

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

την εφαρμογή μιας ολιστικής καλλιεργητικής μεθόδου που ενισχύει ολοένα και περισσότερο την αρμονική σχέση εδάφους, φυτού και προϊόντος.

Στα τέλη του 2015 ολοκληρώθηκε ο πρώτος αναπτυξιακός κύκλος της κοινωνικής επιχείρησης Αλφειός Ρόδι Α.Ε. και λειτούργησε στο Κολίρι του Πύργου Ηλείας, εκεί όπου στεγάζονταν το βιομηχανικό κτίριο της ΝΕΚΤΑΡ ΝΤΟΑ, το εργοστάσιο επεξεργασίας και παραγωγής φυσικού χυμού ροδιού. Δίχως κανέναν τραπεζικό δανεισμό και χωρίς βάρη και χρέη δημιουργήθηκε μια σύγχρονη, πλήρης και εμφανής γραμμή παραγωγής φυσικού χυμού που έχει υψηλά πρότυπα και προδιαγραφές, αφού υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας 3 τόνων ροδιού ανά ώρα. Στο εγχείρημα συμμετέχουν 207 οικογένειες-μέτοχοι, κυρίως από την Πελοπόννησο, αλλά και τη Στερεά Ελλάδα, την Αττική και την Ήπειρο. Οι καλλιέργειες ξεπερνούν τα 2.000 στρέμματα.

Το αποκορύφωμα της παραγωγής ήταν η τελευταία εβδομάδα του προηγούμενου έτους, του 2015. Πράγματι, επρόκειτο για μια εντελώς ξεχωριστή εβδομάδα. Μιλώντας με αριθμούς, εμφιαλώθηκαν 16.332 φιάλες κι έτσι καλύφθηκαν οι προσδοκίες και των πιο απαιτητικών πελατών με την παραγωγή 100% φυσικού χυμού δίχως συντηρητικά, γλυκαντικά και αρωματικές ουσίες. Από το 2016, ο χυμός ροδιού στη συσκευασία των 250ml φτάνει στις αγορές της Θεσσαλονίκης, της Πελοποννήσου και της Αθήνας.

5.2.2 Οι εργαζόμενοι της «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.»

Οι 69 ιδρυτικοί μέτοχοι - παραγωγοί από τους νομούς Αρκαδίας και Ηλείας συνασπίστηκαν και επένδυσαν στον πρωτογενή τομέα. Παρά την οικονομική κρίση και τις δύσκολες συνθήκες προχώρησαν στην ίδρυση μιας πολυσυμμετοχικής εταιρίας κοινωνικής επιχειρηματικότητας, όπου κανείς από αυτούς δε διατηρεί ποσοστό πάνω από 1%. Σήμερα απασχολεί 207 οικογένειες, άτομα διαφορετικών ηλικιών που έχουν όλοι τον ίδιο σκοπό. Η επιχείρηση απασχολεί όλο το ηλικικό φάσμα και αξίζει να τονιστεί ότι είναι αρκετοί οι νέοι από 20 έως και 30 ετών.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Το Διοικητικό Συμβούλιο της κοινωνικής επιχείρησης Αλφειός Ρόδι Α.Ε. αποτελούν οι εξής:

Πίνακας 3. Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου της Αλφειός Ρόδι Α.Ε.

Ο πρόεδρος
Ο αντιπρόεδρος
2 εντεταλμένοι σύμβουλοι
5 μέλη
4 αναπληρωματικά μέλη

Πηγή: www.alfeiosrodi.gr

5.2.3 Επιχειρησιακό σχέδιο της Αλφειός Ρόδι Α.Ε.

Η Αλφειός Ρόδι Α.Ε. αποτελεί την πρώτη κοινωνική επιχείρηση, η οποία διαθέτει το πρώτο πλήρες εργοστάσιο στην Ευρώπη. Αυτό το επιχειρηματικό ταξίδι αποτελεί μια μεγάλη καινοτομία και υπάρχει απόλυτη διαφάνεια απέναντι στους καταναλωτές, οι οποίοι γνωρίζουν όλη τη διαδρομή ενός φυσικού ελληνικού χυμού ροδιού.

Το επιχειρηματικό σχέδιο της είχε ως βάση την ολοκληρωμένη καλλιέργεια και διαχείριση της ροδιάς, ποικιλίας wonderful, στις κοιλάδες των ποταμών, Λάδωνα, Ερύμανθου και Αλφειού, στην Πελοπόννησο. Μάλιστα, στην αρχή βασίστηκε στις αρχές της οικονομίας κλίμακας και της προστιθέμενης αξίας. Ήρθε αντιμέτωπο με τις συνθήκες της οικονομικής κρίσης που βιώνουμε στη σύγχρονη εποχή, αλλά τη διαφορά την έκανε η δύναμη και η θέληση της ομάδας.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η βιωσιμότητα της κοινωνικής αυτής επιχείρησης προέβλεπε να δημιουργηθούν κρίκοι στην παραγωγική αλυσίδα. Όμως, οι ιδέες και οι δράσεις συνεχίζονται.

Το εγχείρημα της Αλφειός Ρόδι Α.Ε. είναι:

- Κοινωνικό
- Πρωτοπόρο
- Προσοδοφόρο

Τα βασικά πρόσωπα πάνω στα οποία στηρίζεται είναι:

- Οι μετόχοι
- Οι καλλιεργητές
- Τα μέλη της εταιρίας

Το εγχείρημα συντελεί άμεσα:

- Στην ικανοποίηση του καταναλωτή
- Στην υγιεινή διατροφή
- Στη δημιουργία θέσεων εργασίας
- Στην προστασία του περιβάλλοντος

Οι δράσεις της συγκεκριμένης κοινωνικής επιχείρησης είναι οι εξής:

- Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.
- Η διάθεση 20.000 μοσχευμάτων ως δενδρύλλια, στην περιοχή.
- Η συμπαραγωγή φυτωρίου 20.000 μοσχευμάτων.
- Η δημιουργία μεγάλης παραγωγής ροδιών σε 400 στρέμματα.

Οι αρχικοί της στόχοι ήταν:

- Η προσφορά ενός 100% φυσικού και ελληνικού προϊόντος.
- Η δημιουργία μιας επιστημονικής, τεχνικής και διαχειριστικής ομάδας.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Η επέκταση και σε άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, όπως Αργολίδα και Μεσσηνία.
- Η φύτευση 100.000 δένδρων σε 2.000 στρέμματα μέχρι την άνοιξη του 2013.

Κρίκοι στην παραγωγική αλυσίδα είναι:

- Οι ροδώνες
- Το εργοστάσιο επεξεργασίας χυμού
- Το brand name
- Το μάρκετινγκ
- Το μάνατζμεντ

Συνδυασμός δύο βασικών οικονομικών αρχών:

- Της οικονομίας κλίμακας
- Της προστιθέμενης αξίας

Η επιχείρηση μπορεί να αντεπεξέλθει:

- Στο κόστος της αγοράς δενδρυλλίων
- Στο μισθό του γεωπόνου
- Στη διαδικασία πιστοποίησης
- Στην προώθηση του προϊόντος
- Στη συσκευασία του προϊόντος

Τα καινοτόμα χαρακτηριστικά της επιχείρησης είναι:

- Η δύναμη και η συνεργασία της ομάδας
- Η μελέτη της αγοράς

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

- Η αξία του προϊόντος που παράγεται τόσο στη διατροφή όσο και στη φαρμακευτική.

Τα δυνατά σημεία της επιχείρησης είναι:

- Η διάθεση νέων ανθρώπων για ενασχόληση στο συγκεκριμένο εγχείρημα στον πρωτογενή τομέα.
- Η ύπαρξη ενός οράματος, ενός ολοκληρωμένου σχεδίου.
- Το μέγεθος των οικονομιών κλίμακας.
- Η συνεργασία και η ομαδική πρωτοβουλία.

Οι στόχοι της επιχείρησης επεκτείνονται στην:

- Κατασκευή υπερσύγχρονης γραμμής παραγωγής βιομηχανικής μονάδας παραγωγής και εμφιάλωσης φυσικού χυμού ροδιού.
- Παραγωγή μεγάλης ποσότητας φρέσκου ροδιού και εμφιάλωση από 15 έως 20.000 φιάλες την ημέρα.
- Διανομή προϊόντος σε χώρες του εξωτερικού
- Η προσφορά θέσεων εργασίας
- Η ενίσχυση του τζίρου
- Η επέκταση στην ευρωπαϊκή αγορά

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Το business plan της κοινωνικής επιχείρησης έχει υλοποιηθεί κατά:

- 90% με ίδιους πόρους.
- 10% προέρχεται από το πρόγραμμα Leader της Αναπτυξιακής Ολυμπίας.

Τα πλεονεκτήματα από την ομάδα που εργάζεται στην επιχείρηση είναι:

- Οι δεσμεύσεις των μετόχων
- Οι κοινοί κανόνες
- Η ανάπτυξη παραγωγών
- Η καλλιέργεια, η τυποποίηση και η προώθηση του προϊόντος
- Το κοινό μάρκετινγκ και μανάτζμεντ

Οι μέτοχοι-παραγωγοί της Αλφειός Ρόδι Α.Ε. έθεσαν σε εφαρμογή το business plan που εκπόνησαν βλέποντας τις προοπτικές που έχει η καλλιέργεια ροδιού και αξιοποιώντας την ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση διεθνώς. Επομένως, πέρασαν από κοινού στο επόμενο βήμα, το εργοστάσιο πλήρους επεξεργασίας του χυμού του ροδιού, που επιτρέπει να καταστούν πλήρως βιώσιμοι οι ροδώνες των 207 οικογενειών-μετόχων της εταιρίας και άλλα κτήματα που θα καλλιεργούν το ρόδι στην περιοχή της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας.

Το προϊόν τοποθετείται ήδη στα ράφια των σουπερμάρκετ και των καταστημάτων σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και στην ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου, ενώ ο στόχος για το 2017 είναι να γίνουν εξαγωγές. Τους καρπούς της προσπάθειάς τους, τα ρόδια, έχουν γευθεί ήδη καταναλωτές στη Γερμανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, την Ιταλία και το Βέλγιο. Η καινοτομία οφείλεται και στη διαδικασία κατασκευής της μονάδας, το 80% της αυτής κατασκευάστηκε στην Κωνσταντινούπολη και το 20% στην Ξάνθη.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Αναμφίβολα, η επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» δεν παρέμεινε μία επιχειρηματική ιδέα, αλλά στηρίχτηκε σε ένα ολοκληρωμένο επιχειρηματικό σχέδιο και δημιουργήθηκε ένα αξιόπιστο brand name. Η βιωσιμότητα του επιχειρηματικού σχεδίου προϋποθέτει την ανάπτυξη σε 3.000 στρέμματα. Η παραγωγική αλυσίδα αποτελείται από 8 κρίκους ξεκινώντας από το χωράφι και φτάνοντας μέχρι και τον καταναλωτή. Οι κρίκοι που παίζουν καθοριστικό ρόλο είναι τα κτήματα, το management, το brand name και το εργοστάσιο χυμού. Τα υπολοιπα, δηλαδή διαχείριση, logistics, μεταφορές και συσκευαστήρια, υπάρχουν στην αγορά.

Σε χρονικό ορίζοντα πέντε ετών εκτιμάται ότι η εταιρία θα φτάσει να διαχειρίζεται από 3.000 έως 4.000 στρέμματα που θα παράγουν 10.000 τόνους ρόδι. Από αυτούς το 40% θα πηγαίνει για χυμό και περίπου το 40% θα καταναλώνεται σε Ελλάδα και εξωτερικό. Με το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή το 15 με 20% η κοινωνική πολυσυμμετοχική επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» θα τροφοδοτεί καφετέριες και εστιατόρια.

5.3 Σύγκριση των δύο κοινωνικών επιχειρήσεων

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» αποτελεί ένα συλλογικό, οικολογικό και κοινωνικό συνεταιριστικό εγχείρημα και η κοινωνική επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» αποτελεί ένα μοντέλο κοινωνικής αυτοδιαχειριζόμενης επιχειρηματικότητας, μια πολυσυμμετοχική οικονομική μονάδα. Πρόκειται, λοιπόν, για διαφορετικής φύσεως επιχειρήσεις που το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι είναι κοινωνικές.

Και οι δύο επιχειρήσεις παρουσιάζουν εμπορική ιδιότητα, αλλά έχουν διαφορετικό αντικείμενο ενασχόλησης. Η πρώτη ανακυκλώνει χρησιμοποιημένα υλικά και κάποια από αυτά τα επεξεργάζεται για να χρησιμοποιήσει ξανά, ενώ η δεύτερη παράγει και εμψιαλώνει φυσικό χυμό ροδιού. Όμως και οι δύο επιχειρήσεις έχουν κοινωνικό και οικολογικό σκοπό.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η πρώτη κοινωνική επιχείρηση πλεονεκτεί στο γεγονός ότι έχει απόλυτα κοινωνικό σκοπό κι από τη λειτουργία της εξυπηρετούνται συλλογικά οφέλη. Δείχνει ενδιαφέρον για την κοινωνική διαχείριση όλων των ανακυκλώσιμων υλικών, εκπαιδεύει τους πολίτες στη διαλογή στην πηγή και στα υλικά και παρέχει το μεγαλύτερο μέρος των κερδών της (περίπου το 60%) στο κοινωνικό σύνολο. Η «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» που αναλαμβάνει την παραγωγή και εμφιάλωση ενός προϊόντος που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της τοπικής και διεθνούς αγοράς εκδηλώνει με διαφορετικό τρόπο το κοινωνικό ενδιαφέρον της μέσω της εξασφάλισης υγιεινής διατροφής και άρα της ικανοποίησης του καταναλωτή, όπως επίσης και με τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Επίσης και οι δύο επιχειρήσεις προσπαθούν να αναδείξουν το οικολογικό περιβάλλον, αλλά και αυτή η προσπάθεια γίνεται με διαφορετικό τρόπο. Αναφορικά με το οικολογικό όφελος, η κοινωνική επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» αποτελεί ένα νέο συνεταιριστικό μοντέλο που συντελεί στο καθαρό περιβάλλον και στη μείωση των απορριμμάτων που συλλέγονται. Η δεύτερη επιχείρηση προσπαθεί να παράγει σεβόμενη το φυσικό περιβάλλον.

Επιπλέον, το εγχείρημα και των δύο επιχειρήσεων είναι κοινωνικό και πρωτοπόρο, όμως στην περίπτωση της «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» είναι και προσοδοφόρο. Η διαφορά ανάμεσα στις δύο επιχειρήσεις είναι στα έσοδα και στην επιχορήγηση. Η πρώτη κοινωνική επιχείρηση έχει μικρότερα έσοδα, τα οποία προέρχονται καθαρά από τις πωλήσεις υλικών στους μετόχους και στους κατόχους συνεταιριστικών μεριδίων, αλλά και μικρότερα κόστη διατήρησης και συντήρησης.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Η δεύτερη κοινωνική επιχείρηση έχει μεγαλύτερα έσοδα και μπορεί σαφώς να αντεπεξέλθει στο κόστος της, αφού ενισχύει συνεχώς το τζίρο της. Των εσόδων αυτών επωφελούνται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό οι εργαζόμενοι της. Μάλιστα, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δεν έχει δεχθεί καμία κρατική ή κάποια άλλη επιχορήγηση. Τα έσοδά της απορρέουν καθαρά και μόνο από τις πωλήσεις των υλικών που συλλέγει, ενώ η «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» έχει δεχθεί κρατική επιχορήγηση. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι καμία από τις δύο δεν έχει κάποιον τραπεζικό δανεισμό.

Και οι δύο επιχειρήσεις έχουν ως βασικό καινοτόμο χαρακτηριστικό τη δύναμη και τη συνεργασία της ομάδας, τη διάθεση κάποιων ανθρώπων για ενασχόληση στο συγκεκριμένο εγχείρημα στον κοινωνικό τομέα, προκειμένου να υλοποιήσουν ένα όραμα, για να επιτευχθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο.

Πρόσθετα καινοτόμα χαρακτηριστικά για την «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» είναι το γεγονός ότι έχει μελετήσει την αγορά, οπότε προσφέρει ένα προϊόν που μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του καταναλωτή. Η αξία του προϊόντος που παράγεται είναι μεγάλη τόσο στη διατροφή όσο και στη φαρμακευτική. Οι νέες μέθοδοι παραγωγής, τα υψηλά πρότυπα και οι προδιαγραφές οδήγησαν στην ταχύτατη επέκταση της κοινωνικής αυτής επιχείρησης, στην απόκτηση ενός ισχυρού brand name με την κατασκευή υπερσύγχρονης γραμμής παραγωγής βιομηχανικής μονάδας παραγωγής και εμφιάλωσης φυσικού χυμού και επομένως στην κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής της.

Πρόκληση για την κοινωνική επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» είναι η προσφορά σε ολόκληρη την κοινωνία χωρίς να έχει οικονομικό αντάλλαγμα και η ενεργός συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος. Το ελπιδοφόρο της εγχείρημα έχει οικολογικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Η φιλοσοφία της είναι ότι αυτό που πετάμε είναι ένας πλούτος που μπορεί να επιστρέψει στην τοπική κοινωνία. Για την «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» η διανομή του προϊόντος σε χώρες του εξωτερικού, η επέκταση στην ευρωπαϊκή αγορά και η ενίσχυση του τζίρου αποτελούν σημαντικές προκλήσεις.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Αναφορικά με τις καλές πρακτικές η κοινωνική επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δημιουργεί ένα καινούριο μοντέλο οργάνωσης στα πλαίσια της κοινωνικής οικονομίας με διαφάνεια, αλλά και διαρκή συμμετοχή της κοινωνίας στις λειτουργίες του, κάτι το οποίο είναι φανερό σε όλους, αφού συνεργάτες της επιχείρησης είναι ο οποιοσδήποτε πολίτης ή οργανισμός και επωφελείται δωρεάν. Επίσης, προσφέρει εκπαίδευση για την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση υλικών δημιουργώντας οικολογική συνείδηση στους πολίτες. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι στις προτεραιότητες της. Από την άλλη μεριά, η «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» παράγει ένα 100% φυσικό ελληνικό χυμό, επιδιώκει να είναι ικανοποιημένο το καταναλωτικό κοινό, νοιάζεται για τον καταναλωτή και την υγεία του. Επίσης, έχει δημιουργήσει θέσεις εργασίας για πολλά άτομα στην τοπική κοινωνία και όλα αυτά έχοντας ως βασικό άξονα την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα πιο σημαντικά στοιχεία και για τις δύο επιχειρήσεις φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω συγκεντρωτικό πίνακα.

	Ανακυκλώνω στην πηγή	Αλφειός Ρόδι Α.Ε.
Φύση κάθε επιχείρησης	Αποτελεί κοινωνικό, συνεταιριστικό εγχείρημα.	Μοντέλο κοινωνικής αυτοδιαχειριζόμενης επιχειρηματικότητας.
Αντικείμενο ενασχόλησης	Ανακύκλωση, επεξεργασία και επαναχρησιμοποίηση υλικών.	Παραγωγή και εμφιάλωση φυσικού χυμού ροδιού.
Σκοπός	Κοινωνικός και οικολογικός.	Οικονομικός, κοινωνικός, και οικολογικός.
Εξυπηρέτηση συλλογικού οφέλους	Κοινωνική διαχείριση όλων των ανακυκλώσιμων υλικών, εκπαίδευση των πολιτών στη διαλογή στην πηγή, παροχή του 60% των κερδών της στο κοινωνικό σύνολο.	Εξασφάλιση υγιεινής διατροφής και ικανοποίησης του καταναλωτή, δημιουργία θέσεων εργασίας.
Οικολογική προσπάθεια	Συντελεί στο καθαρό περιβάλλον και στη μείωση των απορριμάτων που συλλέγονται.	Προσπαθεί να παράγει σεβόμενη το φυσικό περιβάλλον.
Ωφελοόμενοι	Όλοι οι πολίτες.	Το ανθρώπινο δυναμικό της άμεσα και έμμεσα οι

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

		καταναλωτές του προϊόντος.
Πηγή εσόδων	Πωλήσεις υλικών στους μετόχους και στους κατόχους συνεταιριστικών μεριδίων.	Πωλήσεις προϊόντος στην τοπική και διεθνή αγορά.
Έσοδα	Ένα μικρό, ασήμαντο χρηματικό ποσό.	Μεγάλα χρηματικά ποσά.
Επωφελούμενοι των εσόδων	Το κοινωνικό σύνολο.	Οι εργαζόμενοι και οι μέτοχοι της επιχείρησης.
Κρατική επιχορήγηση	Καμία.	Έχει δεχτεί.
Τραπεζικός δανεισμός	Κανένας.	Κανένας.
Καινοτόμα χαρακτηριστικά	Δύναμη και συνεργασία της ομάδας, διάθεση για προσφορά στον κοινωνικό τομέα	Συνεργασία μιας ομάδας ανθρώπων για ένα εγχείρημα στον κοινωνικό τομέα, απόκτηση ισχυρού brand name, υψηλή αξία προϊόντος, νέες μέθοδοι παραγωγής.
Προκλήσεις	Προσφορά στην κοινωνία χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα, ενεργός συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος.	Διανομή του προϊόντος σε χώρες του εξωτερικού, επέκταση στην ευρωπαϊκή αγορά, ενίσχυση του τζίρου.
Καλές πρακτικές	Κάθε πολίτης ή οργανισμός και επωφελείται δωρεάν, εκπαίδευση για την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση υλικών, δημιουργία οικολογικής συνείδησης στους πολίτες, προστασία του περιβάλλοντος.	Ικανοποίηση καταναλωτή, αίσθημα ευθύνης για την υγεία του, δημιουργία θέσεων εργασίας για νέους στην τοπική κοινωνία, προστασία περιβάλλοντος.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη σύγχρονη εποχή η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας είναι πολύ σημαντική. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών και ο μετασχηματισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας έχουν αρνητικά επακόλουθα στην καθημερινότητα των πολιτών, οι οποίοι αναπτύσσουν συλλογικές πρωτοβουλίες με βάση την αλληλεγγύη και τη συνεργασία με στόχο να καλυφθούν οι ανάγκες που δεν καλύπτουν ο δημόσιος και ιδιωτικός τομέας.

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί το σύνολο των επιχειρηματικών, παραγωγικών οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων που σκοπός τους είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους, αλλά και γενικότερα η εξυπηρέτηση κοινωνικών συμφερόντων. Αναμφίβολα, η κοινωνική οικονομία συντελεί σημαντικά στη σύνδεση οικονομικών και κοινωνικών σκοπών, στην οικονομική και κοινωνική αυτονομία, στην οικονομική βιωσιμότητα, στην προώθηση της εργασιακής απασχόλησης, στην καταπολέμηση της ανεργίας και στην ένταξη ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες στην αγορά εργασίας.

Επίσης, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων, στην άμεση συμμετοχή των εργαζομένων στις υποθέσεις της επιχείρησης, στη νομική υπόσταση των κοινωνικών επιχειρήσεων που εμφανίζει διαφορές από κράτος σε κράτος, στην υψηλή χρηματοδότηση των ασκούμενων δραστηριοτήτων της, στην ανάπτυξη συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της διοίκησης και των εργαζόμενων και γενικότερα στην κάλυψη συλλογικών αναγκών, οι οποίες δεν καλύπτονται από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα μέσω της παραγωγής καινοτόμων αγαθών και υπηρεσιών. Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας δεν έχει γνωρίσει ακόμα την κατάλληλη ανάπτυξη στην Ελλάδα, όμως θα πρέπει να γίνονται σημαντικές προσπάθειες. Οι επιχειρήσεις «Ανακυκλώνω στην πηγή» και «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» αποτελούν παραδείγματα ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (ΚΟΙΝΣΕΠ) «Ανακυκλώνω στην πηγή», αποτελεί ένα συλλογικό όχι μόνο οικολογικό, αλλά και κοινωνικό συνεταιριστικό εγχείρημα, το οποίο ξεκίνησε στην πόλη της Πάτρας και στοχεύει στην οικολογική και την κοινωνική διαχείριση όλων των ανακυκλώσιμων υλικών, καθώς και της επαναχρησιμοποίησής τους, ενώ η «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» αποτελεί μια πολυσυμμετοχική οικονομική μονάδα που

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

κατάφερε να προχωρήσει σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της και κατασκεύασε εργοστάσιο χυμοποίησης και τυποποίησης των προϊόντων της σε συνδυασμό με τις σύγχρονες καλλιεργητικές πρακτικές.

Οι δύο αυτές κοινωνικές επιχειρήσεις αποτελούν καινούρια μοντέλα οργάνωσης στα πλαίσια της κοινωνικής οικονομίας με διαφάνεια. Όμως, η κοινωνική επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» έχει την απόλυτη συμμετοχή της κοινωνίας στις λειτουργίες της, ενώ στη δεύτερη συμμετέχουν άμεσα στην παραγωγή κάποια άτομα από την τοπική κοινωνία. Και οι δύο επιχειρήσεις προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο καθαρό περιβάλλον.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δεν έχει δεχθεί καμία κρατική ή κάποια άλλη επιχορήγηση και τα έσοδά της απορρέουν καθαρά και μόνο από τις πωλήσεις των υλικών που συλλέγει και μάλιστα το μεγαλύτερο μέρος τους το προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Προς το παρόν μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της και ο σκοπός της για το τρέχον έτος είναι να φέρει έσοδα για να καλύπτει τις ανάγκες της και να συνεχίσει να προσφέρει όχι μόνο σε αυτούς με τους οποίους συνεργάζεται, αλλά στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» είναι για τον κοινωνικό τομέα μια πρωτοποριακή σύγχρονη γραμμή παραγωγής στον ευρωπαϊκό χώρο που έχει δημιουργήσει ένα αξιόπιστο brand name. Όμως, σαφώς υπάρχουν κι άλλα περιθώρια βελτίωσης προκειμένου να είναι βιώσιμο το επιχειρηματικό σχέδιο της, προκειμένου να αυξήσει ακόμα περισσότερο την παραγωγή της και να προχωρήσει στη διανομή του προϊόντος σε περισσότερες χώρες του εξωτερικού.

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αλτάνης, Π., Οικονόμου Χ., (2009). Σχέδιο Δράσης: Οριζόντια Δικτύωση και Συντονισμός Υπηρεσιών και Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης για το Παιδί, Υ.Υ.Κ.Α.

Βασιλείου, Δ., Ηρειώτης Ν. (2008). Χρηματοοικονομική Διοίκηση, θεωρία και πρακτική, εκδόσεις Rosili, Αθήνα.

Γεώργιας, Κ., (2013). Κοινωνική Οικονομία, Θεωρία, Εμπειρία και Προοπτικές, Συλλογικός Τόμος, Εναλλακτικές Εκδόσεις, σειρά Δοκίμιο 20.

Δασκάλου, Γ., (1992). Κοινωνική Οικονομία - Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα.

Ζιώμας, Δ., (2005). Προσεγγίζοντας τον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα: Υφιστάμενη κατάσταση, Τάσεις και Προοπτικές, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Ιατρίδης, Δ., (2000). Αξιολόγηση υπηρεσιών από τους πελάτες και την κοινότητα: Επιπτώσεις στη χάραξη πολιτικής, Κοινωνική Εργασία.

Κασσαβέτης, Δ., (2001). Η συμβολή των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στην ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Κετζίτσοπούλου, Μ., (2005). Μελέτη υποβληθείσα στη Διαχειριστική Αρχή Υπ. Απασχόλησης και στο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας με θέμα κοινωνική οικονομία, Εννοιολογικοί ορισμοί και υπάρχουσα κατάσταση, Equal α' κύκλου, Αθήνα.

Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, Πλαίσιο ανάπτυξης του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα: Προτάσεις Πολιτικής για τη θεσμική αναγνώριση και τη χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας, Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Μητροσύλη, Μ. (2007). Μελέτη του θεσμικού και νομικού πλαισίου του τομέα της Κοινωνικής - Αλληλέγγυας Οικονομίας, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Έρευνα ΕΚΚΕ.

Ο.Ο.Σ.Α., (1999). Κοινωνικές επιχειρήσεις, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Γαλλία.

Παπαγεωργίου, Κ., (2004). Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Ρίφκιν, Τζ. (1995). Το τέλος της εργασίας, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ., Καραμητοπούλου Ν., Χατζαντώνης Δ. (2002), Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Ξένη

Borzaga, C., Santuari, A. (2001). Italy: from Traditional Co-operatives to Innovative Social Enterprises. Στο C. Borzaga & J. Defourny (eds). The Emergence of Social Enterprise. London: Routledge.

Chell, E., (2007). Social enterprise and entrepreneurship, Sage, United Kingdom.

Defourny, J., (2001). From third sector to social enterprise, Routledge, USA.

Defourny, J., Nyssens M. (2008). Social Enterprise in Europe: Recent trends and developments, EMES European Research Network, Belgium
Defourny J. (2004), L'émergence du concept d'entreprise sociale. Reflets Perspectives de la vie économique, Tome XLIII, no 3, pp.9-24.

Laville, J., Nyssens M., (2001). The social enterprise. Towards a theoretical socioeconomic approach, University of Wisconsin, Madison, USA.

«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Leadbeater, C., (2007). Social enterprise and social innovation, Strategies for the next ten years, Cabinet office, USA.

Low, C., (2006). A framework for the governance of social enterprise, Emerald Group, United Kingdom.

Mason, et al, (2007). From stakeholders to institutions, the changing face of social enterprise governance, Emerald Group, United Kingdom.

Nyssens, M., (2006). Social enterprise. At the crossroads of market, public policies and civil society, Routledge, United Kingdom.

Smallbone, D. et al, (2001). Researching social enterprise, United Kingdom.

Λιαδικτυακές Πηγές

N. 4019/11 (ΦΕΚ 216 Α/30-9-2011): Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις στο <http://www.e-logistika.gr/content/n-401911-%CF%86%CE%B5%CE%BA-216-%CE%B130-9-2011-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%A E-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B 1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%A E-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BB%CE%BF%CE%B9%CF%80%CE%AD%CF%82->

**«Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από
επιχειρήσεις στην Ελλάδα»**

Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας στο <http://www.social-economy.com/Ioannis-Nasioulas-GR.html>,

Εφημερίδα Καθημερινή, Πώς η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να βοηθήσει στην έξοδο από την κρίση στο http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_10/04/2013_492993,

<https://recycleatsource.gr/%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7/>

<http://www.elliniki-georgia.gr/kalliergeia-rodias-enose-paragogous-kai-xores/>

<http://www.agronews.gr/news/companies/arthro/138820/apo-eutera-sto-rafi-huos-rodion-apo-ton-alfeio/>

http://www.alfeiosrodi.gr/index.php?option=com_contact&view=contact&id=1&Itemid=7